Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Water in beeld

Voortgangsrapportage Nationaal Waterplan en Bestuursakkoord Water over het jaar 2014

Voorwoord

Het einde van de looptijd van het eerste Nationaal Waterplan is in zicht. Er is in de afgelopen jaren door de waterpartners ongelofelijk veel werk verzet. Voor het verbeteren van de waterkwaliteit, het vergroten van de waterveiligheid en het leggen van de verbinding tussen ruimte en water. Ik heb daar enorme waardering voor en ik kan constateren dat we goed op koers liggen. Dat geldt ook voor de afspraken uit het Bestuursakkoord Water over het vergroten van de doelmatigheid.
In het afgelopen jaar werd met de zogeheten deltabeslissingen en voorkeursstrategieën over waterveiligheid, zoetwatervoorziening en ruimtelijke adaptatie één van de belangrijkste mijlpalen bereikt. Er is gekozen voor een fundamenteel ander waterveiligheidsbeleid met een nieuwe normering. Op die manier blijft ons land de veiligste delta ter wereld. Klimaatbewust en dus waterrobuust bouwen is daarbij een belangrijke voorwaarde. Ook de zoetwaterstrategie is aangepast, zodat we zeker kunnen zijn van voldoende zoetwater voor drinkwater en landbouw in de toekomst.

Door te investeren in het voorkomen van waterrampen kunnen we veilig met ons water leven. Ook internationaal draag ik dat uit. Nederlandse kennis en kunde spelen daarbij een cruciale rol. Onze watersector draagt er toe bij dat de wereld veiliger, schoner en efficiënter wordt.

In de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015 zijn in 2014 de beleidswijzigingen vastgelegd en in het Ontwerp Nationaal Waterplan 2016-2021 is deze lijn doorgetrokken.
Met deze veranderingen verandert ook de wijze waarop de uitvoering van het beleid wordt verantwoord. Deze Water in beeld is de laatste in een lange reeks sinds 1998. Met ingang van 2016 gaat Water in beeld op in De Staat van Ons Water, een nieuwe gezamenlijke rapportage van de waterpartners. Deze rapportage sluit aan op de ambities en mijlpalen in het nieuwe Nationaal Waterplan. In een vorm die transparant is voor een breder publiek en daarmee bijdraagt aan een groter waterbewustzijn in ons land.

Zo gaan we vernieuwend verder met ons water!

Melanie Schultz van Haegen
Minister van Infrastructuur en Milieu

Verantwoording

Water in beeld is de voortgangsrapportage over de uitvoering van de actiepunten uit het Nationaal Waterplan 2009-2015 (NWP) en het Bestuursakkoord Water (BAW). Deze uitgave verschijnt onder verantwoordelijkheid van de minister van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Op www.helpdeskwater.nl is een download van deze voortgangsrapportage beschikbaar.

Water in beeld is opgesteld door het Directoraat-Generaal Ruimte en Water van het ministerie van IenM, in samenwerking met het Interprovinciaal Provinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin).

Water in beeld wordt aangeboden aan de Tweede Kamer in samenhang met het departementale beleidsverslag over 2014.

De voortgang van de actiepunten uit het NWP en BAW is per paragraaf terug te vinden in een tabel. De acties die in voorgaande jaren zijn voltooid, zijn niet meer in de tabellen opgenomen. Deze worden wel in een overzicht op www.helpdeskwater.nl gepubliceerd.

De betekenis van de kleurencode is als volgt:

(groen)	op koers
(oranje)	vertraagd
(geel)	nog niet gestart
(grijsbruin)	onbekend
(paars)	gestopt
(lichtpaars)	getemporiseerd

aanvullende informatie	
(lichtgrijs)	doorlopend/jaarlijks
●	planning NWP / BAW
○	bijgestelde planning
✓	gereed
✓	bijgestelde planning gereed

Inhoud

Leeswijzer

Met deze Water in beeld is gestreefd naar een compacte rapportage. Actiepunten die in de jaren hiervoor al gereed waren, zijn niet meer in de actietabellen opgenomen.
Ook wordt met het oog op een meer compacte verslaglegging deels afgeweken van de inhoudvolgorde van het Nationaal Waterplan. In de tekst zijn daarom waar nodig verwijzingen opgenomen. Dit geldt bijvoorbeeld bij de paragrafen over rivieren en kust, die allebei bij het thema waterveiligheid zijn ondergebracht.

1 Terugblik op 2014

Zorg voor waterbeheer, waterveiligheid en waterkwaliteit is een essentiële taak van de overheid. Nederland geeft hier jaarlijks zeven miljard euro aan uit. Om waterkeringen te versterken en rivieren meer ruimte te geven. Om wateroverlast op straat te voorkomen. Om ervoor te zorgen dat er steeds voldoende en schoon water beschikbaar is. Maar ook om de Nederlandse bevolking bewust te maken van waterrisico's en -veiligheid.
Waterbedrijven, waterschappen, gemeenten, provincies en het Rijk werken elke dag aan water. Goede bescherming tegen overstromingen is geen luxe, maar noodzaak. Ook het bestrijden van wateroverlast en werken aan schoon en genoeg zoetwater zijn noodzakelijk voor onze gezondheid, de natuur en de economie.

De hoofdlijnen van het actuele Nederlandse waterbeleid zijn vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2009-2015 (NWP). Om de zes jaar wordt het NWP herzien. Dit biedt de regering de mogelijkheid om nieuwe ontwikkelingen en inzichten door te voeren in het toekomstige waterbeleid en -management. In december 2014 werd het ontwerp voor het tweede Nationaal Waterplan gepresenteerd en ter inzage gelegd (TK 31 710, nr. 35). De inzet van het nieuwe Nationaal Waterplan 2016-2021 is om de inrichting van Nederland in 2050 minder kwetsbaar te maken voor water en klimaatverandering. Ons land wordt veiliger als in de ruimtelijke inrichting van gebieden en steden meer rekening wordt gehouden met het water. De komende jaren worden gebruikt om beleid en regels vast te stellen.
Uiterlijk 22 december 2015 wordt het nieuwe NWP definitief.

Deltabeslissingen

De verschillende uitgangspunten van het waterbeleid, nu en in de toekomst, vormden een belangrijke basis voor de zogeheten deltabeslissingen die in 2014 zijn vastgesteld. De kern van de beslissingen bestaat uit hoofdkeuzen voor een nieuwe aanpak van zowel de waterveiligheid als de zoetwatervoorziening in Nederland.
De deltabeslissingen zijn opgenomen in het Deltaprogramma 2015 en eind 2014 beleidsmatig verankerd in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015.
Het beleid dat met deze tussentijdse wijziging is vastgesteld, wordt onder het tweede NWP voortgezet en maakt dan ook onderdeel hiervan uit.

Ambities nieuw Nationaal Waterplan 2016-2021

- Nederland blijft de veiligste delta in de wereld.
- Nederlandse wateren zijn schoon en gezond en er is genoeg zoetwater.
- Nederland is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht.
- Nederland is en blijft gidsland voor watermanagement.
- Nederlanders leven waterbewust.

Waterveiligheid

Het kabinet koos in 2014 voor een fundamenteel ander waterveiligheidsbeleid, waarin met nieuwe normen wordt gewerkt. Die normen hangen niet alleen samen met de kans op, maar ook met de gevolgen van een overstroming. Met andere woorden: de hoogte van de norm wordt bepaald door de omvang van de gevolgen. Nieuw is ook dat een norm niet meer voor een hele dijkring geldt, maar voor een bepaald deel van de dijkring. De gevolgen van een overstroming zijn immers afhankelijk van de locatie waar de doorbraak plaatsvindt. Voor verschillende delen van een dijkring kunnen verschillende normen gelden.

Uitgangspunt is dat alle inwoners van ons land hetzelfde beschermingsniveau krijgen: de kans dat iemand overlijdt door een overstroming mag niet groter zijn dan 1:100.000 per jaar. Waar grote groepen slachtoffers kunnen vallen of grote schade kan optreden door overstromingen, geldt een hoger beschermingsniveau. Vitale functies krijgen extra aandacht. Energiecentrales, drinkwateraanvoer, ziekenhuizen en belangrijke ict-voorzieningen voor noodcommunicatie, bijvoorbeeld, moeten tijdens een overstroming blijven functioneren.

Zoetwater

Ook de zoetwaterstrategie wordt aangepast om knelpunten in de zoetwatervoorziening het hoofd te kunnen bieden. Het aanbod van zoetwater is nu al niet altijd toereikend. In de toekomst treden naar verwachting vaker tekorten op. Om de voorzieningenniveaus voor de economie en nutsfuncties op een goed niveau te houden, zijn aanpassingen nodig in zowel het hoofdwatersysteem als in het regionale watersysteem. Voor watergebruikers is het belangrijk om te weten waar ze op kunnen rekenen. Met het nieuwe instrument dat voorzieningenniveau heet, komt er een heldere verantwoordelijkheidsverdeling. Ook gebruikers van zoetwater moeten een bijdrage leveren, bijvoorbeeld door zuiniger om te gaan met het beschikbare water.

Vijf nationale zoetwaterdoelen

- In stand houden en bevorderen van een gezond en evenwichtig zoetwatersysteem.
- Beschermen van cruciale gebruiksfuncties.
- Beschikbare water effectief en zuinig gebruiken.
- Bevorderen Nederlandse concurrentiepositie in de watergerelateerde economie.
- Ontwikkelen van waterkennis, -kunde en -innovatie ten behoeve van de zoetwaterdoelen.

Daarnaast geven de deltabeslissingen aan op welke manier we waterrobuust kunnen bouwen, om te voorkomen dat nieuwe problemen met waterveiligheid en zoetwatervoorziening ontstaan. Tot slot geven de deltabeslissingen richting aan de concrete aanpak in de Rijn-Maasdelta, het IJsselmeergebied en de kust.

IJsselmeergebied

De Deltabeslissing IJsselmeergebied gaat over het waterpeil op het IJsselmeer, Markermeer en de Randmeren, de afvoer van water naar de Waddenzee en over de zoetwatervoorraad. Belangrijk onderdeel van deze deltabeslissing is dat het gemiddeld winterpeil in het IJsselmeer tot 2050 gelijk blijft. Door een flexibeler beheer van de streefpeilen kan de waterbeheerder beter inspelen op verwachte weersomstandigheden en in de zomer een hogere zoetwatervoorraad aanleggen.

Rijn-Maasdelta

Voor de waterveiligheid in dit gebied is van belang hoe het Rijnwater wordt verdeeld over de Waal, de Nederrijn-Lek en de IJssel. In de deltabeslissing staat onder meer dat de bestaande afspraken over de afvoerverdeling tot 2050 in stand blijven. De komende jaren wordt besloten of wijziging van de afvoerverdeling een optie blijft voor de periode na 2050.

Kust

Nederland houdt de hoeveelheid zand langs de kust op orde met zandsuppleties, zodat het kustfundament in evenwicht blijft met de zeespiegelstijging. In de Beslissing Zand staat dat meer kennis nodig is om de zandsuppleties effectiever en kostenefficiënter uit te kunnen voeren. Daarom is 'lerend werken' een belangrijk onderdeel van de beslissing Zand: onderzoek doen, pilots uitvoeren, monitoren en de resultaten benutten voor nieuwe besluiten.

Fit for the future

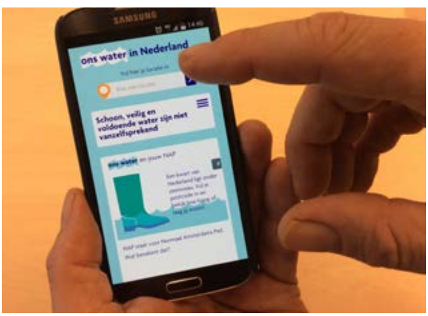
Op 17 maart 2014 verscheen het rapport 'Water governance in the Netherlands, fit for the future?' van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De OESO oordeelt positief over het Nederlandse waterbeleid en concludeert dat Nederland wordt gezien als een mondiale referentie op het gebied van waterbeheer, tegen relatief lage kosten. Ondanks dat de huidige financiering robuust is, zijn er met het oog op de toekomstbestendigheid van het bekostigingssysteem van het Nederlandse waterbeheer wel verbeterpunten. In dat kader wijst de OESO op een aantal verbetermogelijkheden en doet daar aanbevelingen over. Zo kunnen economische prikkels worden versterkt om efficiënt om te gaan met 'te veel', 'te weinig' en 'te vervuild' water. De OESO constateert ook dat door de decentrale opbouw van het Nederlandse systeem er sprake is van veel ongelijksoortige informatie, waardoor er een gebrek is aan transparantie van prestaties. Het kabinet heeft in zijn reactie aan de Kamer (TK 17 maart 2014 28966, nr. 27) laten weten dat Nederland blijft zoeken naar de beste oplossingen om tot de top van de wereld te blijven behoren.

Waterbewustzijn

Een verbeterpunt uit het OESO-rapport is het vergroten van het waterbewustzijn. Water lijkt steeds minder in 'het DNA van Nederlanders' te zitten, terwijl er de komende jaren grote investeringen nodig zijn voor een meer toekomstbestendig waterbeheer.

Hoe ver woon je onder NAP (Normaal Amsterdams Peil)? Waar komt jouw drinkwater vandaan? Welke waterprojecten worden in jouw buurt uitgevoerd? Weinig mensen weten wat er allemaal bij komt kijken om ons land droog en bewoonbaar te houden, wat er nodig is om het drinkwater op peil te houden en ons afvalwater te verwerken en wat de overstromingsrisico's zijn. De zeespiegel stijgt en we krijgen meer rivierwater te verwerken, terwijl de bodem blijft dalen. Er komen meer periodes van droogte, naast periodes met veel neerslag.

Om het waterbewustzijn te vergroten, werd in maart 2014 de campagne Ons Water gelanceerd. Deze biedt via de website onswater.nl informatie aan mensen, op momenten waarop zij direct met water in aanraking komen. Bijvoorbeeld bij waterprojecten in de buurt, bij recreatie, in de klas of bij actualiteit zoals wateroverlast of droogte. Onderdeel van deze campagne zijn de app Overstroom ik? voor smartphones en de daarbij behorende website overstroomik.nl. Deze laten per postcode zien wat er gebeurt als dijken doorbreken. Ook vertellen ze de gebruiker of hun woning gevaar loopt en hoe hoog het water kan komen te staan, of je in de buurt een veilige plek moet opzoeken of beter kunt vluchten.

Ons Water: app 'Overstroom ik?' - waterbewustzijn

Mariene strategie

De Ontwerp Beleidsnota Noordzee 2016-2021 die in 2014 door het kabinet is vastgesteld en ter inzage is gelegd, gaat met name in op de maatregelen voor de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM), windenergie op zee en de zandwinstrategie. De KRM verplicht elke Europese lidstaat tot het vaststellen van een mariene strategie, die is gericht op bescherming, behoud en herstel van het mariene milieu. Dit wil zeggen: een goede milieutoestand van de Noordzee, waarbij tevens een duurzaam gebruik van de Noordzee wordt gegarandeerd. Tevens is een afwegingskader opgenomen om het toestaan van activiteiten op zee te beoordelen.

Het monitoringprogramma voor de KRM is vastgesteld en op 15 oktober 2014 gerapporteerd aan de Europese Commissie. De maatregelen die nodig zijn om in 2020 de goede milieutoestand en -doelen te kunnen realiseren, zijn in concept vastgesteld.

Drinkwater

De in april 2014 verschenen Beleidsnota Drinkwater constateert dat de drinkwaterkwaliteit in Nederland zeer goed is. Ondanks het lopende beleid met betrekking tot de waterkwaliteit doen zich bij drinkwaterbronnen echter nog de nodige problemen voor. Daarbij gaat het om nitraat, oude bodemverontreinigingen en gewasbeschermingsmiddelen. Ook nieuwe stoffen, waaronder geneesmiddelen vormen een opkomend probleem. Daarnaast vormt toenemende concurrentie in de ondergrond een mogelijke bedreiging voor de kwantitatieve en kwalitatieve beschikbaarheid van drinkwaterbronnen.
De Beleidsnota Drinkwater kondigt de nodige actiepunten aan die nader worden uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma dat in 2015 verschijnt.

Visitatiecommissie Waterketen

In 2014 heeft de Visitatiecommissie Waterketen haar werkzaamheden, gericht op samenwerking in de waterketen, afgerond. In het eindrapport schetst de commissie dat om de doelstelling in de waterketen te behalen, een fundamenteel andere werkwijze nodig is.
De samenwerkingsregio's hebben daar de afgelopen jaren vorm en inhoud aan gegeven.
Er zijn enorme stappen gezet voor een doelmatiger aanpak: gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven hebben zelf de regie genomen in de samenwerking en werken vol overtuiging aan een goed beheer van de waterketen tegen beperkte kostenstijging.
De plannen en afspraken die er nu liggen zijn gezamenlijk opgesteld en goed onderbouwd, oordeelde de visitatiecommissie.

De commissie concludeert dat de huidige ambities in de regio's en bij de drinkwaterbedrijven optellen tot een kostenbesparing – 'minder meerkosten' – van 440 miljoen euro per jaar in 2020. Dit ligt net onder het bedrag van 450 miljoen euro dat in het BAW als opgave voor de waterketen is afgesproken. In totaal gaat het om een doelmatigheidsdoelstelling van 750 miljoen euro per jaar. Naast de 450 miljoen euro voor de waterketen ligt er een opgave van 300 miljoen euro voor het beheer van het watersysteem door het Rijk, de provincies en de waterschappen. Voor de afvalwaterketen en de samenwerkingsregio's van gemeenten en waterschappen geldt dat een besparing van 355 miljoen euro op de jaarlijkse kosten is vastgelegd in plannen, van de beoogde 380 miljoen euro. Bij de drinkwaterbedrijven constateert de commissie dat er 85 miljoen euro aan besparingen is vastgelegd in plannen, 15 miljoen euro meer dan de besparingsdoelstelling uit het BAW.

De gewenste kostenbesparing van 450 miljoen euro per jaar in 2020 is haalbaar. De visitatiecommissie heeft het vertrouwen dat, met enige extra inspanning, de doelen van het bestuursakkoord in 2020 worden gerealiseerd.

De visitatiecommissie constateerde tevens dat de doelen voor kwetsbaarheid en kwaliteit nauw samenhangen met de doelen voor kostenbeperking. Ze heeft geen aanwijzingen dat de besparingen ten koste gaan van de vermindering van kwetsbaarheid en verbetering van

kwaliteit. In tegendeel zelfs, de besparingen die door samenwerking worden gerealiseerd, hebben veelal tevens als voordeel dat de kwetsbaarheid afneemt en de kwaliteit verbetert.

Lastenontwikkeling

Op basis van de huidige inzichten ligt het realiseren van de doelstellingen van gematigde lastenontwikkeling en een grotere efficiency in het waterbeheer goed op koers.
De belastingopbrengsten en kosten ontwikkelen zich gunstiger dan bij het afsluiten van het BAW werd verwacht. De BAW-partners ontplooien veel initiatieven die de onderlinge samenwerking intensiveren en de interne doelmatigheid vergroten.

Niettemin is waakzaamheid gewenst om op koers te blijven, zoals ook de advisering door de visitatiecommissie aangeeft. Daarom blijven de koepels van de gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven de samenwerking stimuleren en ondersteunen, alsmede de voortgang monitoren. Met ingang van 2015 zijn ook de drinkwaterbedrijven hier intensiever bij betrokken.

De verdubbeling van het tarief van Belasting op Leidingwater heeft een significant effect op de lastendruk van veel huishoudens en bedrijven: deze is in 2014 gestegen, waar er in de periode 2010-2013 sprake was van een in reële zin gelijk blijvende of dalende lastendruk.

Gemiddelde kosten per huishouden

Een huishouden van drie personen met een eigen woning, betaalde in 2014 gemiddeld in totaal 729 euro voor drinkwater, de rioolheffing van de gemeenten en de heffingen van waterschappen (zuiverings-, watersysteem-, wegen- en verontreinigingsheffingen). In 2013 was dat 702 euro (prijspeil 2014). Dit is een stijging van 3,9 procent. Deze stijging wordt voor een aanzienlijk deel veroorzaakt door de stijging van de Belasting op Leidingwater.
De lasten als gevolg van de drinkwaterkosten en de belastingen van de waterschappen en gemeenten stijgen met 0,6 procent.

Uitvoering stroomgebiedbeheerplannen 2009-2015

Op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn in 2009 stroomgebiedbeheerplannen opgesteld. Hierin staan de doelen en maatregelen om schoon en ecologisch gezond oppervlakte- en grondwater voor duurzaam gebruik te realiseren. Het gaat om een combinatie van landelijke- en gebiedsgerichte maatregelen. De maatregelen worden uitgevoerd door waterschappen, Rijkswaterstaat, provincies en gemeenten. De uitvoering van landelijke maatregelen verloopt in het algemeen volgens schema. De uitvoering van gebiedsgerichte maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen vordert goed. Met dien verstande dat de maatregelen in de rijkswateren die onder het kabinet Rutte 1 zijn getemporiseerd pas na 2015 worden ingelopen. Eind 2014 is meer dan negentig procent van de gebiedsgerichte KRW-maatregelen gereed of in uitvoering.
In 2014 hebben de waterbeheerders de beheerplannen voor de stroomgebieden van de

Eems, Maas, Rijn en Schelde geactualiseerd. Samen met de betrokken partijen in deze gebieden is zoveel mogelijk gezocht naar samenhang met andere wateropgaven, de gebiedsdossiers voor drinkwater en Natura2000 beheerplannen. De ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 zijn in december 2014 ter inzage gelegd, om betrokken partijen in de gelegenheid te stellen hun zienswijzen te geven.

Innovatie

Nederland verwerft nieuwe kennis bij innovatieve projecten die de waterveiligheid bevorderen en/of die een bijdrage leveren aan de waterkwaliteit, klimaatbestendige steden en de beschikbaarheid van voldoende zoetwater. Hiermee zet Nederland zich niet alleen op de kaart als wereldspeler in innovatief waterbeheer. Door in samenwerking met onder meer de waterschappen en het bedrijfsleven innovatieve projecten in gang te zetten, kunnen investeringsprogramma's zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma doelmatiger worden gerealiseerd.

Internationaal

In 2014 is de interdepartementale samenwerking op het gebied van internationaal waterbeleid sterk geïntensiveerd. De ministers van Infrastructuur en Milieu, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Economische Zaken richtten het Interdepartementaal Water Cluster op om de Nederlandse impact bij het oplossen van de mondiale wateropgave te vergroten. Met de Topsector Water wordt de internationale branding van Nederland en ons verdienvermogen via het waterthema versterkt.
Om de doelen uit het mondiale waterbeleid te bereiken, werkt de Nederlandse watersector actief samen in zeven deltalanden. Dit zijn Bangladesh, Vietnam, Indonesië, Mozambique, Egypte, Colombia en Myanmar. Inzet is om de kwetsbaarheid voor overstromingen en de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan. In nauwe samenwerking met de overheden van deze landen worden projecten uitgevoerd op het gebied van integraal waterbeheer.
Versterking van de samenwerking tussen de private sector, de kennisinstellingen en de overheid is een speerpunt van het topsectorenbeleid om de internationale concurrentiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven te versterken.
Het Centraal Bureau voor de Statistiek berekende in 2014 in de Monitor Topsectoren dat de export met 300 miljoen euro is gestegen (tussen 2010-2012) en dat er een toename is in Research & Development, het aantal bedrijven en aantal werknemers in de sector.

Onder de naam 'Dutch Water Authorities' delen ook de waterschappen hun kennis in landen waar het waterbeheer grote uitdagingen kent. In samenwerking met overheden, non-gouvernementele organisaties, kennisinstellingen en het bedrijfsleven wordt expertise op het gebied van beheer en onderhoud ingezet ten behoeve van de internationale waterproblematiek.

2 Samenwerken aan realisatie van het waterbeleid

2.1 Samen aan de slag

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Versterking samenwerking
- ‘Decentraal wat kan, centraal wat moet’
- Gebiedsgericht maatwerk actief benutten
- Meer samenhang in besluitvorming door het MIRT
- Stimulering publiek-private samenwerking
- Deltawet als grondslag voor Deltaprogramma, taken en bevoegdheden Deltacommissaris en Deltafonds

Mijlpalen 2014

- OESO rapport ‘Water Governance in The Netherlands, fit for the future?’
- Publieksaanpak Ons Water van start en lancering www.onswater.nl
- Wijziging Waterwet
- Wet aanpassing waterschapsverkiezingen

Actietabel Bestuursakkoord Water

	BAW algemene acties	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
B4	Evaluatie uitvoering BAW				✓			
	BAW kaders, plannen en toezicht							
B10	Normering regionale (kanaal)dijken							●
B11	Besluit toebedelen vaarwegbeheer			●	✓			
B13	Besluit overdracht wegenbeheer aan gemeenten en provincies				✓			
	BAW waterketen							
B25 t/m B29	Zie 3.5 Waterketen							
	BAW samenwerking waterbeheerders							
B32	Taak Informatiehuis Water groeit naar gehele domein							
B33	Samenwerking ICT onderzoeken							●
B34	Verkenning gezamenlijke primaire processen inkoop		●		✓			
B35	Gezamenlijk fysisch, chemisch en biologisch meetnet				✓			
	BAW waterschapsbestel							
B45	Afschaffing provinciale goedkeuring kostentoedeling							●
B46	Evalueren Waterschapswet i.r.t. de verkiezingen					●		

N.B. Actie B45 wordt meegenomen bij de eerstvolgende wijziging van de Waterwet. Voor B11, B34 en B35 zijn de in 2013 gemaakte afspraken in 2014 formeel bekrachtigd. Voor de laatstgenoemde twee zijn inmiddels vervolgactiviteiten gestart.

	Actietabel NWP waterbewustzijn	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
22	Uitvoeren actieplan Watereducatie						●		

Voortgang

Bestuursakkoord Water

Om de doelmatigheid in het waterbeheer te vergroten, werd in 2011 het Bestuursakkoord Water (BAW) gesloten tussen het Rijk, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (Vewin). Het overgrote deel van de acties (46 stuks) uit het BAW is uitgevoerd.

In Water in beeld 2013 is gerapporteerd over de tussentijdse evaluatie van het bestuursakkoord. Hier kwam uit dat de partners elkaar goed weten te vinden en dat de onderlinge samenwerking herkenbaar een stimulans heeft gekregen. De organisaties liggen op koers waar het de afspraken over een gematigde lasten-/kostenontwikkeling en de te realiseren doelmatigheidswinst betreft [B4]. In hoofdstuk 6 wordt beschreven hoe dit laatste zich in 2014 verder heeft ontwikkeld.

In het BAW zijn afspraken gemaakt over de toetsing van de waterkeringen en de financiering en programmering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Deze afspraken zijn inmiddels allemaal uitgevoerd. Rijk en waterschappen werken in een gemeenschappelijk programmabureau gezamenlijk aan de versterkingsopgave. Het ministerie van IenM en de UvW sloten op 18 juni 2014 een akkoord over de financiering van het nieuwe waterveiligheidsbeleid. Dit nieuwe beleid is – naar aanleiding van voorstellen van de Deltacommissaris – in 2014 verankerd in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015. In hoofdstuk 3 van deze rapportage wordt een en ander nader omschreven. Op grond van het gewijzigde beleid worden in 2017 nieuwe waterveiligheidsnormen vastgesteld. De hiervoor benodigde wijziging van de Waterwet is in voorbereiding. Afgesproken is dat bij de versterkingsprojecten die daaruit volgen het Rijk vijftig procent van de uitvoeringskosten betaalt, de waterschappen als collectief veertig procent en het uitvoerende waterschap tien procent.

In 2014 heeft de Visitatiecommissie Waterketen haar verkennende en stimulerende werk, gericht op samenwerking in de waterketen, afgerond. De commissie concludeert dat de huidige ambities in de regio en bij de drinkwaterbedrijven optellen tot een kostenbesparing – ‘minder meerkosten’ – van 440 miljoen euro per jaar in 2020. Dat ligt net onder het afgesproken doel van 450 miljoen euro uit het bestuursakkoord. Ondanks het tekort van tien miljoen euro is de commissie ervan overtuigd dat de afgesproken doelen – met enige extra inspanning door de sector – in 2020 haalbaar zijn. De BAW-partners hebben afgesproken zich in te blijven zetten voor het realiseren van de doelstelling. (Zie ook paragraaf 3.5.)

De afgelopen twee jaar is overleg gevoerd met de provincies en waterschappen in de betrokken regio's over de vorm en de hoogte van de normen voor regionale keringen in beheer bij het Rijk [B10]. Inmiddels zijn deze normen in ontwerp gereed en worden zij in 2015 formeel door de minister vastgesteld.

Wat betreft de actie over het toebedelen van het vaarwegbeheer [B11] is geconcludeerd dat hiermee geen doelmatigheidswinst is te behalen. Er is dan ook geen aanleiding om taken te wijzigen. Daarmee is deze actie afgerond.

In het kader van het BAW hebben Rijkswaterstaat en de waterschappen afgesproken om een aantal waterkeringen en wateren aan elkaar over te dragen, omdat dit beter aansluit bij het takenpakket van de beide organisaties. Hierdoor kan het beheer en onderhoud doelmatiger plaatsvinden. In 2014 is de Ramspolkering van het Waterschap Groot-Salland aan Rijkswaterstaat overgedragen. Op haar beurt heeft Rijkswaterstaat waterkeringen in Terneuzen, Perkpolder en Breskens overgedragen aan Waterschap Scheldestromen. Volgens de planning vindt de laatste overdracht plaats in 2017.

Geconstateerd is dat er geen wettelijke belemmeringen zijn om wegenbeheer van waterschappen over te dragen aan gemeenten of provincies [B13]. Tot nu heeft geen overdracht plaatsgevonden.
Het actieplan van de voormalige stuurgroep Watereducatie [B22] wordt – voor zover dit nog niet was afgerond – voortgezet door een nieuwe stuurgroep. Watereducatie krijgt mede de aandacht in het kader van de Topsector Water (zie paragraaf 2.2).

OESO rapport 'Water Governance in The Netherlands, fit for the future?'

Op 17 maart 2014 verscheen het rapport 'Water governance in the Netherlands, fit for the future?' van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Dit rapport, opgesteld in opdracht van het ministerie van IenM en de UvW, oordeelt positief over het Nederlandse waterbeleid. De OESO concludeert dat Nederland gezien wordt als een mondiale referentie op het gebied van waterbeheer, tegen relatief lage kosten. De OESO wees ook op een aantal kwetsbaarheden in het Nederlandse waterbeleid en deed een aantal aanbevelingen. De BAW-partners pakken deze op. Eén van de acties is het vergroten van het waterbewustzijn via het communicatieprogramma Ons Water. (TK 28 966, nr. 27)

Ook is begonnen met een onderzoek naar de vraag hoe de toekomstbestendigheid van het bekostigingssysteem van het Nederlandse waterbeheer nog verder kan worden verbeterd. Volgens de OESO is de bekostiging op dit moment goed geregeld, maar kunnen met het oog op de toekomst economische prikkels worden versterkt om efficiënt om te gaan met 'te veel', 'te weinig' en 'te vervuild' water.
Door de decentrale opbouw van het Nederlandse systeem is er volgens de OESO sprake van veel ongelijksoortige informatie, waardoor er een gebrek is aan transparantie van presta-

ties. Om die te vergroten wordt de jaarlijkse publicatie Water in beeld in 2016 verbreed naar de Staat van Ons Water. Hierin wordt ingegaan op maatschappelijk aansprekende thema's, de mijlpalen uit het Nationaal Waterplan 2016-2021 en wordt de verbinding gelegd met bronmateriaal van de verschillende partners. De ontsluiting van informatie voor een breder publiek vindt plaats via het communicatieprogramma Ons Water.

Watertoets

De OESO concludeert ook dat bij ruimtelijke ordeningsprojecten in Nederland nog te weinig rekening gehouden wordt met water. Daardoor zijn achteraf kostbare maatregelen nodig om wateroverlast te voorkomen of te verhelpen.
Sinds 2001 bestaat een watertoetsproces. Dat is een proces met herkenbare stappen, die de waterbeheerders met gemeenten en provincies doorlopen om waterbelangen goed in ruimtelijke plannen te borgen. De kern van het instrument wordt gevormd door de verplichting tot overleg, gekoppeld aan de plicht om keuzen te motiveren. Van belang is dat de waterbeheerder zo vroeg mogelijk in het planproces wordt betrokken, kennis over het watersysteem aanreikt en meedenkt over de inbedding van water in ruimtelijke plannen. Ruimtelijke plannen van overheden zijn immers vaak van invloed op waterbeheerdoelen die waterschappen willen bereiken.
Het watertoetsproces is nu geregeld in het Besluit ruimtelijke ordening. In de onderliggende regelgeving van de in ontwikkeling zijnde Omgevingswet wordt de betrokkenheid van de waterbeheerder steviger verankerd. De bedoeling is dat de waterbeheerder meer aan de voorkant van het besluitvormingsproces betrokken is. Bij het vaststellen of wijzigen van een omgevingsplan moet rekening worden gehouden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Ook wordt het bereik van de watertoets onder de Omgevingswet verbreed tot het projectbesluit en tot die onderdelen van de provinciale verordening waarin functies aan locaties worden toegekend. De watertoets blijft zo onder deze wet geborgd.

De minister van IenM heeft in 2014 de Kamer toegezegd te onderzoeken of het mogelijk is om in de jaarlijkse rapportage Water in beeld (De Staat van Ons Water), ook informatie op te nemen over de toepassing van de watertoets, vooruitlopend op hoe die met de Omgevingswet wordt vastgesteld.

De praktijk van de watertoets is in 2011 uitgebreid geëvalueerd. De uitkomsten bieden echter geen cijfers over de huidige uitvoeringspraktijk. Daarom is het niet mogelijk in deze rapportage al informatie over de toepassing van de watertoets op te nemen. Dit jaar wordt gebruikt om deze informatie te verzamelen zodat hierover vanaf 2016 kan worden gerapporteerd.

Het versterken van de samenhang tussen water, landgebruik en ruimtelijke ordening krijgt ook aandacht binnen het Deltaprogramma en bij de vernieuwing van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Genoemd kunnen

worden het project Klimaatadaptieve Stad en de handreiking Ruimtelijke kwaliteit die in 2014 door het Hoogwaterbeschermingsprogramma is opgesteld.

Ons Water

Ons Water is de nieuwe publiekscommunicatie van de waterpartners om het waterbewustzijn in Nederland te versterken. Dit programma is een initiatief van IenM, Rijkswaterstaat, UvW, IPO, VNG, Vewin en de Deltacommissaris. Ons Water gaat over alle aspecten van het waterbeleid: veiligheid, wateroverlast, voldoende zoet water en de kwaliteit van oppervlakte- en drinkwater.

De strategie van Ons Water is erop gericht dat iedereen in ons land zich ervan bewust wordt, dat bescherming tegen hoogwater, borgen van voldoende zoetwater en waterkwaliteit niet vanzelfsprekend zijn. Dat er nieuwe maatregelen nodig zijn en dat mensen zelf ook een verantwoordelijkheid en handelingsperspectief hebben. Ons Water is een meerjarig communicatieprogramma.

In juni 2014 startte Ons Water met een tour langs de provincies. In september was de landelijke lancering van de website onswater.nl, die op postcodeniveau informatie geeft over water in de directe leefomgeving. Eind september 2014 zijn de Ons Water-website www.overstroomik.nl en de bijbehorende app gelanceerd, die bewoners laten zien wat zij kunnen doen bij grote overstromingen: blijven of vertrekken.

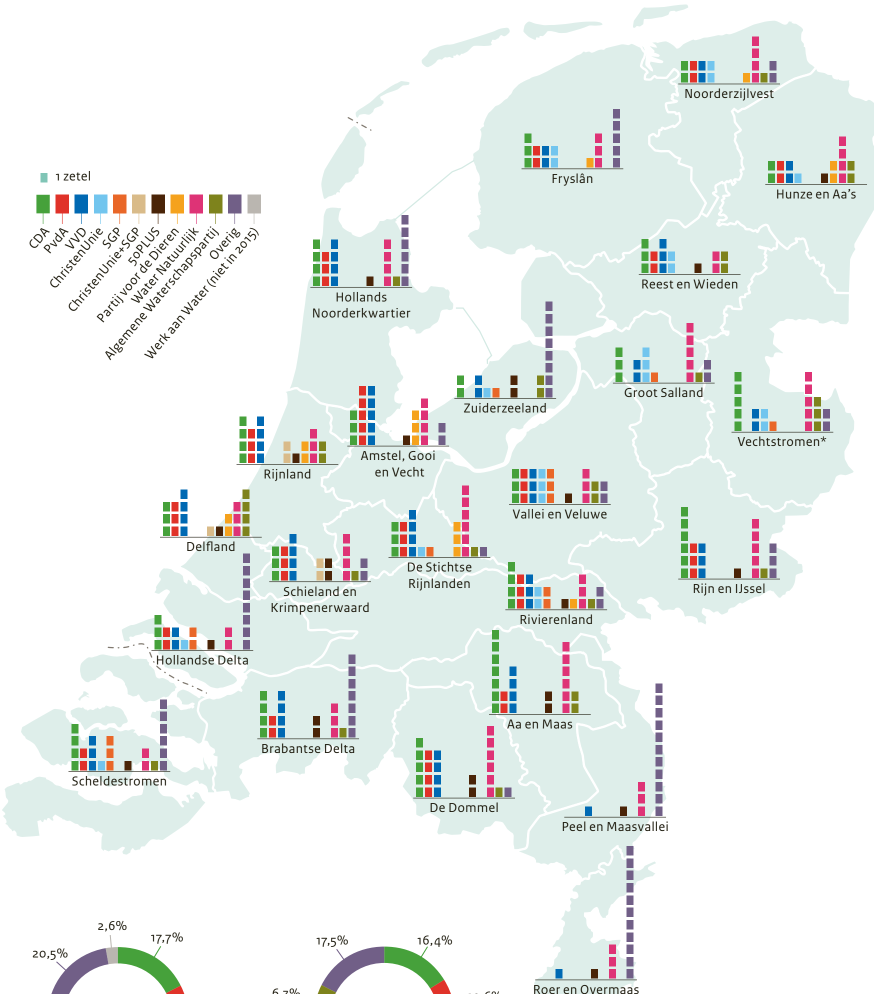
Waterschapsverkiezingen

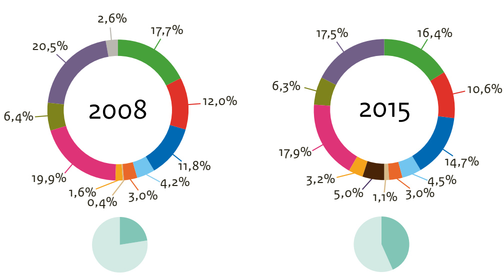
De Wet aanpassing waterschapsverkiezingen trad op 1 juli 2014 in werking (Staatsblad 2014 63). Deze wet geeft uitvoering aan het regeerakkoord, waarbij is gekozen voor het behoud van directe verkiezingen voor de categorie ingezetenen in het algemeen bestuur van het waterschap. Ook is de methode van briefstemmen vervangen door de methode van stembusverkiezingen én worden deze verkiezingen gelijktijdig gehouden met de verkiezingen voor Provinciale Staten.

De verkiezingen voor Provinciale Staten en de waterschappen zijn op 18 maart 2015 gehouden. Voor elk waterschap was een Kieskompas gemaakt, waarmee kiezers konden zien welke partij het beste past bij de eigen opvattingen. De verkiezingen kenden een opkomst van 43,5 procent voor de waterschappen, bijna een verdubbeling ten opzichte van 2008 (23 procent). Zie figuur 2.1 Waterschapsverkiezingen 2015, zetelverdeling.

De minister van IenM heeft toegezegd om na de verkiezingen het waterschapsbestel te evalueren. Deze evaluatie richt zich met name op de wijze van samenstelling van het waterschapsbestuur via verkiezingen en benoemingen. Daarbij wordt specifiek de systematiek van de geborgde zetels en het principe van ‘belang-betaling-zeggenschap’ betrokken [B46].

Figuur 2.1 Waterschapsverkiezingen 2015, zetelverdeling

* Vanwege fusie verkiezingen eind 2013

Naast de zetels die door de inwoners worden gekozen kennen de waterschappen in hun Algemeen Bestuur 7 tot 9 zogenoemde geborgde zetels. Deze zijn bedoeld ter vertegenwoordiging van de agrarische en andere bedrijfsbelangen en de natuurbelangen. De vertegenwoordigers van de bedrijven worden aangewezen door de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) en de Kamer van Koophandel. De zetels voor de bossen en natuurgebieden worden ingevuld door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.

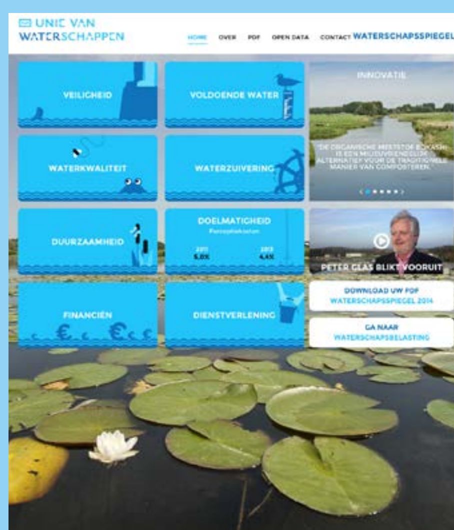
Waterschappen

In 1950 telde Nederland 2.600 waterschappen, sinds begin 2014 nog 23. Dit aantal wordt nog kleiner. Per 1 januari 2014 zijn de waterschappen Velt en Vecht en Regge en Dinkel gefuseerd tot het Waterschap Vechtstromen. De waterschappen Reest en Wieden en Groot Salland hebben in december 2014 ingestemd met een fusie, die zo mogelijk per 1 januari 2016 in gaat. De provincies Overijssel en Drenthe moeten op het moment van schrijven nog akkoord gaan met die fusie. De beoogde naam is 'Waterschap Drents Overijsselse Delta'. In Limburg is in 2014 besloten dat in deze provincie per 1 januari 2017 nog maar één waterschap bestaat. Het Waterschap Roer en Overmaas en het Waterschap Peel en Maasvallei gaan dan samen verder onder de nieuwe naam 'Waterschap Limburg'. Over een fusie tussen de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's worden verkennende gesprekken gevoerd.

Waterschapsdata open voor iedereen

Eind 2014 publiceerde de UvW de rapportages Waterschapspeil en Waterschapsspiegel. In Waterschapspeil schetsen de waterschappen een beeld van de ontwikkeling van de zorg voor veilig, voldoende en schoon water in de periode 2011-2013, de kosten daarvan en de factoren die invloed hebben op de resultaten. In Waterschapsspiegel staan de resultaten per waterschap op een rij. Het was voor de vierde keer dat deze publicaties uitkwamen. Nieuw in 2014 is dat alle gegevens uit Waterschapsspiegel ook direct werden ontsloten via www.waterschapsspiegel.nl.

Bezoekers van deze site krijgen informatie over de kerntaken, de financiën, de dienstverlening, samenwerkingsprojecten en innovaties. Iedere belastingbetaler, wetenschapper, ontwikkelaar, politicus of journalist kan tot op detailniveau zien hoe ieder waterschap presteert. De data zijn ook te importeren als open data. Hiermee komen de waterschappen tegemoet aan wensen van verschillende partijen zoals app-bouwers, toeleveranciers en ingenieursbureaus. In april 2015 is onder waterschapsspiegel.nl een subwebsite geplaatst met specifieke informatie over de waterschapsbelastingen (www.waterschapsspiegel.nl/belastingen).

Wijziging Waterwet

Met ingang van 1 juli 2014 is de Waterwet gewijzigd. Naast een aantal technische aanpassingen betreft deze wijziging:

- Opheffing van de Commissie van advies inzake de waterstaatswetgeving.
- Het vervallen van de verontreinigingsheffing op zware metalen ingevolge de motie Madlener (TK 30 818, nr. 33) over vereenvoudiging van de verontreinigingsheffing.
- Het vervallen van de provinciale goedkeuring van de beheerplannen van waterschappen.
- Het verbreden van het Deltafonds naar maatregelen ten aanzien van waterkwaliteit.

Omgevingswet

In 2014 heeft de minister van IenM het wetsvoorstel Omgevingswet voor behandeling naar de Tweede Kamer gestuurd. Deze wet beoogt de veelheid aan regels op het terrein van de fysieke leefomgeving zo veel mogelijk te vereenvoudigen en te bundelen. Naast bijvoorbeeld de Wet ruimtelijke ordening, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Crisis- en herstelwet gaat ook de Waterwet op in de Omgevingswet. Rijk en waterbeheerders werken nauw samen om integratie van de Waterwet in de Omgevingswet goed te laten verlopen. In 2015 worden de contouren van de bij de Omgevingswet behorende uitvoeringsregelgeving duidelijk. Het jaar van de beoogde inwerkingtreding van de Omgevingswet is 2018.

Polder Noordwaard bij Werkendam

2.2 Kennis en innovatie

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Een kennisagenda voor de planperiode 2009-2015, die ook rekening houdt met de kennisbehoefte voor het Deltaprogramma
- Doorontwikkelen en onderhouden van kennisinfrastructuur
- Ambitie om op deltagebied toonaangevend te zijn in de internationale kennis- en innovatiearena

Mijlpalen 2014

- Brochure Waterinnovaties in Nederland
- Kamerbrief over voortgang en functioneren Topsector Water
- Marktanalyse water en energie
- Kennisagenda Deltaprogramma 2015
- Start Nationaal Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat

	Actietabel NWP kennis en innovatie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
25	Prioritering en programmering kennisontwikkeling en innovatie								
27	Verbeteren deltakennisinfrastructuur								

Voortgang

Kennis en innovatie

Om de volgende fase van het Deltaprogramma een voortvarende start te geven, heeft het Deltaprogramma de kennisvragen en innovatiewensen in beeld gebracht. De agenda is als bijlage opgenomen in het Deltaprogramma 2015: ‘De beslissingen om Nederland veilig en leefbaar te houden’.

In 2014 ging het Nationale Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK) van start. Het programma heeft de ambitie om in de driehoek van overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven kennis en innovaties te ontwikkelen. Daarbij wordt nauw samengewerkt met de topsectoren. Het NKWK richt zich primair op vraagstukken van het Deltaprogramma en de Nationale Adaptatie Strategie, maar zoekt nadrukkelijk ook de verbinding met aanpalende beleidsterreinen. Het programma heeft geen centrale financiering of programmamiddelen. Partijen moeten elkaar weten te vinden met inzet van eigen middelen.
In de Topsector Water wordt gewerkt aan de uitvoering van het Innovatiecontract 2014 - 2015. In 2014 is onder het topteam Water een werkgroep Europa opgericht. Het doel van deze werkgroep is het vergroten van de participatie van de Nederlandse watersector in Europese netwerken en programma’s.
De deelsector Deltatechnologie van de Topsector Water heeft het afgelopen jaar gewerkt aan

de uitwerking van zes innovatieclusters: waterkeringen, infrastructuur en scheepvaart, zoetwater, building with nature, duurzame deltasteden en digitale delta.

In lopende uitvoeringsprojecten zoals het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma worden innovaties getest zoals het gebruik van geotextiel tegen piping. Voor de Hondsbossche en Pettemer Zeewering is in plaats van traditionele dijkversterking een zandige oever met een duin aangebracht. Hiermee zijn de problemen met de hoogte en de sterkte van de dijk opgelost. Voor een gedeelte van de Houtribdijk wordt als proef een vooroever van zand aangelegd, waarmee de golfaanval op de dijk kan worden geremd.

Waterschappen werken samen met het bedrijfsleven door proeftuinen aan te bieden op hun installaties en terreinen. Bedrijven – waaronder midden- en kleinbedrijven en start ups – die hun innovaties willen ontwikkelen, testen deze bij waterschappen.
De innovaties die in de watersector worden ontwikkeld, worden zichtbaar bij de Waterinnovatieprijs die de waterschappen ook in 2014 hebben georganiseerd. De waterschappen maken hun innovaties zichtbaar in de virtuele etalage: www.innovatie2014.uvw.nl

Ook is in samenwerking met de waterschappen een overzicht gemaakt van vele Nederlandse innovatieprojecten. In een brochure die aan de Tweede Kamer is toegestuurd, is beschreven hoe de thuismarkt wordt vormgegeven (TK 33 750-J, nr. 19).

Met Rijkswaterstaat participeert de UvW in de Regiegroep Inkoop Innovatie Urgent. De Regiegroep bevordert dat de overheid de markt uitdaagt om met meer innovatie te komen. Bijvoorbeeld door bedrijven uit te nodigen om innovatieve oplossingen te presenteren, voordat een project wordt gedefinieerd. Op die manier kan bij het project al rekening gehouden worden met de nieuwste inzichten. In de Visie op opdrachtgeverschap die de waterschappen in 2014 hebben vastgesteld, is opgenomen dat de waterschappen innovatie opnemen wanneer ze offertes aanvragen bij bedrijven.

Topsector Water

Binnen de Topsector Water werken bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden samen aan de verdubbeling van de toegevoegde waarde voor de watersector in 2020. Daarmee draagt de watersector bij aan de concurrentiekracht van Nederland.

Inmiddels is de Topsector Water in zijn huidige vorm bijna drie jaar in uitvoering. Om duidelijk te maken wat dit heeft opgeleverd en waar de Topsector Water haar prioriteiten legt, is in november 2014 een brief aan de Tweede Kamer gestuurd (TK 27625 nr. 332). Hierin wordt onder meer ingegaan op de koppeling tussen de werkzaamheden die in Nederland plaatsvinden op het gebied van kennis en innovatie (thuismarkt) en de internationale werkzaamheden. De doelstelling om de toegevoegde waarde te verdubbelen, dient immers met name door het vergroten van de export te worden bewerkstelligd.

In vervolg op de afgesloten intentieverklaring tussen de boegbeelden van de Topsector Water en de Topsector Energie, waarin zij de kansen tussen beide topsectoren centraal stelden, is een marktanalyse gemaakt. Deze stelt dat de kansen voor duurzame energie uit water in Nederland aanwezig zijn en de internationale potentie ervan groot is.

Onderkend wordt dat een continue toestroom van goed gekwalificeerd personeel noodzakelijk is voor het voortbestaan en verder uitbouwen van de topsector. Om deze instroom van personeel te bevorderen is door bedrijfsleven, onderwijs en overheid de Human Capital Agenda (HCA) opgezet.

Het wekken van interesse in de watersector begint in feite bij het bevorderen van het bewustzijn bij het grote publiek van het belang van het waterbeleid. Aandacht voor watereducatie op de verschillende onderwijsniveaus en het stimuleren van een studiekeuze in de richting van watergerelateerde studies sluit daar weer op aan.
De sector beoogt de komende jaren een toename van 40.000 banen te realiseren. Door middel van de Human Capital Agenda worden watergerichte studies gestimuleerd met onder meer studiebeurzen, detacheringen en traineeships. Ook inhoudelijk wordt een bijdrage geleverd door het aanreiken van lesmodules, deelname aan de GEO-week, gastlessen en projecten als het Wereld Water College.

STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer) participeert namens de waterschappen in de Programmaraad Deltatechnologie en de Programmaraad Watertechnologie van de Topsector Water. Hier worden de kennisvragen van overheid en bedrijfsleven over waterveiligheid, waterkwaliteit en waterkwantiteit afgestemd op het kennisaanbod van universiteiten en kennisinstellingen.

2.3 Klimaat

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

• Klimaatontwikkeling wordt nauwgezet gevolgd

Mijlpalen 2014

• KNMI'14 klimaatscenario's

	Actietabel NWP klimaat	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
32	Actualisatie KNMI klimaatscenario's, inclusief een scenario voor de plausibele bovengrens				●	✓			
33	Herijking wateropgave n.a.v. nieuwe KNMI scenario's				●	✓			

Voortgang

Nederland krijgt steeds vaker te maken met extreme regenbuien. Daarbij neemt de kans op hagel en onweer fors toe. Dat blijkt uit de nieuwe KNMI'14-klimaatscenario's [32].

Het tempo van de zeespiegelstijging neemt de komende decennia aan de Noordzeekust toe. Volgens de nieuwste KNMI'14-klimaatscenario's stijgt de zeespiegel aan de Nederlandse kust tot 2085 met 25 tot 80 centimeter. Bij alle scenarioberekeningen van het KNMI worden de Nederlandse winters fors natter. De zomers worden mogelijk droger.

Het KNMI heeft vier nieuwe klimaatscenario's berekend voor de toekomstige klimaatverandering in Nederland. De scenario's zijn gebaseerd op de meest recente resultaten van het klimaatonderzoek en het nieuwe rapport van het VN-klimaatpanel IPCC. De KNMI'14-klimaatscenario's laten zien dat het wetenschappelijk fundament van 25 jaar onderzoek naar de opwarming van het klimaat solide blijkt te zijn.

Volgens het KNMI zetten veel van de huidige klimaattrends in de toekomst door. De temperatuur stijgt verder: het meest in de winter, het minst in de lente. Op jaarbasis ligt de opwarming in Nederland tussen 1,0 en 2,3 graden rond 2050 en kan oplopen tot 3,7 graden in 2085.

Met de klimaatscenario's van het KNMI kunnen de gevolgen van klimaatverandering in kaart worden gebracht om het belang en de urgentie van aanpassingen aan een veranderend klimaat te duiden. De waterschappen benutten de nieuwe scenario's bij het actualiseren van de toetsingssystematiek voor het regionale watersysteem [B33].

Energieakkoord waterschappen - Rijk

In het met het Rijk afgesloten Energieakkoord hebben de waterschappen zich verplicht om

in 2020 voor minstens 40 procent van het eigen energieverbruik te voorzien door eigen opwekking van duurzame energie. Naast biogas worden de mogelijkheden van windenergie, zonne-energie en waterkracht op de terreinen van de waterschappen verkend. Het gaat hierbij niet alleen om de terreinen van de rioolwaterzuiveringsinstallaties, maar ook om de inzet van bijvoorbeeld waterbergingsgebieden en de omgeving van waterkeringen.

Klimaatmonitor waterschappen

Eind 2014 heeft de UvW de Klimaatmonitor 2014 uitgebracht. Hiermee leggen de waterschappen verantwoording af over de voortgang tot en met het jaar 2013 van de afspraken die zijn gemaakt in diverse akkoorden, zoals ondermeer de Meerjarenafspraken energie-efficiency voor de afvalwaterzuivering (MJA, 2008), het Klimaatakkoord waterschappen-Rijk (2010), de Lokale Klimaatagenda (2011) en het SER Energieakkoord voor economische groei (2013). Uit de klimaatmonitor blijkt dat de waterschappen goed op koers liggen:

- De verbetering van de energie-efficiency bedraagt gemiddeld 3 procent per jaar (MJA)
- De duurzame energieproductie is opgelopen tot 28 procent in 2013 (ambitie is 40 procent in 2020)
- De reductie van broeikasgassenuitstoot bedraagt 50 procent in de periode 2005 - 2013

De belangrijkste aanbeveling van de klimaatmonitor is om het MJA programma uit te breiden over het gehele waterschap, inclusief het watersysteem. De waterschappen zijn voornemens om deze uitbreiding in 2016 te realiseren. De sector gaat de mogelijkheden verkennen om op termijn geheel energieneutraal te kunnen zijn.

Klimaatactieve Stad: IJburg, Amsterdam

3 Waterbeleid in thema's

3.1 Waterveiligheid

In deze paragraaf wordt de stand van zaken weergegeven van acties met betrekking tot de thema's waterveiligheid – inclusief kust en rivieren.

Beleidskeuzes Nationaal Waterplan

Algemeen waterveiligheid

- Actualisering van de waterveiligheidsnormen
- Toetsen van waterkeringen meer toekomstgericht
- Verkennen nieuwe concepten, zoals Deltadijken
- Ruimte reserveren voor beschermingszones
- Werk in uitvoering voortzetten
- Beperken van gevolgen van overstromingen door gebiedsgerichte uitwerkingen
- Rampenbeheersing en crisisbeheersing in de waterkolom
- Implementatie Richtlijn Overstromingsrisico's
- Bewoners buitendijks zelf verantwoordelijk voor eventuele herijking

Kust

Lopend kustbeleid wordt voortgezet
Kustfundament door zandsuppleties laten meegroeien met zeespiegelstijging
Stimuleren evenwichtige ontwikkeling natuur, economie en bereikbaarheid
Verkenning haalbaarheid zandige zeewaartse uitbreiding over grote stukken kust

Rivieren

- Huidige afvoerverdeling handhaven
- Bestaande buitendijkse ruimte behouden, beschermen en beheren
- Ruimte voor de rivier om het riviersysteem op orde te brengen
- Anticiperen op hogere rivierafvoeren en een hogere zeespiegel
- Duurzaam behouden van bevaarbaarheid voor scheepvaart

Verschillende beleidskeuzen zijn naar aanleiding van de deltabeslissingen in 2014 geactualiseerd en aangepast in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015. Waar dat van toepassing is worden de wijzigingen hieronder beschreven.

Mijlpalen 2014

- Deltabeslissingen en Tussentijdse wijziging Nationaal Waterplan
- Uitvoeringsovereenkomst zoetwatermaatregelen Kierbesluit
- Ontwerp-rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
- Financiering aanpak zandhonger Roggenplaat (Oosterschelde)
- Overdracht Ramspolkering van Waterschap Groot-Salland aan Rijkswaterstaat en overdracht van diverse waterkeringen van Rijkswaterstaat aan Waterschap Scheldestromen

Actietabel NWP waterveiligheid

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
34	Nieuwe normen definiëren in een overstromingskans per dijkring (principebesluit)		●			✓			
35	Voorschift toetsen en hydraulische randvoorwaarden aanpassen		●						○
37	In beeld brengen ruimtelijke consequenties van nieuwe normeringssystematiek en herijking beschermingszones								
38	Inzichtelijk maken of ruimte voor waterberging en rivierafvoer in rivierenbed volstaat (als onderdeel van vierde toetsing)								
40	Definitieve besluitvorming over nieuwe normen					✓			●
41	Toetsing primaire waterkeringen aan hydraulische randvoorwaarden van 12 jaar vooruit								○
42	Elke 12 jaar bekijken of normen voldoen								
45	Afwegen en vastleggen in bestemmingsplannen van ruimtebehoefte voor beschermingszones								
50	Stimulering gebiedspilots					✓			
54a	Ruimte voor de Rivier						●		
54b & d	Maaswerken - Zandmaas en Maasroute						●		
54c	Maaswerken - Grensmaas								●
54e	Zwakke schakels (zie HWBP-2)								
54f	Zeeweringen Zeeland						●		
55	Hoogwaterbeschermingsprogramma								
56	Periodieke toetsing waterkeringen		●						●
58	Overstromingsrisicobeheerplannen						●		
59	Internationale afstemming EU-breed en binnen de stroomgebiedcommissies								

Noten: 34; in het Deltaprogramma worden voortaan normen gedefinieerd per dijktraject, in plaats van dijkring.
54c; de werkzaamheden aan prioritaire kademaatregelen in het kader van de Grensmaas zijn uiterlijk 2020 gerealiseerd.
59; afstemming vindt plaats met de Riviercommissies. 103; zie Nationale Visie Kust, pagina 23.

Actietabel NWP kust

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
101	Toepassing Beleidslijn kust (2007)								
102	Nadere verkenning naar tempo en hoeveelheid benodigde zandsuppletie en meekoppelen andere belangen					✓			
103	Norm gelijkend op die van de basiskustlijn ontwikkelen voor suppletie bij harde zeeweringen		●		○	✓			
104	Onderzoek naar mogelijkheden harde zeeweringen toekomstvast te maken				○	✓			
108	Ontwikkelingsgericht meedenken en waar mogelijk veiligheid met andere functies combineren								

Actietabel NWP rivieren

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
113	Uitwerken toekomstige laagwaterafvoerverdeling voor Rijntakken						●		
114	Verkenning onzekerheden beheersbaarheid afvoerverdeling bij hoogwater en mogelijke beheersmaatregelen						●		
117	Uitvoeren van het project Stroomlijn					●	○		
126	Formulering rijksopgave voor het rivierengebied voor de lange termijn (2100)			●			○		
127	Onderzoek mogelijke peilstijging IJsselmeer op veiligheid IJsseldelta					✓	●		
128	Onderzoek Rijnmond-Drechtsteden inclusief afsluitbaar open variant					✓	●		

Voortgang

Deltaprogramma

In de Deltabeslissing Waterveiligheid staan nieuwe normen voor de waterveiligheid centraal. Deze nieuwe normen zijn tot stand gekomen met de risicobenadering: de normen hangen niet alleen samen met de kans op, maar ook met de gevolgen van een overstroming (TK 31 710, nr. 34) [39, 40].

Met de nieuwe normen krijgt iedereen die achter dijken of duinen woont een beschermingsniveau van tenminste 1:100.000 per jaar. Dat wil zeggen dat de kans dat hij of zij overlijdt door een overstroming niet groter mag zijn dan 0,001 procent per jaar. Waar grote groepen slachtoffers kunnen vallen of grote schade kan optreden door overstromingen, geldt een hoger beschermingsniveau. Ook de aanwezigheid van heel belangrijke 'vitale' functies kan aanleiding voor een hoger beschermingsniveau zijn. Waterkeringen die nu al het gewenste beschermingsniveau bieden, worden goed op orde gehouden. Waar de waterkeringen een hoger beschermingsniveau moeten bieden, vindt dijkversterking of rivierverruiming plaats. Daarbij wordt gekeken naar mogelijke toepassing van slimme combinaties van verschillende typen maatregelen.

Het nieuwe waterveiligheidsbeleid is eind 2014 door het kabinet verankerd in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015 (TK 31 710, nr. 34).

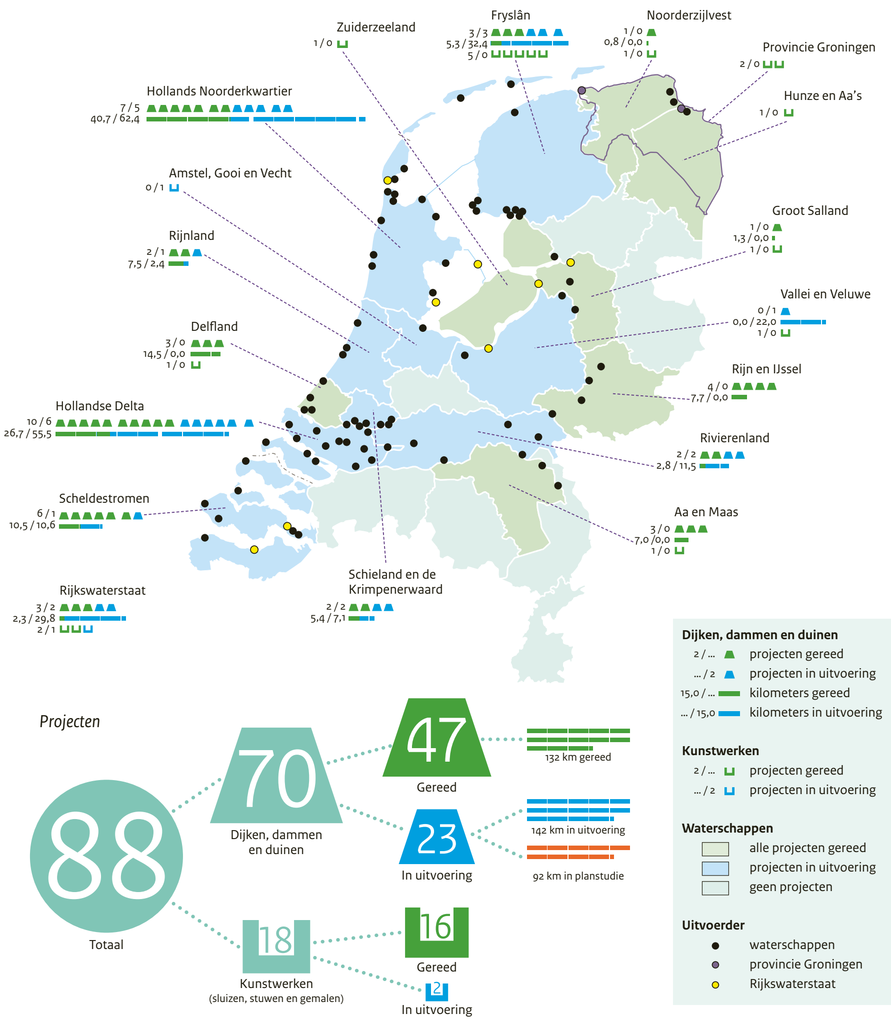
Deltamodel

Om de effecten van maatregelen op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening door te rekenen heeft het Deltaprogramma in 2014 het zogenoemde Deltamodel gebruikt. Dit is een geïntegreerde set van modellen om het waterhuishoudkundig systeem van Nederland uniform en consistent door te rekenen. Het model wordt nu doorontwikkeld ten behoeve van toepassingen op het gebied van waterkwaliteit, de vervanging van natte kunstwerken en de toetsing van waterkeringen.

Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma

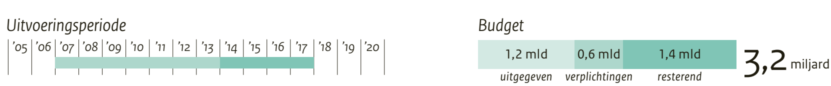
Onder het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2) vallen de verbetermaatregelen die zijn voortgekomen uit de eerste (2001) en tweede (2006) periodieke toetsing conform de Waterwet. Uit de resultaten van deze toetsen op veiligheid van de primaire waterkeringen, bleek dat een deel van deze keringen niet voldoet aan de wettelijke norm (TK 27625 en 18106, nr. 103). Uit een toets van Rijkswaterstaat en de keringbeheerders in 2003 bleek verder dat de zeeweringen langs de Noordzeekust op een aantal locaties op een termijn van twintig jaar niet meer aan de geldende veiligheidsnorm zouden voldoen. Deze locaties zijn aangemerkt als Zwakke Schakels. Op negen van deze locaties lag tevens een opgave tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, de zogenoemde prioritaire Zwakke Schakels Kust.

Figuur 3.1 Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma *stand van zaken per 31 december 2014*

Doel: verbetering primaire waterkeringen

Blijvende bescherming van Nederland door versterking van dijken en/of kunstwerken.

Figuur 3.2 Hoogwaterbeschermingsprogramma 2015-2020

Doel: verbetering primaire waterkeringen

Blijvende bescherming van Nederland door versterking van dijken en/of kunstwerken.

Uitvoeringsperiode

'05 | '06 | '07 | '08 | '09 | '10 | '11 | '12 | '13 | '14 | '15 | '16 | '17 | '18 | '19 | '20

Budget

'15 | '16 | '17 | '18 | '19 | '20

36 | 31 | 42 | 121 | 136 | 133 mln

500 miljoen

Het HWBP-2 telt 88 projecten, bestaande uit 18 kunstwerken en 366,2 km te versterken waterkeringen, inclusief de Zwakke Schakels. Conform de Regeling Grote Projecten heeft de Tweede Kamer over de voortgang in 2014 twee rapportages ontvangen: Voortgangsrapportage 6 (TK 32698, nr.17) en Voortgangsrapportage 7 (TK 32698, nr. 21). Er zijn in 2014 vier projecten opgeleverd: Noorderstrand Schouwen, Wieringermeerdijk, Hellevoetsluis en Oostmolendijk.

Per 31 december 2014 voldoen 63 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. Dit is 72 procent van het totaal aantal projecten en 36 procent van het totaal aantal te versterken kilometers. Zeven projecten bevinden zich in de planstudiefase en 18 projecten in de realisatiefase. Cumulatief is tot en met 31 december 2014 1.246 miljoen euro gerealiseerd. Dit betreft circa 39 procent van het beschikbare budget. Hoewel een groot deel van de projecten is afgerond, moet een aanzienlijk deel van de financieel omvangrijke projecten nog worden gerealiseerd.

Vermeldenswaard is daarnaast nog dat begin 2015 twee aansprekende en innovatieve projecten binnen het programma gereed zijn gekomen: Kustwerk Katwijk en het project Zwakke Schakels Noord-Holland. Met afronding van deze projecten is de Noord- en Zuid-Hollandse Kust voor zeker vijftig jaar op kracht gebracht en daarbij ook mooier gemaakt.

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Uit de (totale) Derde Landelijke Rapportage Toetsing primaire waterkeringen (2011/2013) bleek dat 1.302 kilometer (van in totaal 3.750 km) aan dijken, dammen en duinen niet aan de normen voldoet. Circa 2.448 kilometer voldoet wel. Van de 1.777 getoetste kunstwerken voldoen er 978 aan de gestelde eisen, 799 voldoen niet. Van de keringen die niet aan de

Kustwerk Katwijk

Katwijk kreeg in 2014 een nieuwe, unieke zeekering: Vlak voor de oude boulevard ligt onder het duin een met steen beklede dijk, de primaire waterkering. Tegen die dijk onder het duinzand, dus binnendijks, ligt een wereldprimeur, een parkeergarage over 500 m lengte met plaats voor 660 auto's. De nieuwe zeedijk werd aangelegd in de bestaande duinenrij tussen de boulevard en het strand. Het duingebied zelf is vergroot. De duinen vangen bij een zware storm of hoog water de eerste klap op. Daardoor hoefde de dijk minder hoog te worden. Op deze manier past de dijk het mooist in het kustlandschap: vanaf het strand zijn alleen duinen te zien en vanaf de boulevard de duinen en de zee. De parkeergarage is tegen de dijk aan gebouwd, net zoals de dijk onder een duin. De auto's die voorheen langs de boulevard stonden geparkeerd, zijn nu uit het zicht verdwenen.
Het project Kustwerk Katwijk is een samenwerking van gemeente Katwijk, hoogheemraadschap van Rijnland, provincie Zuid-Holland en Rijkswaterstaat. Het project is onderdeel van het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma, omdat dit deel van de kust niet voldeed aan de veiligheidsnorm.

norm voldoen is een groot deel opgenomen in lopende uitvoeringsprogramma's, zoals het HWBP-2 en Ruimte voor de Rivier. Al bij eerdere toetsingen voldeden deze keringen niet aan de normen. Voor de meest recente veiligheidsopgave (gerekend vanaf de derde toetsing) is in 2014 het (nieuwe) Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gestart, waarin de waterschappen en het ministerie van IenM samenwerken.
Dit HWBP kent een veiligheidsopgave van 725 km aan waterkeringen en 232 kunstwerken.

Inmiddels is binnen dit programma bij de projecten Vierhuizergat, Dalfsen, Oevererosie Klaphek en Kunstwerken Vollenhove de waterveiligheidsdoelstelling gehaald.
Dalfsen is daarbij een goed voorbeeld van een project waar de zogenoemde meekoppelkans werd benut. Het waterschap Groot Salland heeft de planning van de bouw van een nieuwe damwand als waterkering naar voren gehaald. Hierdoor kon gelijktijdig worden aangesloten bij de herinrichting van het waterfront met onder meer de aanleg van een wandelpromenade langs de Vecht. Hierdoor hoefde het gebied maar één keer op de schop en werd de overlast beperkt.

Vooroeververdedigingen en herstel steenbekledingen

Bij de uitvoering in 2014 van de vooroeververdedigingen (steenbestortingen) in de Oosterschelde, is een bestort testvak voorzien van een ecologische afwerking. Afhankelijk van de resultaten en in samenspraak met de omgevingspartijen worden in het volgende cluster van bestortingen de vooroevers in de Oosterschelde eveneens voorzien van een ecologische afwerking. Het herstel van de steenbekledingen in Zeeland wordt in 2015 afgerond. In totaal is dan langs de Wester- en Oosterschelde 321 kilometer aan steenbekledingen vervangen.

Afsluitdijk

In 2014 is verder gewerkt aan de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van het project Afsluitdijk. Het startdocument en de kennisgeving MER voor het Rijksinpassingsplan zijn gepubliceerd. Eind 2014 zijn afspraken gemaakt met de regio over het meenemen van regionale ambities rondom natuur (vismigratierivier), duurzame energie, recreatie en toerisme. Zie ook paragraaf 4.2. In het ontwerp-Rijksinpassingsplan (publicatie medio 2015) wordt toegelicht op welke wijze de benodigde dijkversterking en uitbreiding van waterafvoercapaciteit worden opgepakt, tezamen met de regionale ambities.

Integrale verkenning Legger Vlieland en Terschelling

In 2014 is opdracht gegeven voor de planuitwerking Legger Vlieland en Terschelling. Voor beide Waddeneilanden wordt een voorkeurstracé uitgewerkt voor het verleggen van de primaire waterkering. Hiermee worden voorheen buitendijkse gebieden, waaronder een woonwijk op Oost-Vlieland, binnendijks gebracht. Naar verwachting wordt in 2015 het projectbesluit genomen.

Richtlijn overstromingsrisico's

Europa kent een lange geschiedenis van overstromingen. Ook in de laatste tien tot twintig jaar hebben in veel Europese landen kleinere of grotere overstromingen plaatsgevonden. De gevolgen kunnen aanzienlijk zijn voor de gezondheid van mensen, het milieu, de economische bedrijvigheid en het cultureel erfgoed. In 2007 hebben de lidstaten van de Europese Unie daarom de Richtlijn overstromingsrisico's in werking gesteld. Afgesproken is dat voor ieder stroomgebied een overstromingsrisicobeheerplan wordt opgesteld.
Deze plannen geven inzicht in de doelen voor het verminderen van de overstromingsrisico's en de maatregelen om daartoe te komen. In 2014 zijn door het Rijk, UvW, IPO, VNG, VNR (Vereniging Nederlandse Riviergemeenten) en de Veiligheidsregio's gezamenlijk conceptplannen vastgesteld voor de stroomgebieden van de Eems, Maas, Rijn en Schelde.

De doelen en maatregelen in deze plannen spelen in op drie vormen van risicobeheersing:

- bescherming: de kans op een overstroming beperken;
- preventie: de gevolgen van een overstroming beperken via de ruimtelijke ordening;
- crisisbeheersing: de gevolgen van een overstroming beperken door effectief optreden voor, tijdens en na een (dreigende) ramp.

Bij de uitvoering van de overstromingsrisicobeheerplannen zoekt Nederland efficiënte combinaties met de uitvoering van maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water en andere programma's. De inzet is dat een maatregel waar mogelijk meerdere doelen dient.

Nederland heeft kaarten gemaakt die inzicht geven in de aard en de omvang van overstromingen en de gevolgen daarvan. Een volledige en gedetailleerde set kaarten staat op www.risicokaart.nl.

Definitieve vaststelling vindt plaats in samenhang met de vaststelling van het concept-Nationaal Waterplan 2016-2021 in december 2015. Om de zes jaar vindt actualisatie plaats. De Europese Commissie verwacht in 2021 een rapportage over de voortgang in de uitvoering.

Muskus- en beverrattenbestrijding

Muskus- en beverratten worden gevangen omdat zij met hun gegraaf een risico vormen voor de veiligheid van waterkeringen. Het aantal gevangen muskusratten daalde in 2014 met bijna drie procent tot 94.284. De beverratvangsten stegen in 2014 met ruim vijftig procent naar 1.034. De toename van deze vangsten wordt toegeschreven aan de extreem zachte winter van 2013-2014. De vangsten concentreren zich in het grensgebied met Duitsland. In dat land wordt de beverrat niet goed bestreden. Als gevolg daarvan vindt 85 procent van de vangsten plaats in een strook van vijf kilometer langs de grens.

De Unie van Waterschappen maakt zich er sterk voor dat zowel de muskus- als de beverrat op de Europese lijst komen van de zogenoemde zorgwekkende invasieve uitheemse soorten. Hiermee wordt verwacht dat de instroom van muskus- en beverratten uit met name

Duitsland uiteindelijk afneemt. De waterschappen onderzoeken in een grootschalig driejarig programma hoe de muskusrattenbestrijding goedkoper, effectiever en met nog minder dierenleed kan. De resultaten van dit onderzoek komen in 2016 beschikbaar.

Kust

Deltaprogramma

Het zand langs de Nederlandse kust vormt een natuurlijke bescherming voor ons land. Nederland houdt de hoeveelheid zand op orde met zandsuppleties. Dit gebeurt om de Basiskustlijn te handhaven en het kustfundament mee te laten groeien met de zeespiegelstijging. Dit is vastgelegd in de zogenoemde beslissing Zand van het Deltaprogramma. Het is wenselijk dat zandsuppleties niet alleen bijdragen aan het handhaven van de kustlijn, maar ook zoveel mogelijk aan lokale en regionale doelen voor een economisch sterke en aantrekkelijke kust.

Er is meer kennis nodig om de zandsuppleties effectiever en kostenefficiënter in te kunnen zetten. Daarom is ‘lerend werken’ een belangrijk onderdeel van de beslissing Zand: onder de naam ‘Kustgenese 2’ wordt het onderzoeks- en monitoringprogramma geïntensiveerd om inzicht in het gedrag van het zandige systeem te verbeteren.

Herziening Beleidslijn Kust

De Beleidslijn Kust (BLK) beschrijft sinds 2007 het rijksbeleid voor het beheer en onderhoud van de Nederlandse kust. De beleidslijn biedt een kader voor initiatieven met een ruimtelijke consequentie in het kustfundament. Dit beleid is tevens doorvertaald in het Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (BARRO).

Een aantal ontwikkelingen gaf aanleiding om dit beleid te herzien. Zo sluit het beleid niet goed meer aan bij de doelstellingen uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR), die sinds 2012 van kracht is. Immers, de zorg voor ruimtelijke kwaliteit ligt niet primair meer bij het Rijk. Daarnaast is er de Nationale Visie Kust uit 2013, waarin ideeën van samenwerkende overheden staan over hoe een veilige en aantrekkelijke kust kan worden ontwikkeld.

In het voorjaar van 2014 zijn het ministerie van IenM, waterschappen, provincies en gemeenten gestart met de herziening. Het doel van de nieuwe beleidslijn is om ruimte te laten voor ontwikkelingen in de kustzone, voor zover die niet strijdig zijn met de vereisten ten aanzien van de veiligheid en de onderhoudbaarheid van de kust. De beleidslijn beschrijft op hoofdlijnen de randvoorwaarden bij de behandeling van vergunningaanvragen voor bouwen in het kustfundament en concentreert zich op de bevoegdheden van het Rijk. De toetsing van die randvoorwaarden wordt door Rijkswaterstaat uitgewerkt in een uitvoeringskader vergunningverlening kust.

Zandsuppletie

Zonder maatregelen zoals zandsuppletie, wordt de gehele Nederlandse kustlijn gemiddeld één meter per jaar kleiner. Areaalbehoud is daarom het hoofddoel voor de kust. Om mee te groeien met de zeespiegelstijging, moet het suppletievolume in de toekomst omhoog van twaalf naar twintig miljoen kubieke meter per jaar. Het kustfundament is namelijk momenteel niet in evenwicht. Dat komt door processen in het zandige systeem. Zo onttrekt de Waddenzee zand aan het kustfundament en daardoor treedt er structurele erosie op in de buitendelta van de Waddenzee. Ook in de voordelta van de Zuidwestelijke Delta treedt erosie op. Met als consequentie dat geulen zich verplaatsen en (te) dicht bij de waterkeringen kunnen komen. Op dit moment is er onvoldoende kennis om te bepalen of en hoe die erosie moet worden bestreden en hoe – mede daardoor – een structureel evenwicht in het kustfundament kan worden bereikt. Het programma 'Kustgenese 2' brengt hier verandering in. Het monitorings- en onderzoeksprogramma wordt geïntensiveerd. Daarnaast wordt ingezet op ontwikkeling van innovatieve suppletietechnieken en worden kleinschalige pilots uitgevoerd. Op basis van de bundeling van kennis in 'Kustgenese 2' kan in de toekomst (rond 2020) worden besloten tot grootschalige pilots en/of een structurele

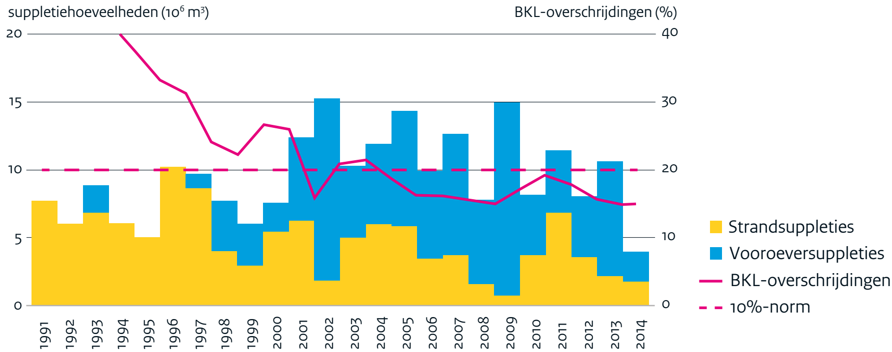
Suppletiepilot Schouwen

De 'Suppletiepilot Schouwen' is een innovatief project, waarbij kustbeheer hand in hand gaat met natuur en recreatie. De natuur van de stranden tussen de boswachterij en Nieuw Haamstede krijgt een impuls door eenmalig geen zand op te spuiten, zonder dat dit gevolgen heeft voor de waterveiligheid achter de duinen en voor de drinkwatervoorziening van Schouwen-Duiveland. Het zand wordt ingezet op de Brouwersdam, waar het een meerwaarde oplevert voor de recreatie en de economie. Om dit mogelijk te maken werken Rijkswaterstaat, de provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Evides Waterbedrijf en de gemeente Schouwen-Duiveland nauw samen. In 2014 tekenden de partijen hierover een convenant.

Zandsuppletie Hondsbossche en Pettemer Zeewering

verhoging van het suppletievolume. Het suppletievolume blijft vooralsnog op twaalf miljoen kubieke meter per jaar gehandhaafd.

Figuur 3.3: Jaarlijkse hoeveelheden zandsuppleties en percentages raaien waarin de Basiskustlijn (BKL) is overschreden. Bron: Rijkswaterstaat 2014

Jaarlijks voert Rijkswaterstaat kustlijnmetingen uit langs 1465 denkbeeldige lijnen loodrecht op de kust op min of meer even grote afstand van elkaar. Deze lijnen worden raaien genoemd. Het aantal raaien waarin de BKL overschreden wordt, mag maximaal vijftien procent zijn; het streven is om het aantal BKL-overschrijdingen rond de tien procent te houden. In 2014 bleef de overschrijding van de basiskustlijn met acht procent ruimschoots onder de afgesproken norm van tien procent.

Kustcommunity

De Kustcommunity is de voortzetting van het Deltaprogramma Kust. Hiermee beogen de betrokken partijen het samenwerkingsverband dat de afgelopen jaren is gesmeed, in stand te houden. Het Landelijk Overleg Kust (LOK) fungeert als aanjager van de Kustcommunity en ging op 9 oktober 2014 van start. Hierin zijn bestuurders van de kustprovincies, kustwaterschappen, kustgemeenten en het Rijk vertegenwoordigd. Vraagstukken die eerst in het Deltaprogramma Kust, Waddengebied en Zuidwestelijke Delta aan de orde kwamen, komen nu in het LOK aan bod. Daarnaast is monitoring van de uitvoeringsagenda bij de Nationale Visie Kust een van de belangrijke taken.

Rivieren

Deltaprogramma

De Rijn-Maasdelta is het overgangsgebied waar rivier en zee samenkomen: het gebied van de grote rivieren, Rijnmond-Drechtsteden en de Zuidwestelijke Delta. Het fundament van de waterveiligheid in de Rijn-Maasdelta bestaat uit het zandige kustfundament, dijken,

stormvloedkeringen en voldoende ruimte voor de rivier. Dit blijkt ook voor de lange termijn een goede basis te zijn. Met uitgekiend ruimtelijk maatwerk en adaptief deltamanagement zijn de opgaven adequaat en tijdig aan te pakken [128].

Voor de waterveiligheid in dit gebied is het van groot belang hoe het Rijnwater wordt verdeeld over de Waal, de Nederrijn-Lek en de IJssel. Onderdeel van de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta is dat de bestaande afspraken over de afvoerverdeling tot 2050 in stand blijven. De komende jaren wordt besloten of het wijzigen van de afvoerverdeling een optie blijft voor de periode na 2050. In de deltabeslissing is ook opgenomen dat geen berging van rivierwater in de Grevelingen plaatsvindt.

Op grond van de huidige inzichten is besloten om de Nieuwe Waterweg niet af te sluiten met een dam en ook geen nieuwe keringen in de riviermondingen te bouwen. Het ministerie van IenM onderzoekt hoe de Maeslantkering tot 2070 nog beter kan bijdragen aan de veiligheid. Naar aanleiding van de motie van het lid Geurts (TK 34 000 J, nr. 14) wordt een variant om sluizen aan te leggen in de Nieuwe Waterweg nader onderzocht.

Ruimte voor de Rivier

Rijkswaterstaat voert samen met provincies, gemeenten en waterschappen het programma Ruimte voor de Rivier uit. Hiermee wordt de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier gerealiseerd die in 2006 door het parlement unaniem is aanvaard. Er worden twee doelstellingen beoogd:

1. Het op het vereiste niveau brengen van de bescherming van het rivierengebied tegen overstromingen. Dit houdt in dat de veiligheid langs de Rijntakken en het benedenstroomse deel van de bedijkte Maas (vanaf Hedikhuizen) in overeenstemming wordt gebracht met de wettelijke vereiste norm.
2. Een bijdrage leveren aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied, waardoor het rivierengebied economisch, ecologisch en landschappelijk wordt versterkt.

Conform de Regeling Grote Projecten heeft de Tweede Kamer over de uitvoering van de PKB Ruimte voor de Rivier in 2014 twee voortgangsrapportages ontvangen: Voortgangsrapportage 24 (TK 30 080, nr. 71) en Voortgangsrapportage 25 (TK 30 080, nr. 75).

Het programma is volop in realisatie. De fysieke resultaten van de ingrepen in de projectgebieden wordt zichtbaar. Inmiddels is in totaal bij tien maatregelen de mijlpaal waterveiligheid behaald. Naar de stand van zaken per 31 december 2014 bereiken naar verwachting vijftien maatregelen dit doel in 2015. Voor negen maatregelen wordt de mijlpaal waterveiligheid, op basis van de huidige inzichten, niet in 2015 gerealiseerd.

Figuur 3.4a Ruimte voor de Rivier en NURG - stand van zaken per 31 december 2014

*) Deze projecten maken geen deel uit van Ruimte voor de Rivier, maar dragen wel bij aan het doelbereik.

Figuur 3.4b Ruimte voor de Rivier en NURG - stand van zaken per 31 december 2014

Ruimte voor de Rivier bij Lent, Nijmegen

Stroomlijn

Het onderhoud van de vegetatie in de uiterwaarden is van belang voor voldoende afvoercapaciteit van de rivieren. Met het project Stroomlijn wordt de vegetatietoestand op orde gebracht. Stroomlijn draagt bij aan het bereiken van de waterveiligheidsdoelstellingen van de PKB.
Eind 2014 waren er in totaal 21 maatregelen, verspreid over het gehele rivierengebied op terreinen in beheer van natuurbeherende organisaties, afgerond. In 2015 volgen er nog twee in deze categorie. Het wegwerken van achterstallig veiligheidsbeheer van de overige gebieden (in eigendom van met name particulieren en bedrijven) wordt in de periode 2015-2016 uitgevoerd, waarna oplevering in 2017 geschiedt.

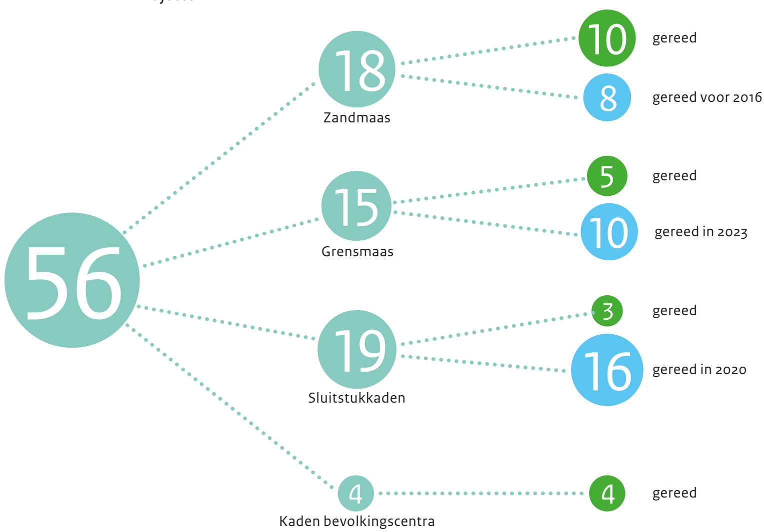
Maaswerken

De Maaswerken, met name de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas, zijn voortgekomen uit het Deltaplan Grote Rivieren. Dit plan werd opgesteld na de hoogwaters in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995. Belangrijkste doelstelling van beide deelprogramma's is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoog water van de Maas.

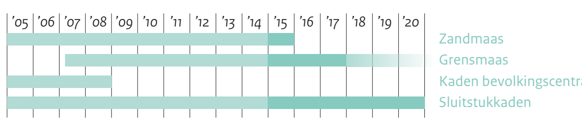
Conform de Regeling Grote Projecten heeft de Tweede Kamer twee voortgangsrapportrages over de voortgang van de Maaswerken in 2014 ontvangen: Voortgangsrapportage 26 (TK 18 106, nr. 227) en Voortgangsrapportage 27 (TK 18 106, nr. 229).

Figuur 3.5a Maaswerken - stand van zaken per 31 december 2014

Projecten

Uitvoeringsperiode

Budget

Doelen

Waterveiligheid
De inwoners van Limburg en Noord-Brabant worden beter beschermd (1:250) tegen hoogwater in de Maas.

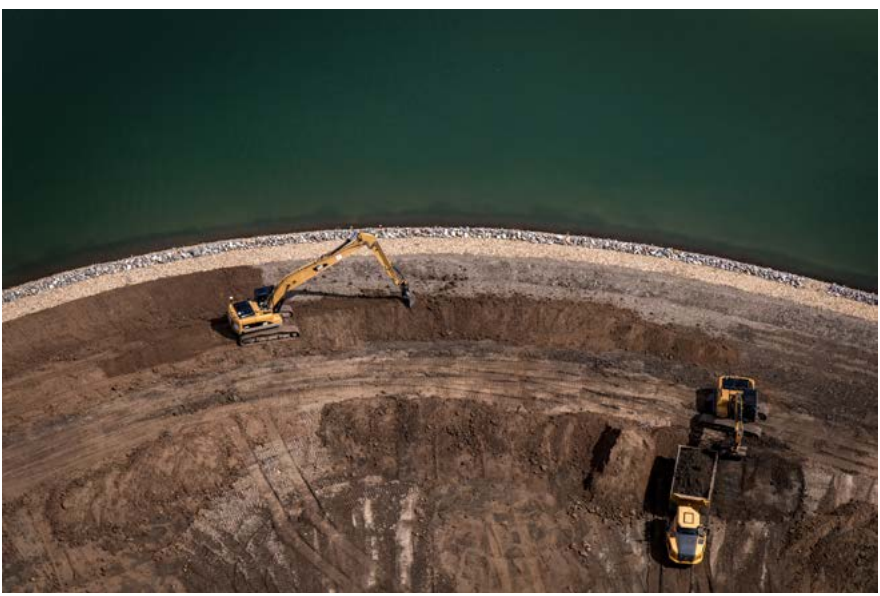
Natuurontwikkeling en delfstoffenwinning
In samenhang met bovenstaand doel ontstaat circa 1650 hectare nieuwe natuur en komt circa 60 miljoen ton aan zand, grind en klei beschikbaar.

Figuur 3.5b Maaswerken - stand van zaken per 31 december 2014

Volgens de huidige inzichten worden de doelstellingen van de Zandmaas (hoogwaterveiligheid en zo mogelijk eveneens natuurontwikkeling in 2015), de Grensmaas (hoogwaterveiligheid in 2017, natuurontwikkeling in 2018) en de prioritaire kademaatregelen (2020) volgens planning gehaald.

Voor de Zandmaas lag de focus in 2014 op continuering van de zomerbedverdieping Grave en Sambeek. In stuwpand Sambeek is de eerste stap van de peilopzet (10 cm) gerealiseerd.
Wat het deelprogramma Grensmaas betreft, zijn twee van de elf locaties afgerond, te weten Borgharen en Aan de Maas.
In Maastricht zijn in 2014 dijkverbeteringswerkzaamheden als onderdeel van het project prioritaire kademaatregelen afgerond en opgeleverd.
Per 31 december 2014 zijn hiermee 33 maatregelen in realisatie en is één maatregel in voorbereiding. De overige 22 projecten zijn gerealiseerd.

Maaswerken: rivierverruiming en kadeversterking langs de Maas

3.2 Watertekort en zoetwatervoorziening

In deze paragraaf wordt de stand van zaken weergegeven van acties met betrekking tot het thema Watertekort en zoetwatervoorziening, met daarin ook aandacht voor de Randstad en Hoog Nederland.

Beleidskeuzes Nationaal Waterplan

Watertekort en zoetwatervoorziening (algemeen)

- Deltaplan Zoetwater om huidige knelpunten op te lossen en om Nederland voor te bereiden op mogelijke klimatologische en economische ontwikkelingen en om het systeem robuuster te maken.
- Bestrijding van droogte en verdroging overeenkomstig NBW-actueel: bij crisis blijft de verdringingsreeks van kracht
- Geen garanties dat er in de toekomst overal en altijd voldoende zoet water beschikbaar is: rollen en verantwoordelijkheden afspreken via de voorzieningenniveaus
- Tot 2050 de zoetwatervoorziening robuuster maken en optimaliseren door investeringen in een aantal gerichte maatregelen

Randstad

- Rekening houden met verminderde zoetwateraanvoer
- Streven naar vergroting peilvakken binnen polders (decentraal)
- Peilstrategie uit Nota Ruimte wordt onverkort voorgezet (decentraal)
- Aanpak verzilting en bodemdaling (deels gedecentraliseerd)

Hoog-Nederland

- Grondwatersystemen op orde brengen (gedecentraliseerd)

Verschillende beleidskeuzen zijn naar aanleiding van de deltabeslissingen in 2014 geactualiseerd en aangepast in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015. Waar dat van toepassing is worden de wijzigingen hieronder beschreven.

Mijlpalen 2014

- Deltabeslissing Zoetwater
- Voorkeursbeslissing Toekomstbestendig Ecologisch Systeem Markermeer
- Bestuursovereenkomst Marker Wadden
- Realisatieovereenkomsten compenserende zoetwatermaatregelen Haringvliet
- Intentieverklaring ruimtelijke adaptatie

Actietabel NWP watertekort en zoetwatervoorziening

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
60	Handhaven huidige zoetwatervoorziening en uitvoeren maatregelen watertekorten van NBW-actueel								
61	Advies Deltabeslissing Zoetwater					✓	●		
62	Verkenning effect klimaatverandering op verdroogde en verdrogingsgevoelige natuur						●		
64	Onderzoek reële prijsbepaling in Nederland						●		
65	Geen-spijtmaatregelen watergebruikers om aan te passen aan veranderende omstandigheden						●		

Actietabel NWP Randstad

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
164	Onderzoek aanvoer zoetwater vanuit IJsselmeer voor zoetwatervoorziening West-Nederland					✓	●		
165	Onderzoek naar loskoppelen van polders in het kader van tegengaan verzilting						●		
167	Transitie veenweidegebieden								
169	Tegengaan versnippering peilvakken met als doel robuust watersysteem								

Actietabel NWP Hoog Nederland

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
197	(Grond)watersystemen op orde brengen volgens afspraken NBW-actueel						●		
198	Herstel van natuurlijke processen met name van de beekdalen en de sponswerking van brongebieden						●		
200	Onderzoek zoetwatervoorziening, specifiek voor Hoog Nederland:						●		
	· De haalbaarheid van herstel sponswerking in hoge gronden						●		
	· Nut, noodzaak en haalbaarheid voor hergebruik van gezuiverd afvalwater						●		
	· De haalbaarheid van het herstel van bestaande zoetwatervoorzieningen ten behoeve van land- en tuinbouw						●		

Voortgang

Deltaprogramma

De vraag naar water door landbouw, natuur, drinkwater en industrie verandert en neemt toe. Bovendien verandert het klimaat. Er kan meer droogte voorkomen. Hierdoor ontstaan knelpunten in de zoetwatervoorziening. Voor watergebruikers is het belangrijk te weten waar ze op kunnen rekenen. Onderdeel van de Deltabeslissing Zoetwater is daarom dat overheden en gebruikers in onderling overleg voorzieningenniveaus vaststellen, voor normale en droge omstandigheden [61, 164].

De stedelijke gebruiksfuncties zijn ook in ontwikkeling. Eind 2014 is een rapportage over de stedelijke watervraag opgeleverd waaruit bleek dat de gemiddelde behoefte van stedelijk water over het jaar gemeten substantieel hoger uitkomt dan tot dan toe werd aangenomen.

Om de voorzieningenniveaus voor de economie en de nutsfuncties op een goed niveau te houden, zijn maatregelen nodig in het hoofdwatersysteem (de grote rivieren, meren en

deltawateren) en het regionale watersysteem (kleinere rivieren, kanalen en boezemwater). Uit onderzoek voor het Deltaprogramma, blijkt dat ten minste tot 2050 grote infrastructurele ingrepen niet nodig zijn. Het kabinet streeft ernaar om in gebieden met aanvoer van water uit het hoofdwatersysteem de aanvoer veilig te stellen en verzilting in het regionale systeem tegen te gaan. In gebieden zonder aanvoer vindt een omslag plaats van een systeem gericht op afvoer naar een systeem mede gericht op conserveren. Op internationaal niveau zet het kabinet zich in voor afspraken ter bescherming van Rijn en Maas als aanvoerroutes van zoetwater naar Nederland.

Ook met een versterking van de bufferfunctie en aanvoerroute van zoetwater kunnen op korte en lange termijn vaker en in meer gebieden tekorten in de watervoorziening optreden. Daarom zet het kabinet een transitie in gang, gericht op zuiniger en efficiënter watergebruik. Met de voorzieningenniveaus krijgen de gebruikers inzicht in het risico op watertekorten en een handelingsperspectief.

Tijdens de Nationale Bestuurlijke Conferentie Zoetwater in november 2014 werd de samenwerking binnen het Deltaprogramma onderstreept en werden de bestuursovereenkomsten, het voorzieningenniveau en de rol van gebruikers besproken.

Maatregelen op hoofdlijnen

De Deltabeslissing Zoetwater heeft per deelgebied een concrete uitwerking gekregen. De investeringen en maatregelen die hieruit volgen, staan in het Deltaplan Zoetwater. Op korte termijn worden in het hoofdwatersysteem enkele gerichte investeringen in een robuustere zoetwateraanvoer gedaan, die stapsgewijs zijn uit te breiden als dat nodig blijkt. Het gaat onder meer om:

- Realisatie van een grotere zoetwaterbuffer in het IJsselmeer.
- Uitbreiding van bestaande kleinschalige noodvoorzieningen voor zoetwateraanvoer naar West-Nederland (de Kleinschalige Wateraanvoer).
- Het stapsgewijs robuuster maken van het Brielse Meer.
- De Haringvlietsluizen worden pas op een kier gezet wanneer alternatieve zoetwatervoorzieningen gereed zijn.

In de regionale watersystemen zijn maatregelen mogelijk om buffers van zoetwater te vergroten, efficiënter door te spoelen en zoutindringing tegen te gaan. In gebieden die geen water uit het hoofdwatersysteem ontvangen – ruim zestig procent van de hoge zandgronden en delen van de Zuidwestelijke Delta – zijn investeringen in goede conservering en betere benutting van zoetwater van belang, door regionale waterbeheerders en de gebruikers.

De Deltabeslissing Zoetwater is eind 2014 door het kabinet verankerd in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015.

Overig zoetwater

Toekomstbestendig Ecologisch Systeem Markermeer

De in 2013 uitgebrachte Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer beschrijft de stapsgewijze ontwikkeling en uitvoering van een pakket maatregelen om te komen tot een toekomstbestendig ecologisch systeem in Markermeer-IJmeer. Een van die maatregelen is het creëren van een luwtegebied in de Hoornse Hop. In 2014 nam de minister van IenM hierover een voorkeursbeslissing, waarna de voorbereiding is gestart voor de verdere planuitwerking. Met deze maatregel wordt onder meer beoogd de vrije beweging van slib in het gebied tegen te gaan en zo de waterkwaliteit te verbeteren.

Marker Wadden

Marker Wadden is een initiatief van Natuurmonumenten en het Rijk om in het Markermeer een moeraseiland aan te leggen. Deze ontwikkeling vormt samen met de luwtemaatregelen in het Hoornse Hop de eerste stap om een toekomstbestendig ecologisch systeem in het Markermeer-lJmeer te ontwikkelen. Het ministerie van IenM heeft in 2014 een bijdrage van 15 miljoen euro betaald aan het Groenfonds voor de eerste fase van de Marker Wadden.

Besluit Beheer Haringvlietsluizen

Op 28 mei 2014 heeft de minister van IenM de Tweede Kamer geïnformeerd over de wijze waarop het Waterschap Hollandse Delta en Evides Waterbedrijf compenserende zoetwatermaatregelen realiseren voor het Kierbesluit. Hierover hebben Rijkswaterstaat, het waterschap en het waterbedrijf realisatieovereenkomsten ondertekend en een gezamenlijke projectorganisatie ingesteld. In november 2014 is de uitvoering van de compenserende zoetwatermaatregelen gestart. Volgens de planning loopt de realisatie door tot in 2018. De Haringvlietsluizen worden pas daadwerkelijk op een kier gezet wanneer alle compenserende maatregelen in werking zijn.

De Haringvlietsluizen

3.3 Wateroverlast

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Betere benutting van bodem voor wateropslag; perceeleigenaar is primair verantwoordelijk
- Uitvoeren van maatregelen uit het NBW-actueel en goede monitoring
- Er worden gebiedsnormen voor regionale wateroverlast vastgelegd

	Actietabel NWP wateroverlast	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
66	Regionale watersystemen meer ruimte geven voor opvang hogere neerslagintensiteiten en meer neerslaghoeveelheden								
67	Ruimte bieden voor vasthouden en bergen van water bij nieuw in te richten natuurgebieden								
68	Stedelijke wateropgave oplossen voor grondwater en riolering						●		●
69	Maatregelen zoveel als mogelijk koppelen aan andere opgaven waaronder de Kaderrichtlijn Water						●		
71	Toetsing van het regionaal watersysteem aan de nieuwe KNMI scenario's				●	✓			
72	Bezien of nieuwe afspraken nodig zijn om het watersysteem op orde te houden na 2015						●		

Voortgang

In 2003 hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten in het Nationaal Bestuursakkoord Water afgesproken dat in 2015 alle gebieden waar 'onaanvaardbare wateroverlast' zou kunnen voorkomen, moeten voldoen aan nieuwe normen. De afgelopen jaren zijn hiervoor honderden projecten gestart die zich veelal richten op het realiseren van nieuwe opvanggebieden. Inmiddels voldoen bijna alle gebieden aan deze normen. De projecten om te voldoen aan de resterende opgave worden vaak afgeleid van veelomvattende gebiedsprocessen die meer tijd vergen.

Het wordt niet alleen warmer en droger, maar ook de kans op korte, heftige neerslag neemt toe. De extremen worden wat dat betreft groter. Tegelijkertijd neemt het verharde oppervlak in de steden toe, waardoor het regenwater slecht kan worden afgevoerd. Tijdens de hittegolf van 2003 stond er in Egmond tot twee keer toe na heftige buien in korte tijd zeventig centimeter water in de winkelstraat. In het weekend van 13 oktober 2013 viel er in de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Utrecht evenveel regen als normaal in de hele maand oktober. Het gevolg: water in huizen en bedrijven en veel water op straat. Zo'n gebeurtenis zal rond 2050 ongeveer twee keer zo vaak optreden, verwacht het KNMI[1]. Kostbare aanpassingen in de bestaande gebiedsinrichting, onder meer door de aanleg van waterbergingsgebieden bieden voorlopig uitkomst.

1 KNMI, Klimaat in de 21e eeuw, vier scenario's voor Nederland, Nijkerk 2006

Wateroverlast

In 2014 heeft hevige regenval in meerdere steden tot wateroverlast geleid. Op 28 juli 2014 werd een neerslagrecord verbroken; in Amsterdam viel meer dan 60 mm regen in enkele uren tijd. In korte tijd viel er zoveel regen dat delen van de A10 werden afgesloten en vluchten op Schiphol werden geannuleerd. Bij Waternet en de brandweer kwamen honderden meldingen binnen over ondergelopen souterrains, woonkamers, stations en straten. Dit voorval gaf de gemeente en het waterschap een scherp signaal om de stad nog beter voor te bereiden op zware buien die in de toekomst vaker zullen voorkomen. Daarmee wordt invulling gegeven aan de adviezen van het Deltaprogramma ten aanzien van de ruimtelijke adaptatie.

3.4 Waterkwaliteit

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Vasthouden aan combinatie van aanpak bij de bron, hergebruik en zuivering, volgens het principe dat 'de vervuiler betaalt', waar het gaat om de reductie van verontreinigende stoffen in oppervlaktewater en grondwater
- Zwaartepunt ligt bij het verbeteren van de natuurlijke inrichting van watersystemen, wat vorm krijgt door de uitvoering van maatregelen uit stroomgebiedbeheerplannen 2009 en de voorbereiding van stroomgebiedbeheerplannen 2015

Mijlpalen 2014

- Ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen Rijn, Maas, Eems en Schelde
- Kaderrichtlijn Water – waterkwaliteit onderdeel van het Deltafonds
- Bundeling van gegevens waterbeheerders in het waterkwaliteitsportaal
- Vijfde Nitraatactieprogramma
- Plan van aanpak medicijnresten
- Zwemwater app
- Beleidsnota Drinkwater

	Actietabel NWP waterkwaliteit	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
73	Uitvoering maatregelenprogramma eerste generatie stroomgebiedbeheerplannen								
74	Voortzetting saneringsprogramma waterbodem rijkswateren		○						
77	Bij de voorbereiding van tweede stroomgebiedbeheerplannen bevorderen synergie met andere beleidsterreinen								
80	Bevorderen dat de bestaande en toekomstige mogelijkheden van groenblauwe diensten benut worden								
82	Voortzetting uitvoeringsprogramma diffuse bronnen								
84	Verplichtingen mestbewerking en -verwerking 'Convenant Schone en Zuinige Agrosectoren' uitvoeren								
87	Monitoring stoffendiagnose								
89	Monitoren of aannamen bij toelating van gewasbeschermingsmiddelen in praktijk ook leiden tot aanvaardbare gehalten								
94	Uitvoering van het Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties								

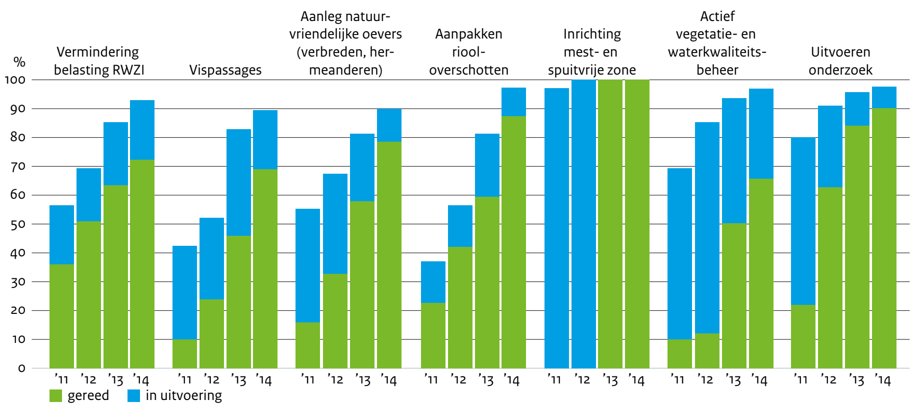
Noot: 73; de taakstelling van 2011 wordt pas na 2015 ingelopen. De uitvoering is op koers m.u.v. de maatregelen die onder het kabinet Rutte 1 zijn getemporiseerd. Voor deze maatregelen is wel budget op de begroting om ze na 2015 uit te voeren.

Voortgang

Uitvoering stroomgebiedbeheerplannen 2009-2015

Op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn in 2009 stroomgebiedbeheerplannen opgesteld. Hierin staan de doelen en maatregelen om schoon en ecologisch gezond oppervlakte- en grondwater voor duurzaam gebruik te realiseren. Het gaat om een combinatie van landelijke en gebiedsgerichte maatregelen. De maatregelen worden

uitgevoerd door waterschappen, Rijkswaterstaat, provincies en gemeenten. De uitvoering van landelijke maatregelen uit het Nationaal Waterplan verloopt in het algemeen volgens schema. De uitvoering van gebiedsgerichte maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen vordert goed. Met dien verstande dat de maatregelen in de rijkswateren die onder het kabinet Rutte 1 zijn getemporiseerd pas na 2015 worden ingelopen.
Eind 2014 is meer dan 90 procent van de gebiedsgerichte KRW-maatregelen gereed of in uitvoering (figuur 3.6). De verwachting is dat er eind 2015 voor sommige maatregelen meer is gerealiseerd dan in 2009 werd afgesproken en voor sommige maatregelen minder. De verschillen zijn echter beperkt.

Figuur 3.6 Uitvoering voor een representatieve selectie van gebiedsgerichte KRW-maatregelen (Bron: Informatiehuis Water)

Voorbereiding actualisatie stroomgebiedbeheerplannen (2016-2021)

In 2014 zijn de waterbeheerders begonnen met de voorbereidingen om de beheerplannen voor de stroomgebieden van de Eems, Maas, Rijn en Schelde te actualiseren. Samen met de betrokken partijen in deze gebieden is zoveel mogelijk gezocht naar samenhang met andere wateropgaven, de gebiedsdossiers voor drinkwater en Natura2000 beheerplannen. De Tweede Kamer is hierover apart geïnformeerd (TK 27 625, nr. 330). Per waterlichaam zijn factsheets met figuren en tabellen gemaakt. De ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen zijn in december 2014 ter inzage gelegd, om betrokken partijen in de gelegenheid te stellen hun zienswijzen te geven.

Bij het Informatiehuis Water is het Waterkwaliteitsportaal ingesteld. Op deze website zijn namens de waterbeheerders de meest recente gegevens over de waterkwaliteit gebundeld (www.waterkwaliteitsportaal.nl). Hiermee zijn de factsheets voor de stroomgebiedbeheerplannen opgesteld en zo is veel informatie over waterkwaliteit publiek beschikbaar gemaakt.

Kaderrichtlijn Water onderdeel van Deltafonds

Op Prinsjesdag 2014 zijn de middelen voor de uitvoering van KRW-maatregelen door Rijkswaterstaat in het hoofdwatersysteem overgeboekt van Hoofdstuk XII van de begroting naar het Deltafonds. Hiermee is een integrale aanpak bij investeringen in het ruimtelijk domein beter mogelijk [77]. Tevens zijn de middelen aangevuld, zodat de beoogde maatregelen tot 2027 in uitvoering kunnen worden gebracht.

Aanvullende indicatoren voor toestandsbepaling waterkwaliteit akkoord

De Europese Commissie heeft ingestemd met aanvullende indicatoren voor de toestand van het water. Met het bestaande principe 'one out, all out' is het beeld van de toestand te negatief en zijn veranderingen van de waterkwaliteit niet zichtbaar. De toestand voor de afzonderlijke biologische parameters is verbeterd in Nederland. Van de oppervlaktewaterlichamen voldoet zo'n 20 tot 40 procent per parameter. Het grootste probleem voor de ecologische toestand blijft de overschrijding van normen voor nutriënten stikstof en fosfor. Voor de chemische parameters is het verloop in de tijd moeilijk aan te geven door veranderingen in meetmethoden, maar er zijn geen signalen dat de belasting van schadelijke stoffen toeneemt. De probleemstoffen in de chemische toestand kunnen veelal als 'ubiquitair' worden geduid: stoffen waarvan de productie of het gebruik al is verboden, maar die vanwege persistentie nog lang in het milieu voorkomen.

Medicijnresten en andere microverontreinigingen

Dankzij nieuwe analysemethoden wordt steeds meer duidelijk dat in ons oppervlaktewater veel door de mens gemaakte stoffen voorkomen (bijvoorbeeld medicijnresten en microplastics), die mogelijk schadelijke effecten hebben op de ecologie of de kwaliteit van de drinkwaterbronnen. Veelal is niet duidelijk of de aangetroffen concentraties daadwerkelijk schadelijk zijn, of maatregelen nodig of zinvol zijn en welke maatregelen dat dan zouden moeten zijn.

Mede door vergrijzing worden er in toenemende mate medicijnresten in het water aangetroffen. Er zijn inmiddels behoorlijk wat gegevens bekend over de concentraties van medicijnresten in ons oppervlaktewater, maar er is nog weinig consensus over de interpretatie daarvan. Er zijn al wel duidelijke schadelijke effecten aangetoond voor dieren in het water. De Europese Commissie heeft aangekondigd dat op termijn voor een aantal nieuwe stoffen normen kunnen worden ingevoerd. Daarnaast is een Europese Strategie voor de aanpak van medicijnresten in het water aangekondigd. De farmaceutische industrie draagt hier actief aan bij middels haar eco-pharmaco-stewardship scheme[1].

Nationaal zijn er verschillende initiatieven om zo veel mogelijk te voorkomen dat deze nieuwe stoffen in het water komen (TK 27625, nr. 318, 329). Er wordt gewerkt aan een

1 http://www.efpia.eu/uploads/Modules/Mediaroom/efpia-hcwh-pr-27102014.pdf

ketenaanpak voor geneesmiddelen, van de bron tot aan de zuivering van medicijnen uit afvalwater. Ook een green deal met de zorgsector is hier onderdeel van. De Unie van Waterschappen en Vewin hebben hun eigen plan van aanpak gemaakt om een bijdrage te leveren aan de nationale aanpak[1].

Door de Rijncommissie zijn microverontreinigingen nader bekeken om de emissies terug te kunnen dringen. Er is een aantal acties op EU-niveau en nationaal niveau gedefinieerd. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft geïnventariseerd via welke bronnen op het land microplastics in zee terecht komen[2]. Intussen pleit Nederland in samenwerking met de Nationale Cosmetica Vereniging voor een Europees verbod op het gebruik van microplastics in cosmetica. De UvW heeft het Ketenakkoord kunststofkringloop ondertekend om daarmee op een actieve manier bij te dragen aan de probleembepaling en mogelijke oplossingen.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

In het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) richten de Nederlandse land- en tuinbouwsector en de waterbeheerders zich enerzijds op verbetering van waterkwaliteit en waterkwantiteit. Hiertoe behoort een efficiënter gebruik van schaars zoetwater. Anderzijds spant het DAW zich in om een economisch sterke en duurzame land- en tuinbouwsector te realiseren.

Voor de realisatie van het zogeheten derde Plattelandsontwikkelingsprogramma is jaarlijks 65 miljoen euro beschikbaar. De helft van dit geld komt uit het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. De andere helft is afkomstig uit nationale cofinanciering van waterschappen en provincies. Daarnaast kan een beroep worden gedaan op de middelen uit het Deltaprogramma Zoetwater.

Op 27 maart 2014 is de website www.agrarischwaterbeheer.nl in gebruik genomen. Deze DAW-website richt zich op de agrarische ondernemers die werkzaam zijn in de open teelten en de veehouderij. Daarnaast kunnen andere partijen die contacten onderhouden met agrariërs hiervan gebruik maken, zoals waterschappen, landbouwadviseurs en verkopers. Een webtool helpt de ondernemer om een selectie te maken van maatregelen die niet alleen voordeel bieden voor zijn bedrijf, maar die ook voor de waterbeheerder een bijdrage leveren aan de wateropgave in het gebied. Op de website is ook een projectenkaart opgenomen. Daarop worden de projecten omschreven die in uitvoering zijn, zodat kennis kan worden gedeeld en verspreid.

1 http://www.uvw.nl/wp-content/uploads/2014/11/Brief-Vewin-en-UvW-aan-Stas-IenM-Plan-van-aanpak-geneesmiddelen-in-de-waterketen.pdf

2 https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-401075

Aanpak nutriënten

In 2014 is het vijfde Nitraatactieprogramma voorbereid. Op basis hiervan heeft de Europese Commissie in mei 2014 bepaald dat Nederland inzake de EU Nitraatrichtlijn op een bepaalde wijze van vastgestelde normen mag afwijken. Dit besluit vervalt op 31 december 2017. Conform het actieprogramma is de wijziging van de Meststoffenwet die de verplichte mestverwerking regelt, op 1 januari 2014 in werking getreden. De Programmatische Aanpak Stikstof heeft tot doel dat ons land voldoet aan de Europese voorwaarden voor stikstofbeleid. Naast reductie en regulatie van stikstof producerende activiteiten voorziet de aanpak in maatregelen om natuur meer robuust te maken. Hieronder vallen bijvoorbeeld hydrologische maatregelen die door de waterschappen zo mogelijk in combinatie met andere maatregelen worden uitgevoerd.

Gewasbeschermingsmiddelen

Informatie over de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater is te vinden op de website www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl. Op deze site staat waar gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater zijn gemeten, waar en wanneer normen worden overschreden en wat de belangrijkste probleemstoffen zijn.
Uit meetgegevens van de waterbeheerders blijkt dat gedurende het jaar op ongeveer de helft van de meetlocaties de normen voor de concentraties gewasbeschermingsmiddelen werden overschreden. Dit kan schadelijke gevolgen hebben voor organismen die in het water leven en organismen die zich in dezelfde voedselketen bevinden, maar ook voor omwonenden. Waterbeheerders werken samen met agrariërs om methoden voor de inzet van gewasbeschermingsmiddelen te ontwikkelen die minder schadelijk zijn.

Zwemwater app

De waterschappen lanceerden op 1 mei 2014 bij de start van het zwemseizoen de Zwemwater app. Hiermee kunnen zwemliefhebbers informatie opvragen over achthonderd zwemlocaties in Nederland. Waterschappen en Rijkswaterstaat onderzoeken de waterkwaliteit van alle officiële zwemwaterlocaties regelmatig. In overleg met de provincies wordt bepaald of een zwemplek veilig is. De gegevens van de Zwemwater app zijn afkomstig van de website www.zwemwater.nl, waar altijd de meest actuele informatie beschikbaar is.

Grondwater

De ondergrond en het grondwater vormden in 2014 in een aantal trajecten een belangrijke factor: de Structuurvisie Ondergrond, het Schaliegasdossier, modernisering van de mijnbouwwet, de Beleidsnota Drinkwater en het bodemconvenant. Het gaat in deze trajecten respectievelijk over ordening van de ondergrond rekening houdend met de watersysteembenadering, ruimtelijke handvatten voor de potentiële winning van schaliegas, aanpassing van de traditioneel economisch georiënteerde mijnbouwwet aan de huidige tijd, beleid voor drinkwater en de problematiek van bodem- en grondwaterverontreiniging.

Figuur 3.7 Algemeen beeld bestrijdingsmiddelen oppervlaktewater, metingen 2013

Op de kaart is per meetlocatie weergegeven waar in 2013 gewasbeschermingsmiddelen in een normoverschrijdende concentratie zijn aangetroffen en de mate waarin dat het geval is aan de hand van de zogenoemde gesommeerde normoverschrijding (SNO). Dit is een milieukwaliteitsmaat, waarin zichtbaar wordt in welke mate en op welke schaal de gemeten milieukwaliteit afwijkt van de beleidsdoelstelling.

bron: Universiteit Leiden (CML) en Rijkswaterstaat-WVL, download 12-05-2015, 'www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl, databankversie: 13-01-2015'

Amsterdam wil einde aan plastic afval

Amsterdam pakt als eerste stad ter wereld het plastic afval in het water aan. Twaalf partijen ondertekenden op 1 mei 2014 een manifest, waarin afgesproken wordt om de grachten, het IJ en de haven te ontdoen van plastic rommel.

Het ingezamelde afval wordt waar mogelijk gerecycled. Als dat niet meer kan, dan willen de partijen dat Amsterdam het plastic afval kan gaan omzetten in bruikbare brandstof. Om alle inwoners bij dit plan te betrekken, wordt een meerjarige bewustwordingscampagne gevoerd. Daarnaast wordt jaarlijks een grote gezamenlijke schoonmaakactie van de grachten georganiseerd. Tot de ondertekenaars van het manifest behoren Waternet, het stadsbestuur, de Passenger Terminal en alle rondvaartrederijen.

Plastic soup lab

De Plastic Soup Foundation opende eveneens op 1 mei 2014 een virtueel lab, waar de beste innovaties uit de hele wereld in de strijd tegen het plastic afval in het water – ook wel plastic soep genoemd – worden getoond. Daarbij wordt de kloof tussen innovatieve denkers en financiers gedicht door deze direct met elkaar in contact te brengen. Een breed publiek kan volgen aan welke oplossingen in binnen- en buitenland wordt gewerkt. Enkele van deze veelbelovende innovaties worden ingezet om de plastic soep uit de Amsterdamse wateren te krijgen. Andere wereldsteden kunnen het voorbeeld van Amsterdam dan gaan volgen.

Inwoners geven Amsterdamse grachten een schoonmaakbeurt

In al deze trajecten trekt het Rijk gezamenlijk op met de decentrale overheden en de drinkwatersector. Voor schaliegas en de mijnbouwwet heeft het ministerie van Economische Zaken eind 2014 koepeloverleg opgestart. In de Tweede Kamer is veelvuldig over diverse van deze trajecten gesproken en is een motie (TK 27 625, nr. 319) aangenomen om de openbare drinkwatervoorziening uitdrukkelijk als nationaal belang te benoemen, waartoe de Beleidsnota Drinkwater al een aanzet heeft gedaan. Dat zal gebeuren in de structuurvisie ondergrond en in de Omgevingswet.

Drinkwater

De in april 2014 verschenen Beleidsnota Drinkwater – opgesteld in nauw overleg met provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven – constateert dat de drinkwaterkwaliteit in Nederland zeer goed is (TK 25 april 2014, 27 625, nr. 316). Ondanks het lopende beleid met betrekking tot de waterkwaliteit doen zich bij drinkwaterbronnen echter nog de nodige problemen voor. Daarbij gaat het om nitraat, oude bodemverontreinigingen en gewasbeschermingsmiddelen. Ook nieuwe stoffen, waaronder geneesmiddelen vormen een opkomend probleem. Daarnaast vormt toenemende concurrentie in de ondergrond een mogelijke bedreiging voor de kwantitatieve en kwalitatieve beschikbaarheid van drinkwaterbronnen.
De Beleidsnota Drinkwater kondigt de nodige actiepunten aan die nader worden uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma dat in 2015 verschijnt.

Het gaat onder meer om verkennend onderzoek naar aanvullende maatregelen, verbeterde monitoring opdat problemen eerder worden onderkend, verdere ontwikkeling van het instrument gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen en afwegingskaders voor het voorkomen of aanpakken van verontreinigingen (zoals een preventieladder).

Om goed voorbereid te zijn op mogelijke (on)voorzienbare toekomstige ontwikkelingen kondigt de nota een gezamenlijke verkenning aan van de noodzaak en mogelijkheid om aanvullende strategische voorraden en nationale grondwaterreserveringen aan te (laten) wijzen.

Bij het bewaken van de kwaliteit van het drinkwater is een goede risicoanalyse en het voeren van risicomanagement cruciaal. Preventief beleid en kwaliteitscontrole maken daar deel van uit. De ontwikkelingen vragen om voortdurende verbetering van deze aanpak. Ook is meer kennis nodig over de effecten van combinaties van stoffen en over nieuwe bedreigingen, zoals antibioticaresistentie.

Voor al deze onderwerpen wordt aansluiting gezocht bij relevante EU-inspanningen. Zo wordt – mede geïnitieerd door het Burgerinitiatief Right2Water – momenteel een evaluatie uitgevoerd van de Drinkwaterrichtlijn door de Europese Commissie.

Er is ook een grote inspanning nodig voor het borgen van de drinkwaterkwaliteit tussen productiestation en kraan. Bekende aandachtspunten hierbij zijn lood en legionella. Vanwege de Europese markt én bescherming van de volksgezondheid is bovendien harmonisatie op Europees niveau van belang van gezondheidskundige vereisten voor producten en materialen die in contact komen met drinkwater, zoals kranen en leidingen. Dat is van belang voor de uiteindelijke drinkwaterkwaliteit aan de kraan. De Beleidsnota Drinkwater kondigt aan dat het Rijk er bij de Europese Commissie op aan blijft dringen dit voortvarend op te pakken onder de Bouwproductenverordening en de Drinkwaterrichtlijn.

IJsselmeerwater wordt vanuit Andijk in de duinen van Castricum gepompt en is na zuivering geschikt als drinkwater

3.5 Waterketen

Beleidskeuze

- Vergroten onderlinge samenwerking
- Professionalisering en regionale aanpak
- Focus op kennis en innovatie
- Kosteneffectievere investeringen
- Efficiënter uitvoeren van operationele taken

Mijlpalen 2014

- Eindrapport Visitatiecommissie: zicht op realisatie doelen vanaf 2020
- Maatregelen in de 49 regio's van waterschappen, drinkwaterbedrijven en gemeenten komen tot uitvoering

	Actietabel BAW Waterketen	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
B27	Aanpassen zorgplicht inzameling stedelijk afvalwater							●
B29	Verkenning stimulering samenwerking in waterketen (visitatiecommissie)				✓			

Voortgang

Het BAW vormt de basis om landelijk en regionaal de doelmatige aanpak van de waterketen te versterken. Hierin zijn de doelen voor 2020 benoemd: het beperken van de toename van de kosten, de verbetering van de kwaliteit van de taakuitoefening en van de dienstverlening (professionaliteit) en het verminderen van de personele kwetsbaarheid (robuuste organisaties). Een belangrijk middel om die doelen te bereiken is intensieve regionale samenwerking tussen de partijen.

In 2014 zijn in alle 49 regio's de regionale ambities op dit vlak op- dan wel bijgesteld. Om een onafhankelijk beeld te kunnen schetsen over de voortgang heeft de minister van IenM, mede op initiatief van de andere overheden, in 2013 de Visitatiecommissie Waterketen in het leven geroepen.

Visitatiecommissie Waterketen

In december 2014 presenteerde de Visitatiecommissie Waterketen haar eindrapport [B29]. De commissie onder leiding van oud-minister Karla Peijs (Verkeer en Waterstaat) komt daarin tot het volgende oordeel:
De doelen in het BAW uit 2011 zijn ambitieus. Door klimaatverandering, opgaven voor waterkwaliteit en de vervanging van infrastructuur stijgen de kosten en voor het halen van die doelen is een fundamenteel andere werkwijze nodig. Volgens de commissie hebben de regio's daar vorm en inhoud aan gegeven. In de afgelopen jaren zijn enorme stappen gezet

voor een doelmatiger aanpak van de waterketen. Gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven hebben zelf de regie genomen in de samenwerking en werken vol overtuiging aan een goed beheer van de waterketen tegen beperkte kostenstijging.

De plannen en afspraken die er nu liggen zijn gezamenlijk opgesteld en goed onderbouwd. Aan de in het Bestuursakkoord Water afgesproken doelmatigheidswinst van 750 miljoen euro per jaar in 2020 draagt de waterketen 450 miljoen euro bij (380 miljoen euro bij waterschappen en gemeenten en 70 miljoen euro bij de drinkwaterbedrijven). De hiertoe beoogde kostenbesparingen zijn haalbaar. Er is inmiddels voor 440 miljoen euro kostenbeperking vastgelegd in de plannen. Voor de afvalwaterketen en de samenwerkingsregio's van gemeenten en waterschappen geldt dat van de beoogde 380 miljoen euro inmiddels 355 miljoen euro op de jaarlijkse kosten is vastgelegd in plannen, zodat de regio's tot 2020 nog 25 miljoen euro moeten beleggen.
Voor de drinkwaterbedrijven geldt dat de besparingsdoelstelling van 70 miljoen euro geheel is vastgelegd in plannen die voor een deel al zijn uitgevoerd, en dat de commissie aanvullend 15 miljoen euro in de besparingsplannen constateert. De visitatiecommissie heeft vertrouwen dat, met enige extra inspanning, de doelen van het bestuursakkoord in 2020 worden gerealiseerd.

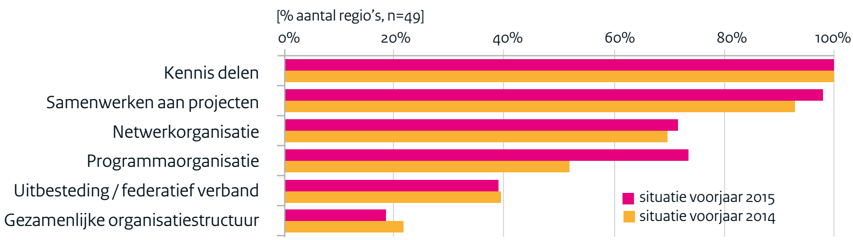
De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat de doelen voor kwetsbaarheid en kwaliteit nauw samenhangen met de doelen voor kostenbeperking. Ze heeft geen aanwijzingen dat de besparingen ten koste zouden gaan van de twee andere doelen van het BAW, te weten vermindering van kwetsbaarheid en verbetering van kwaliteit. De besparingen die door samenwerking worden gerealiseerd, hebben veelal tevens als voordeel dat de kwetsbaarheid afneemt en de kwaliteit verbetert.

De afgelopen jaren hebben laten zien dat met stimulans en ondersteuning van buiten en van de koepels zelf, grote stappen voorwaarts gezet kunnen worden. De Visitatiecommissie roept de koepels en het Rijk op om die stimulans voort te zetten. De visitatiecommissie heeft geadviseerd om medio 2017 een nieuwe, onafhankelijke toets uit te voeren. In reactie hierop heeft de minister van IenM bij ontvangst van het rapport van de visitatiecommissie en in haar brief aan de Tweede Kamer van 14 januari 2015 aangegeven dat dit advies wordt overgenomen. Ze plaatst hierbij wel de aantekening dat een dergelijke toets niet nodig is als uit de jaarlijkse monitoring in 2015 en 2016 blijkt dat de implementatie van de plannen ruim op koers ligt.

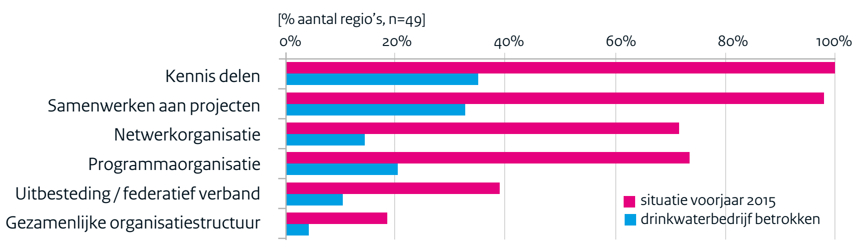
Doelbereik: maatregelen in de 49 regio's komen tot uitvoering

Jaarlijks monitoren de VNG, UvW en Vewin de mate waarin de regionale ambities en doelstellingen die voortkomen uit het Bestuursakkoord Water zijn gerealiseerd. Het belangrijkste doel van deze monitoring is om de voortgang van de opgave in de sector in zijn geheel in beeld te brengen.

Uit de laatste monitoring blijkt dat regio's van gemeenten en waterschappen en de drinkwaterbedrijven goed op weg zijn om de regionale ambities voor 2020 te realiseren. Eind 2014 was de besparing op de jaarlijkse kosten (structureel) van de regio's van gemeenten en waterschappen samen 175 miljoen euro. Dit betekent dat eind 2014 al 45 procent van de beoogde kostenbesparing in de afvalwaterketen uit het Bestuursakkoord Water (380 miljoen euro) is gerealiseerd. Ook blijkt dat de prognoses over het doelbereik omtrent kostenbesparing in 2020 inmiddels hoger zijn dan de aan de visitatiecommissie gerapporteerde regionale ambitie van 355 miljoen euro.
De regionale samenwerking wordt op verschillende manieren ingevuld en verankerd. Het uitgangspunt hierbij is altijd: (organisatie)structuur volgt de inhoud van het werk. Uit de monitoring blijkt dat in toenemende mate structuur ontstaat in de regionale samenwerking. Met name de invulling in de vorm van een uitvoeringsprogramma en daarbij horende programmasturing lijkt effectief (programmaorganisatie). Ook wordt geconstateerd dat drinkwaterbedrijven in toenemende mate vanuit inhoudelijke werkprocessen aansluiten bij de samenwerkende gemeenten en waterschappen. Figuur 3.8 illustreert dit.

Figuur 3.8 Vormen van samenwerken die in de 49 samenwerkingsregio's in de waterketen worden toegepast

Figuur 3.9 Betrokkenheid drinkwaterbedrijven bij de diverse samenwerkingsvormen in de 49 samenwerkingsregio's in de waterketen

Op grond van de monitoring kan ook worden geconstateerd dat drinkwaterbedrijven in toenemende mate vanuit inhoudelijke werkprocessen aansluiten bij de samenwerkende gemeenten en waterschappen. Figuur 3.9 geeft aan in welke mate de drinkwaterbedrijven op peilmoment maart 2015 in de verschillende samenwerkingsvormen participeren.

Inzet van kenniscoaches heeft effect en neemt toe

Een van de manieren waarop de gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven bij de regionale samenwerking ondersteuning kunnen krijgen, is de inzet van kenniscoaches. Dit is een initiatief van VNG, UvW en Vewin. Het ministerie van IenM geeft hieraan een financiële bijdrage. De Stichting RIONED faciliteert deze coaches. Kenniscoaches zijn ervaren professionals die werkzaam zijn in de sector, met een brede ervaring in het stedelijk waterbeheer en de waterketen en kennis van verander- en samenwerkingsopgaven. Door inzet van de ervaringskennis van een kenniscoach kan de gezamenlijke uitwerking van waterketenplannen gefaciliteerd worden. Het programma kenniscoach startte in 2012 en loopt door tot eind 2016. Tot heden zijn vijftien kenniscoaches geselecteerd en opgeleid. Eind 2014 zijn vijftien trajecten van kenniscoaches gerealiseerd. Bij de regionale uitwerking van de BAW-opgave gaat het om de juiste balans tussen inhoudelijke (kennis) en procesmatige aspecten (cultuur van samenwerken). De opzet van het programma in 2012 en de term kenniscoach sluit hierbij aan. Op basis van de uitgevoerde trajecten van kenniscoaches, kan worden geconcludeerd dat de inzet toegevoegde waarde heeft. Opdrachtgevers geven aan dat door de inzet van kenniscoaches een versnelling en verdieping van het uitwerkingsproces van het BAW heeft plaatsgevonden.

Drinkwaterbedrijven

De drinkwaterbedrijven hebben hun besparingsdoelstelling goed op orde en zijn ook steeds beter aangehaakt bij samenwerkingsinitiatieven van waterschappen en gemeenten in de regio. Om dit verder te stimuleren organiseert Vewin in samenwerking met VNG en UvW regionale themabijeenkomsten om mogelijkheden tot samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven te ontdekken en op de rit te krijgen.

Schone Maaswaterketen

Het thema waterkwaliteit verbindt de waterschappen en de drinkwaterbedrijven met elkaar. In het Maasstroomgebied bijvoorbeeld, wordt de waterkwaliteit in hoge mate beïnvloed door lozingen van effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Een verbeterde zuivering is positief voor de ecologische kwaliteit en voor de drinkwaterfunctie. Dit gegeven heeft de waterschappen en drinkwaterbedrijven langs de Maas de handen ineen doen slaan om vergaande zuivering van afvalwater te onderzoeken, door dosering van poederkool aan het afvalwaterzuiveringsproces. Hierdoor worden organische microverontreinigingen (zoals geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen, hormoon ontregelende stoffen) vergaand verwijderd en wordt de effluentkwaliteit verbeterd. Dit project wordt onder andere ondersteund door STOWA en Rijkswaterstaat en wordt in de periode 2015-2017 uitgevoerd.

Samenwerking in Noord-Holland

In Noord-Holland is het BAW in vijf regio's nader uitgewerkt. Noemenswaard is de samenwerking tussen het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en het waterleidingbedrijf PWN, waarin concrete stappen worden gezet om de dienstverlening naar klanten te verbeteren, de maatschappelijke kosten te verlagen en de kwaliteit te verbeteren.
De kostenreductie wordt gevonden door verregaande samenwerking, waaronder de afstemming van investeringen, technisch onderhoud (inspecties en reiniging van riolen) en bijvoorbeeld werkzaamheden aan kabels en leidingen. Ook wordt er samen aan efficiënte bedrijfsvoering gewerkt. Door dit soort maatregelen nemen de totale kosten in 2020 met 12,5 procent af.
De samenwerkingspartners zetten ook in op technologische innovaties. Een voorbeeld is de aanleg van kunststofbuizen in rioleringen. Daardoor is het openbreken van de straat niet langer nodig. Ook is het mogelijk om de conditie van de riolering preciezer in de gaten te houden. Dat maakt eventuele risico- en onderhoudsmaatregelen nog effectiever. Dankzij innovaties is nog meer herwinning van energie- en grondstoffen mogelijk. Dat gebeurt nu al door herwinning van cellulosevezels uit toiletpapier. Dat is een biologisch afbreekbare grondstof voor de productie van bioplastics. De rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) in de Beemster gebruikt daarvoor zogenoemde fijnzeven.

Samenwerking ondergrondse infrastructuur in Zuid-Nederland

Al meer dan tien jaar coördineert de stichting Synfra de werkzaamheden van netbeheerders in Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. Synfra is het samenwerkingsverband tussen Brabant Water, DELTA Netwerkgroep, Endinet, Enexis, Waterleidingsmaatschappij Limburg, Reggefiber, UPC en Ziggo.

Voor de consument betekent de samenwerking dat aansluitingen voor water, gas, elektriciteit en kabel digitaal worden aangevraagd via één loket: 'Eén keer aanvragen, één keer graven, één keer thuisblijven.' Aannemers, gemeenten en projectontwikkelaars kunnen alle projecten die op stapel staan centraal aanmelden bij de netbeheerders. Hierbij gaat het om aanleg van riolering, nieuwbouwplannen, wegreconstructies, grootschalige saneringen, verbouwingen en renovaties, aan- en verkoop van gronden, etc.

De samenwerking betekent minder overlast en schade omdat wegen en straten minder vaak worden opengebroken: alle noodzakelijke kabels en leidingen gaan gelijktijdig de grond in. Daarnaast hoeven alle gegevens die relevant zijn voor de werkzaamheden slechts één keer ingevoerd te worden in het centrale automatiseringsysteem. Hierdoor beschikken alle betrokken partijen gelijktijdig over dezelfde informatie.

Ook het werken met één aanvraagprocedure voor gas, water, elektra, centrale antenne en telefonie en met één bestek voor de uitvoering door de aannemers zorgt voor meer efficiëntie en kostenbesparing.

Voorbeelden van goede samenwerking

Regio Noord-Veluwe: van acht gemeentelijke riolerings- en vier zuiveringsplannen naar drie geïntegreerde Zuivering-Afvalwaterketen Plannen!

Wat is het samenwerkingsverband?

De gemeenten Heerde, Hattem, Oldebroek, Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo en Putten (in totaal ca 190.000 inwoners), het Waterschap Vallei en Veluwe en het waterbedrijf Vitens voor het gemeenschappelijke grondwatermeetnet. Ze hebben zich aangesloten bij het bestaande samenwerkingsverband: de Regio Noord Veluwe (RNV).

Wat zijn bijzondere voornemens en prestaties?

Een pragmatische aanpak van 'onder op', in de groeiende overtuiging dat samenwerken voor relatief kleine gemeenten zinvol, interessant en feitelijk noodzakelijk is.
Er wordt naar gestreefd de jaarlijkse lasten voor de burger en de bedrijven niet te laten stijgen en de huidige kwaliteit te behouden en deze waar mogelijk te verbeteren.
Zonder de samenwerking op het niveau van de gehele regio uit het oog te verliezen ligt naast allerlei kleinere projecten de focus momenteel op de samenwerking op zuiveringskring niveau (in drie Zuivering-Afvalwaterketen Plannen):

- gezamenlijke planvorming; meten en monitoren
- het zoeken naar verdergaande samenwerking op operationeel niveau

De organisaties binnen de zuiveringskringen hebben plannen voor verdergaande operationele samenwerking op meerdere onderdelen of doen hier onderzoek naar.
Verder zijn vermeldenswaard: het regiobrede Centraal Informatie Systeem (CIS), de hoge resolutie neerslagrader en het samen met Vitens beheerde regiodekkende grondwatermeetnet.

Regio Noorderkwartier: een dekkend netwerk hoogfrequent metende neerslagstations

Wat is het samenwerkingsverband?

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), de 31 gemeenten in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal en het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN) zijn via de waterketen onlosmakelijk met elkaar verbonden. De ambitie is om voor (afgerond) dertig miljoen euro bij te dragen aan de doelmatigheidsdoelstelling van €450 miljoen in het BAW. Om de ambitie vorm en inhoud te geven, wordt in de regio Noorderkwartier gewerkt aan een implementatieplan voor de komende jaren dat de activiteiten in de deelregio's verbindt en versterkt.

Wat zijn bijzondere voornemens en prestaties?

De samenwerking biedt een scala aan mogelijkheden; gezamenlijke monitoring, onderhoud, relining, gegevensbeheer, aanbestedingen, maar ook heroverwegingen investeringen, gezamenlijk GRP, assetmanagement, enz.
Als voorbeeld is gestart met een initiatief om in het gebied een dekkend netwerk van hoogfrequent

Omschakelen van oude naar nieuwe leiding

Diepe persing onder een kruising door van vier leidingen

metende neerslagstations te realiseren. Door gezamenlijk het beheer, onderhoud en data ontsluiting te organiseren van de neerslagstations beschikt de regio met minder neerslagstations over meer betrouwbare en actuele neerslaginformatie. Kostenbesparing en kwaliteitsverbetering gaan hand in hand.

Regio Limburgse Peelen / vaststellen KRW-maatregelen riooloverstorten

Wat is het samenwerkingsverband?

De regio omvat de gemeenten Echt-Susteren, Leudal, Maasgouw, Nederweert, Roerdalen, Roermond, Peel en Maas, Weert, de waterschappen Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas en Waterschapsbedrijf Limburg. Maatregelen komen voort uit de vele projecten die in dit kader zijn uitgevoerd.

Wat zijn bijzondere voornemens en prestaties?

Er worden diverse projecten uitgevoerd: uitdiepen GRP, uitbreiden afvalwaterplan, meetplan, infiltratievoorzieningen, relinen, KRW-maatregelen riooloverstorten, kostenbesparing zuiveringsbeheer.
Een mooi voorbeeld is het vaststellen van KRW-maatregelen voor riooloverstorten met behulp van de 'methode Weert'.
Stappen:

- inventarisatie riooloverstorten binnen gemeenten Limburgse Peelen;
- analyse uitgevoerde hydraulische berekeningen en kenmerken ontvangend oppervlaktewater;
- vaststellen maximale belasting oppervlaktewater en bepalen maatregelen per overstort;
- kostenvergelijking tussen maatregelen uit de gemeentelijke rioleringsplannen en maatregelen uit de nieuwe aanpak.

Conclusies: de aanvullende berging is met 29 procent afgenomen (127.000 - 90.000 m^3), het aantal overstorten waar maatregelen nodig zijn is verminderd met 36 procent (80 - 51), de kosten voor maatregelen binnen Limburgse Peelen gemeenten zijn met 12,3 miljoen verminderd (45 procent). Door toepassen van innovatieve technieken (onderzoek naar filtertechnieken) kunnen maatregelen verder worden verminderd waardoor de kostenbesparing kan oplopen tot 70 procent.

Verduurzaming afvalwaterketen

Voortgang energie- en grondstoffenfabrieken

De waterschappen beschouwen afvalwater steeds meer als een bron van duurzame energie (biogas, restwarmte) en waardevolle grondstoffen. Om deze transitie te concretiseren nemen alle waterschappen deel aan de Energie- en Grondstoffenfabriek, een netwerkorganisatie van alle 23 waterschappen. Op meer dan 80 rioolwaterzuiveringen wordt al biogas geproduceerd en er zijn in 2014 inmiddels acht zogenaamde energiefabrieken; dat wil zeggen rioolwaterzuiveringen die energieneutraal of -leverend zijn. Dit aantal zal in de komende jaren nog tot enkele tientallen uitbreiden. Met de productie van 112 miljoen kubieke meter biogas per jaar in 2014, zijn de waterschappen één van de grootste biogasproducenten.

De mooiste kansen voor duurzame energie doen zich voor in de samenwerking tussen waterschappen, gemeenten, bedrijven en burgers. Deze kansen zijn sterk afhankelijk van lokale omstandigheden. Inspiratiebron voor deze duurzame transitie is de Visiebrochure Routekaart Afvalwaterketen 2030. Om de samenwerking verder vorm te geven heeft de UvW in samenwerking met de VNG op 20 november 2014 het congres 'De Weg van het Water' gehouden. Veel voorbeelden laten zien dat duurzaamheid, kostenbesparing en innovatie goede kunnen samengaan. Op dit congres is de Green Deal Grondstoffen tussen UvW, STOWA en het Rijk ondertekend. Daarbij gaan de waterschappen de samenwerking met het bedrijfsleven aan om projecten te realiseren voor de terugwinning van ondermeer fosfaat, stikstof, cellulose, alginaat, polymeren en CO_2. Op genoemd congres heeft de UvW eveneens een handreiking gepresenteerd, die de juridische aspecten belicht van de productie en de levering van energie en grondstoffen aan derden. Deze handreiking laat zien dat duurzame activiteiten goed passen binnen de hedendaagse invulling van de wettelijke taken van het waterschap. Wel moet rekening worden gehouden met de spelregels van onder meer staatssteun, mededinging en BTW.

4 Waterbeleid in gebieden

4.1 Ruimtelijke aspecten waterbeleid

In deze paragraaf wordt de stand van zaken weergegeven van acties met betrekking tot ruimtelijke aspecten, stedelijk gebied en gebruik van water.

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

Ruimtelijke aspecten algemeen

- Water meer bepalend in de ruimtelijke inrichting
- Bouwen op fysisch ongunstige locaties op basis van integrale kosten-batenanalyse
- Versterken van de watertoets
- Meer inzicht in ruimtelijke reserveringen en beschermingszones

Stedelijk gebied

- Urgente knelpunten uiterlijk in 2015 aangepakt, de overige uiterlijk in 2027
- Verstedelijkingsopgaven worden integraal aangepakt
- Bij locatieontwikkeling streven naar per saldo toename van groen en water
- Maatregelen combineren met herstructurering bestaand bebouwd gebied
- Water op straat wordt deels geaccepteerd, mits geen onaanvaardbare schade en overlast
- Internationaal best practices verkennen
- Kennisnetwerken op het gebied van stedelijk water worden verstevigd

Gebruik van water

- Benut synergievoordelen met andere opgaven bij investeringen in waterbeheer
- Publiek-private samenwerking en gebiedsontwikkeling bieden kansen
- Rijksoverheid gastheer op rijkswateren middels een 'ja, mits…'-houding

Verschillende beleidskeuzen zijn naar aanleiding van de deltabeslissingen in 2014 geactualiseerd en aangepast in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015. Waar dat van toepassing is worden de wijzigingen hieronder beschreven.

Mijlpalen 2014

- Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie
- Algemene intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie
- Uitreiking 'Peilstok 2014' voor inspirerende voorbeelden
- Kennisportaal www.ruimtelijkeadaptatie.nl

	Actietabel NWP ruimtelijke aspecten waterbeleid	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
10	Uitwerking differentiatie water meer bepalend	●				✓			
11	Uitwerken kosten-batenanalyse op fysisch ongunstige locaties	●				✓			
12	Verbreding toepassing watertoetsproces naar meer aan dacht voor klimaatverandering, waterveiligheid, watertekort en waterkwaliteit						●		
17	Onderzoek om ruimte op lange termijn beschikbaar en geschikt te houden	●				✓			

	Actietabel NWP stedelijk gebied	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
201	Ontwikkelen beleid voor regenwater en grondwater			●		✓			
202	Aanpak van urgente knelpunten wateroverlast en waterkwaliteit						●		
203	Aanpak overige knelpunten wateroverlast en waterkwaliteit						○		
206	Wereldwijde verkenning best-practices in bestaand (groot)stedelijk gebied						●		

	Actietabel NWP gebruik van water	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
96a	Onderzoek mogelijkheden energie bij de projecten Afsluitdijk en Brouwersdam								
96b	Rijksbeleid voor warmte-koude opslag								
97	Onderzoek naar de effecten van klimaatverandering op scheepvaart in kader van landelijke verkenning zoetwatervoorziening					✓			

Noot: De planning van acties 10, 11, 17 en 201 uit het NWP is in het Deltaprogramma herzien op basis van nieuwe inzichten

Voortgang

Deltaprogramma

De Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie beschrijft de gezamenlijke inspanning door overheden om Nederland op de lange termijn waterrobuust en klimaatbestendig in te richten, zodat ons land beter bestand is tegen de dreigingen van overstromingen, neerslag, droogte en hitte. Er zijn interdepartementaal afspraken gemaakt over de aanpak om vitale en kwetsbare functies in Nederland beter te beschermen tegen de gevolgen van overstromingen.

De Klimaatactieve Stad is een initiatief van waterschappen en gemeenten die zich actief willen inzetten voor een stad die voorbereid is op klimaatverandering, en bovendien een bijdrage levert aan de beperking ervan.

Op 9 oktober 2014 hebben meer dan honderd partijen de algemene Intentieverklaring ruimtelijke adaptatie ondertekend. Deze marktpartijen, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en individuele overheden vertegenwoordigen met elkaar ongeveer 10.000 organisaties. Zij vormen samen een 'coalition of the willing' rondom het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van het stedelijk gebied. Zij gaan voor de periode van 2015 tot 2020 een inspanningsverplichting aan en spreken de bereidheid uit om met anderen te komen tot uitvoeringsafspraken rondom dit thema.

Tegelijkertijd werden tien regionale en lokale intentieovereenkomsten ondertekend. Zo ondertekenden 29 partijen de intentieverklaring Amsterdam Rainproof en 33 partijen de intentieverklaring Klimaatactieve stad IJssel-Vecht Delta.

Een prijs voor inspirerende voorbeelden: de Peilstok

In 2014 is een prijs ingesteld voor inspirerende voorbeelden op dit gebied: de Peilstok. Deze is in november 2014 uitgereikt aan Amsterdam voor het project 'Betondorp Rainproof'. De riolering en bestrating van Betondorp waren aan vernieuwing toe. In dit project heeft het stadsdeel Amsterdam Oost samen met Waternet, kennisinstellingen en bewoners een vernieuwingsplan gemaakt dat nu in uitvoering is. Door creatieve samenwerking en door inbreng van de bewoners wordt het werk en daarmee Betondorp meteen klimaatbestendig gemaakt. Een eervolle vermelding was er voor de vereniging Groei&Bloei met 'Tegel eruit. Plant erin'. Consumenten konden een tegel uit hun tuin lichten en ruilen voor een plant, die ze vervolgens op de lege plek zetten. Daarmee hoopt Groei & Bloei een bijdrage te leveren aan groenere steden en dorpen met een grotere biodiversiteit en een betere waterhuishouding. Een zeer klein gebaar, met een groots effect, zo vond de jury.
De Jonge Peilstok voor jongeren in opleiding ging naar het Wellant College in Gorinchem voor het voorstel om de straat op meerdere manieren te gebruiken, waaronder als waterberging ter compensatie van de stenige ruimte. De school won een geldprijs om de kennis over klimaatbestendig en waterrobuust inrichten te vergroten en het plan verder te ontwikkelen.

Praktijkvoorbeelden van klimaatbestendig en waterrobuust inrichten zijn sinds eind 2014 te vinden op de website www.ruimtelijkeadaptatie.nl. Hier zijn ook allerlei hulpmiddelen te vinden om met klimaatadaptatie aan de slag te gaan, zoals een handreiking voor het uitvoeren van een klimaat-stresstest. Deze handreiking helpt bij het verzamelen van de kennis en informatie om te bepalen waar de kwetsbare plekken zijn voor overstromingen, wateroverlast, droogte en hitte en welke adaptatiemaatregelen kunnen worden genomen.

Leergemeenschappen

Al enige jaren zijn er de regionale leergemeenschappen voor water en ruimte, die worden gecoördineerd door een consortium van Rijkswaterstaat, UvW, IenM en het Watergovernance Centrum. Platform31 is de facilitator.
Doel van de leergemeenschappen is het in de regio verbinden van verschillende vraagstukken op het gebied van water en ruimte, het vinden van gemeenschappelijke oplossingen en het uitwisselen van ervaringen rondom casuïstiek en succesvolle processen. Daarnaast is er verbinding tussen de regio en het landelijk beleid; regionale dilemma's kunnen zodoende snel op de landelijke beleidstafel worden besproken en andersom biedt een regionale leergemeenschap een goede omgeving om de implementatie van landelijk beleid te toetsen.

4.2 IJsselmeergebied

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Versterking strategische zoetwaterfunctie IJsselmeergebied
- Op korte termijn beperkte aanpassing peilbeheer
- Studie peilstrategie lange termijn in relatie tot zoetwatervoorziening en veiligheid
- Peil Markermeer en Veluwerandmeren loskoppelen van IJsselmeer
- Versterking Afsluitdijk gecombineerd met multifunctionele inrichting
- Extra onderzoek naar verbetering natuurkwaliteit in Markermeer-IJmeer
- Streven naar duurzame visstand en daarbij behorende duurzame visserij
- Principebesluit over toekomst van ecologische ontwikkeling in het Markermeer en IJmeer
- Op zorgvuldige wijze ruimte geven aan nieuwe buitendijkse ontwikkelingen
- Principebesluit over grootschalige buitendijkse ontwikkeling bij Almere
- Besluit over plaatsing windturbines

Mijlpalen 2014

- Deltabeslissing IJsselmeergebied

	Actietabel NWP IJsselmeergebied	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
129	Synergiemogelijkheden HWBP veiligheid en ecologie								
130	Verkenning peilstijging IJsselmeer inclusief alternatieven					✓			
131	Beleidsbesluit 2015 over streefpeil IJsselmeer voor lange termijn (na 2035) en uitvoeringsprogramma					✓	●		
132	Herijking beschermingszones primaire waterkeringen								
133	Afwegingskader buitendijkse ontwikkelingen in relatie tot maatvoering beschermingszones			●			○		
136	Onderzoek voor lange termijn naar peilstijging en -daling IJsselmeer en seizoensvolgend peil in het hele IJsselmeergebied					✓	●		
138	Start realisatie extra spuicapaciteit (met vispassage) bij Afsluitdijk			●					○
142	Evaluatie doelen Natura 2000						●		
143	Natuurpilot 'Natuurlijker Markermeer-IJmeer'						●		

Voortgang

Deltaprogramma

De Deltabeslissing IJsselmeergebied gaat over drie strategische keuzes: de afvoer naar de Waddenzee, het waterpeil op het IJsselmeer, Markermeer en de Randmeren en de zoetwatervoorraad [127, 130, 131, 136].

Belangrijk onderdeel van de voorgestelde deltabeslissing is dat het gemiddelde winterpeil in het IJsselmeer tot 2050 gelijk blijft. Water uit het IJsselmeer wordt met een combinatie van spuien en pompen naar de Waddenzee afgevoerd. Als de zeespiegel en het weer het

toelaten, vindt afvoer plaats via spuien. Als spuien niet kan, is met inzet van pompen toch voldoende afvoer te waarborgen. Om dit mogelijk te maken worden meer pompen in de Afsluitdijk gebouwd. Dit is veel goedkoper dan het waterpeil geleidelijk mee te laten stijgen met de zeespiegel. Voor de periode na 2050 blijft de optie open om het winterpeil beperkt mee te laten stijgen met de zeespiegel (maximaal 10-30 centimeter), maar alleen als dat noodzakelijk en kosteneffectief is.

De voorgestelde deltabeslissing voorziet ook in flexibeler beheer van de streefpeilen. Daarmee kan de waterbeheerder beter inspelen op de verwachte weersomstandigheden en een grotere zoetwatervoorraad in de zomer creëren. Als het klimaat of de economie verandert, kunnen ook het wateraanbod en het watergebruik veranderen. Het is belangrijk om vraag en aanbod in evenwicht te houden. Met flexibel peilbeheer is het mogelijk de zoetwaterbuffer in het IJsselmeergebied stapsgewijs te vergroten en tegelijkertijd te besparen op de vraag.

Met de eerste stap van flexibel peilbeheer neemt de voorraad in het zomerseizoen toe met 20 centimeter in het IJsselmeer, Markermeer en de Zuidelijke Randmeren. Als de vraag naar zoetwater toeneemt, is de buffer verder te vergroten tot een waterschijf van 40-50 centimeter. Om flexibel peilbeheer mogelijk te maken, krijgen de oevergebieden een flexibele inrichting. Na 2050 kan het wenselijk zijn in droge perioden meer water via de IJssel naar het IJsselmeer te laten stromen. Of dat nodig is, is afhankelijk van de klimaatverandering.

Om aan de nieuwe normen voor waterveiligheid in het IJsselmeergebied te voldoen, wordt primair gekozen voor dijkversterkingen.

Op dit moment lopen in het IJsselmeergebied al diverse projecten met een waterveiligheidsdoel: de versterking van de Afsluitdijk en de Houtribdijk, versterking van de Markermeerdijken tussen Amsterdam en Hoorn en rond Marken en versterking van de dijken in de IJssel-Vechtdelta. Op Marken en in de IJssel-Vechtdelta worden de mogelijkheden verkend om het gewenste veiligheidsniveau te behalen door toepassing van ruimtelijke oplossingen (waterrobuust bouwen, vitale infrastructuur en kwetsbare functies beschermen) en door inzet van flexibele evacuatiestrategieën. Eind 2014 (Marken) en in 2015 (IJssel-Vechtdelta) bepalen Rijk en regio de vervolgstappen. De bestuurlijke verantwoordelijkheidsverdeling, financiering en (wettelijke) borging maken daarvan onderdeel uit.

In 2014 is het MIRT-onderzoek Meerlaagsveiligheid Marken afgerond. De pilot Marken wordt in 2015 voortgezet. Onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt een verkenning naar de dijkversterking uitgevoerd. Daarbij vindt nader onderzoek plaats naar de mogelijkheden voor een waterrobuuste ontwikkeling van Marken en worden crisisbeheersingsmaatregelen uitgewerkt.

De voorkeursstrategie voor het IJsselmeergebied van het Deltaprogramma voorziet verder in een integrale systeemstudie, die zich moet richten op de samenhang op lange termijn tussen waterafvoer, peilbeheer en de benodigde sterkte van de dijken in het gebied.

Vismigratierivier

Het Rijk werkt aan de versterking van de Afsluitdijk en het vergroten van de afvoercapaciteit van het IJsselmeer. Bij de dijkversterking hebben regionale (overheids-)partijen een aantal ambities centraal gesteld, gericht op de verduurzaming van de Afsluitdijk.
Eén van de regionale initiatieven is de aanleg van een vismigratierivier door de Afsluitdijk, bij het spuicomplex van Kornwerderzand. Met de aanleg van deze vismigratierivier wordt de ecologische verbinding tussen de Waddenzee en het IJsselmeer verbeterd zodat trekvissen beter kunnen migreren en hun paaigronden weer kunnen bereiken.
De vismigratierivier is een initiatief van de Waddenvereniging, Stichting Het Blauwe Hart, Sportvisserij Nederland en de Vereniging Vaste Vistuigen Noord.
In samenwerking met It Fryske Gea en Rijkswaterstaat wordt het project onder regie van het programma De Nieuwe Afsluitdijk uitgewerkt.

De aan te leggen vismigratierivier

4.3 Zuidwestelijke Delta

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Een klimaatbestendige en veilige, economisch vitale en ecologisch veerkrachtige delta
- Voldoende afvoer- en bergingscapaciteit om toename rivierafvoeren te verwerken (PKB-maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer; MIRT-verkenning Grevelingen)
- Wateropgave combineren met wonen, werken, recreëren en natuurontwikkeling voor een impuls aan de economische ontwikkeling van het gebied en aan de ruimtelijke kwaliteit (Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer)
- MIRT-verkenning bestrijding zandhonger Oosterschelde

Mijlpalen 2014

- Instelling Schelderaad
- Ontwerp-rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
- Besluit voorkeursaanpak Zandhonger Oosterschelde

Actietabel NWP Zuidwestelijke Delta

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
149	Onderzoek stoppen erosie Dordtsche Kil, Spui en Oude Maas						●		
150	Verkenning mogelijke oplossingen voor zandhonger Oosterschelde								
151	Uitvoering kierbesluit Haringvlietsluizen	●					○		
154-158	Grevelingen en Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer			●		✓			
159	Evaluatie peilbesluit Veerse Meer en bezien of gelijk winter- en zomerpeil mogelijk is						●		
160-161	Vlaams-Nederlandse samenwerking Westerschelde					✓			

Voortgang

Deltaprogramma

Dankzij de Deltawerken is de waterveiligheid in de Zuidwestelijke Delta sterk verbeterd. De schaduwkant van de aanleg van stormvloedkeringen en dammen is dat de getijdendynamiek en natuurlijke zoet-zoutovergangen grotendeels zijn weggevallen. Hierdoor zijn de water- en natuurkwaliteit verslechterd. Dit remt ook de economische ontwikkeling van het gebied. De centrale opgave voor de Zuidwestelijke Delta is daarom het duurzaam herstel van het evenwicht tussen veiligheid, economie en ecologie. Het perspectief van integrale gebiedsontwikkeling staat voorop, waarbij een betere verbinding wordt gelegd tussen water en ruimtelijke ordening.

Het huidige stelsel van dijken en waterkeringen blijft ook in de toekomst de basis voor waterveiligheid in de Zuidwestelijke Delta. Waterberging in de Grevelingen is niet nodig voor het vergroten van de waterveiligheid in de Rijn-Maasdelta. Voor de Oosterschelde en de Westerschelde kiest het kabinet voor het optimaliseren van de huidige veiligheidsstrategie. Voor het op sterkte houden van de keringen aan de zeezijde kiest het kabinet voor versterken met zand (‘zacht waar het kan, hard waar het moet’).

Voor de watervoorziening van de Zuidwestelijke Delta wordt de strategische aanvoerroute van zoetwater via Biesbosch/Hollands Diep/Haringvliet behouden.

Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer

In de rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer (RGV) wordt de wenselijkheid en haalbaarheid van het terugbrengen van beperkt getij in de Grevelingen en een zout Volkerak-Zoommeer beschreven. Het kabinet stemde op 10 oktober 2014 in met de ontwerp-RGV. Het ontwikkelperspectief van de ontwerp-RGV gaat uit van:

- Het terugbrengen van beperkt getij op de Grevelingen via een doorlaat in de Brouwersdam. Hiermee wordt de Grevelingen verbonden met de Noordzee. Tevens wordt zo ruimte geboden aan private partijen voor de opwekking van duurzame getijdenenergie.
- Het terugbrengen van beperkt getij op het Volkerak-Zoommeer via een doorlaat in de Philipsdam. Op deze wijze wordt het Volkerak-Zoommeer verbonden met de Oosterschelde. Hierdoor wordt het nu zoete Volkerak-Zoommeer weer zout.

Er is nog geen dekking van de kosten voor deze projecten. Het kabinet stelt als randvoorwaarde dat regio, private partijen en Rijk binnen één jaar na bekendmaking van de ontwerp-RGV tot een robuuste financiering komen van de beide maatregelen (TK 33 531, nr. 2).

Zandhonger Oosterschelde

Door de aanleg van de Oosterscheldekering zijn de getijdenstromen in de Oosterschelde afgenomen. De geulen zijn daardoor te ruim bemeten. De getijstroom is niet sterk genoeg meer om intergetijdengebieden (platen, slikkenen schorren) die tijdens stormen zijn afgekalfd, weer op te bouwen met zand en slib. Hierdoor verdwijnen deze gebieden geleidelijk. Dit verschijnsel staat bekend als de zandhonger van de Oosterschelde.

De zandhonger vormt een bedreiging voor de natuur- en landschapswaarden en voor de recreatieve waarde van het gebied. Op langere termijn kan ook de waterveiligheid in het geding zijn, omdat intergetijdengebieden op natuurlijke wijze de golfaanval op de dijken dempen. De komende decennia zijn de dijken langs de Oosterschelde nog voldoende robuust.

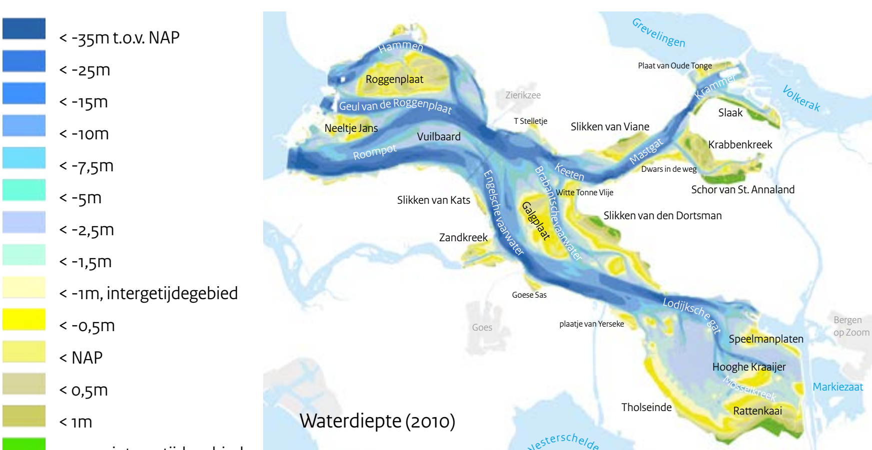
Rijkswaterstaat heeft een MIRT-verkenning uitgevoerd naar de meest effectieve maatregelen voor de aanpak van de zandhonger in de Oosterschelde. De uitkomst is dat de effecten van de zandhonger bestreden kunnen worden met het suppleren van zand op intergetijdengebieden. Voor de korte termijn is de aanpak van de Roggenplaat het meest urgent, omdat door de zandhonger de oppervlakte en hoogte van deze plaat snel afnemen. De aanpak van andere locaties is pas vanaf 2025 aan de orde. In het Bestuurlijk Overleg MIRT Zeeland van 13 november 2014 is ingestemd met een voorkeursaanpak, waarbij wordt gestart met het suppleren van zand op de Roggenplaat (voorziene uitvoeringsperiode 2017-2018). De andere locaties worden ondergebracht in het bredere MIRT-onderzoek Integrale veiligheid Oosterschelde, dat op grond van het Deltaprogramma in 2015 wordt gestart.

Figuur 4.1 Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer

plangebied rijksstructuurvisie Grevelingen Volkerak-Zoommeer | studiegebied | gebied met mogelijke doorwerking

Figuur 4.2 Zandhonger Oosterschelde

Green Deal Biodiversiteit
In het kader van de Green Deal Biodiversiteit hebben visserijondernemers, natuurorganisaties en de overheid in 2013 gezamenlijk de wenselijkheid en haalbaarheid van een pilot verkend voor een doorlaatmiddel in de Oesterdam. Hiermee kan voedselrijk water vanuit het Volkerak-Zoommeer in de Oosterschelde worden ingelaten om de natuur, de vismigratie en de draagkracht voor (schelpdier)visserij te verbeteren. Dit levert tevens kennis op over de optimale inrichting van een zoet-zoutovergang.

De uitkomst van de verkenning was dat de benodigde investeringskosten voor de pilot voorlopig niet door partijen kunnen worden opgebracht. De samenwerking is onder regie van de provincie Zeeland in de Alliantie Oosterschelde in 2014 voortgezet, maar dit heeft nog niet tot concrete voorstellen voor onderzoek of maatregelen geleid. In 2015 volgt een verdere verkenning van het onderwerp naar de ‘draagkracht voor gebruiksfuncties en ecologisch functioneren van de Oosterschelde’.

Westerschelde
In het kader van vier zogenoemde Scheldeverdragen uit 2005 werken het Vlaams Gewest en Nederland samen aan een duurzaam en vitaal Schelde-estuarium. Onderdeel hiervan is dat de samenwerking periodiek wordt geëvalueerd door de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie (VNSC). De eerste evaluatie is begin 2014 aangeboden aan het Vlaamse en het Nederlandse parlement. De evaluatie voorziet ook in een Agenda voor de Toekomst (TK 30 862, nr. 98). De essenties van deze toekomstagenda zijn opgenomen in het Deltaprogramma 2015 en in de Tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan (incorporatie deltabeslissingen).

Mede op grond van deze evaluatie is begin 2014 de Schelderaad geïnstalleerd als formeel adviesorgaan van de VNSC. De Schelderaad bestaat uit bestuurders van de betrokken provincies, gemeenten, het waterschap en de zeehavens en van belangenorganisaties van werkgevers, van natuur en milieu en van land- en tuinbouw. De raad heeft als doel de inbreng zoveel mogelijk aan de voorkant van de beleidsontwikkeling te leveren, waardoor advisering achteraf over het resultaat van de beleidsontwikkeling veelal niet meer nodig zal zijn (proactieve participatie). De Agenda voor de Toekomst vormt het vertrekpunt voor de samenwerking tussen de Schelderaad en de VNSC. Hierin staan de toekomstige uitdagingen op weg naar een duurzaam en vitaal Schelde-estuarium.

Rijn-Schelde Corridor
In 2013 is de MIRT-verkenning Capaciteit Volkeraksluizen afgerond. In deze verkenning is onderzocht hoe de Volkeraksluizen de groeiende goederenstromen tussen Rotterdam en België kunnen blijven afwikkelen. In april 2013 is de voorkeursbeslissing genomen (Brief 2 april 2013, TK 33 400A, nr. 53). In 2015 worden de quick wins gerealiseerd om de wachttijd van de binnenvaartschepen te beperken. Het gaat om een extra schuif per sluisdeur voor het

sneller nivelleren en het eerder openen van de deuren. Tevens worden de werkelijke wachttijden bij de sluizen gemonitord. Op basis van de monitoring zal tijdig gestart worden met de planuitwerking ten behoeve van de aanleg van een extra sluiskolk voor de beroepsvaart.

In de voorhavens van de sluis Hansweert worden 10 à 12 ligplaatsen aangelegd voor binnenschepen. Dit is medio 2016 afgerond.
In 2014 is bij de Krammersluizen een proef uitgevoerd met een innovatief bellenscherm om de zoet-zoutscheiding te optimaliseren en de schuttijd voor schepen te beperken. Hieruit kwam naar voren dat deze innovatie het schutproces aanzienlijk versnelt en qua zoet-zoutscheiding net zo effectief is als de bestaande installatie. Bovendien zijn er kostenbesparingen mogelijk. Verdere toepassingsmogelijkheden worden nog nader bezien.

In 2012 kwamen Vlaanderen en Nederland tot een besluit over een nieuwe sluis bij Terneuzen. Vervolgens is voor dit project de planuitwerking gestart. Tegelijkertijd is het besluit vertaald naar een verdrag tussen Nederland en Vlaanderen. Dit verdrag is op 5 februari 2015 door minister Schultz en haar Vlaamse collega Weyts ondertekend.

Tidal Test Centre Grevelingen
Markt en regio willen in het kader van innovatieve deltatechnologie (Topsector Water) een Tidal Test Centre bouwen (TTC) in de Grevelingendam. In het Bestuurlijk Overleg MIRT Zeeland van 31 oktober 2013 is in dit kader afgesproken dat het Rijk de Flakkeese Spuisluis in de Grevelingendam in werking stelt. Rijkswaterstaat startte hiervoor in 2014 de aanbestedingsprocedure.

Met de inwerkingstelling van de Flakkeese Spuisluis komt beperkt getij terug in het oostelijk deel van de Grevelingen. Hiermee komt een geschikte locatie beschikbaar voor het testen van (innovatieve) turbines, waarmee energie kan worden gewonnen uit de getijdenbeweging. De Flakkeese Spuisluis kan naar verwachting in de loop van 2016 in werking worden gesteld. Dan verbetert in dat deel van de Grevelingen ook de waterkwaliteit.

Veiligheidsbuffer Oesterdam
Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten en de provincie Zeeland hebben ruim 3,5 miljoen euro geïnvesteerd in het herstellen van oude zandplaten van de Oesterdam. In het najaar van 2013 werd bijna 500.000 kubieke meter zand bij de Oesterdam gestort; eind januari 2014 werd het werk afgerond. Het project verdient zichzelf in de toekomst terug. Door de golfremmende werking van de zandplaat slaan de golven minder hard op de waterkering en kan het onderhoud ervan zo'n twintig jaar worden uitgesteld. Het project Veiligheidsbuffer Oesterdam gaat de negatieve effecten van de zandhonger en de zeespiegelstijging tegen. Ook de natuur profiteert van deze maatregel. De zandplaten zijn belangrijk als rustplaats voor zeehonden en als 'wegrestaurant' voor trekvogels.

4.4 Noordzee

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Duurzaam, ruimte-efficiënt en veilig gebruik van de Noordzee in evenwicht met het mariene ecosysteem
- Zandwinning en suppletie, duurzame (wind)energie, olie-en gaswinning, CO_2-opslag, zeescheepvaart en defensiegebieden zijn van nationaal belang
- Recreatie, visserij in kustzone en vrij uitzicht niet beperkt door permanente bouwwerken

Mijlpalen 2014

- Deel 2 Mariene Strategie (monitoringsprogramma)
- Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee – Partiële herziening Nationaal Waterplan
- Noordzee 2050 Gebiedsagenda
- Ontwerp-Beleidsnota Noordzee 2016-2021

	Actietabel NWP Noordzee	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
172	Maatregelenpakketten KRM gereed						●		
173	Terugdringen verontreiniging zeescheepvaart in kader van MARPOL-verdrag en het zeehavenbeleid						●		
177	Beheerplan Natura 2000-gebieden op zee				●				○
181	Besluit aanwijzen windenergiegebieden binnen zoekgebieden Hollandse kust en boven de Wadden			●		√			
182/183	Aanpassing beleidsregels Waterwet voor vergunningverlening windturbine-parken; publiek-privaat implementatietraject windenergie op de Noordzee	●		○			●		
185	Besluit over eiland voor energieopslag en winning						●		
186	Twee pilots voor CO_2-opslag						●		
187b	Aanpassing Eemsgeul	●							○
188	Internationaal gemeenschappelijke uitgangspunten in de ruimtelijke ordening op zee					√			
189	Internationale strategie voor de zuidelijke Noordzee					●	○		

Voortgang

Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Het monitoringsprogramma voor de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (deel 2 van de mariene strategie, KRM) is vastgesteld en op 15 oktober 2014 gerapporteerd aan de Europese Commissie. De maatregelen die nodig zijn om in 2020 de goede milieutoestand en -doelen te kunnen realiseren, zijn in concept vastgesteld. Ze zijn samen met het Nationaal Waterplan en de Beleidsnota Noordzee 2016-2021 ter inzage gelegd (deel 3 van de mariene strategie). Het gaat hierbij om maatregelen die reeds in beleid waren vastgesteld, aangevuld met extra bodembeschermende maatregelen in twee gebieden op zee (Friese Front en Centrale Oestergronden) en maatregelen ter bestrijding van afval op zee (TK 33 450, nr. 25).

Windenergie op zee

Met de partiële herziening van het Nationaal Waterplan zijn nu de gebieden Borssele, IJmuiden Ver, Hollandse Kust en Ten noorden van de Waddeneilanden voor windenergie aangewezen. In een brief aan de Eerste en Tweede Kamer heeft het kabinet aangegeven hoe ze de opgave voor opwekking van 3450 MW uit het Energieakkoord wil realiseren. Er is een ontwerp wetsvoorstel windenergie op zee ontwikkeld, waarmee het mogelijk wordt dat het Rijk de regie houdt op de ruimtelijke inpassing van windenergie en een zorgvuldige belangenafweging kan maken op de Noordzee.

Noordzee 2050 Gebiedsagenda

In 2014 is gewerkt aan de Noordzee 2050 Gebiedsagenda. Deze geeft een visie op de Noordzee voor de lange termijn. In de Gebiedsagenda staan vijf thema's die een belangrijke rol spelen in de ontwikkelingen op de Noordzee naar 2050:

- 'Bouwen met de Noordzeenatuur':
  dit stimuleert dat de zee wordt gebruikt op manieren waarop de zee schoner en gezonder wordt of na gebruik zich sneller herstelt.
- 'Energietransitie op zee':
  dit beoogt kansen te bieden aan meer en andere vormen van duurzame energieopwekking op zee.
- 'Meervoudig ruimtegebruik':
  dit stimuleert dat efficiënter wordt omgegaan met de beschikbare ruimte met minder hinder voor derden zoals scheepvaart of visserij.
- 'Verbinden van land en zee':
  dit biedt mogelijkheden ter versterking van de identiteit en economie van kustgebieden.
- 'Bereikbaarheid':
  de veilige en efficiënte bereikbaarheid van Nederlandse havens door milieuvriendelijke scheepvaart is essentieel, ook in een veranderend verkeersbeeld met meer vaste objecten en bijbehorend onderhoudsverkeer.

Ontwerp Beleidsnota Noordzee 2016-2021

De Ontwerp Beleidsnota Noordzee 2016-2021 is onderdeel van het Nationaal Waterplan 2016-2021 en per 22 december 2014 ter inzage gelegd. De beleidsnota omvat een terugblik op de voorbije periode en speelt in op de verwachte ontwikkelingen. Er wordt met name verder ingegaan op de maatregelen voor de KRM, op windenergie op zee en de zandwin-strategie. Tevens is een afwegingskader opgenomen om het toestaan van activiteiten op zee te kunnen beoordelen.

Duurzaam beheer van de Noordzee

Met de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet in de Exclusief Economische Zone (EEZ) is de procedure voor de aanwijzing van drie Natura-2000 gebieden gestart: Klaverbank,

Figuur 4.3 Windenergie op zee

Doggersbank en Friese Front. Binnen drie jaar na definitieve aanwijzing dienen de beheerplannen voor deze gebieden gereed te zijn (naar verwachting in 2018).

Internationale ruimtelijke ordening en internationale strategie

Het Europees Parlement en de Europese Raad hebben op 23 juli 2014 de Richtlijn (2014/89) tot vaststelling van een kader voor maritieme ruimtelijke planning vastgesteld. Deze richtlijn dient in 2016 opgenomen te zijn in nationale wetgeving; vóór 2021 dienen de lidstaten een ruimtelijk plan voor hun zee te hebben. Bij het maken hiervan wordt speciale aandacht gevraagd voor de relatie tussen land en zee en is internationale samenwerking noodzakelijk. De ontwerp Beleidsnota Noordzee 2016-2021 is ook ter consultatie aangeboden aan de buurlanden. Dialoog hierover en over een strategie voor de Noordzee staan gepland voor begin 2015, zodat eerste resultaten kunnen worden meegenomen in de definitieve Beleidsnota van december 2015.

Westereemsverdrag

Nederland verschilt sinds eeuwen met Duitsland van mening over de loop van de zeegrens door de Eems vanaf de Dollard. Volgens de Nederlandse opvatting loopt die grens vanaf Nieuwe Statenzijl recht naar de Eems om daar het midden van de stroom te volgen. Volgens de Duitse opvatting is het Nederlandse deel kleiner en volgt de grens in de Eems de laagwaterlijn aan de Nederlandse kant. Duitsland beroept zich op een leenbrief uit 1464. De grens zou volgens internationaal recht in het midden van de vaargeul moeten liggen, de zogenoemde equidistantielijn.

Deze discussie gaf in 2012 aanleiding tot een conflict over bevoegdheden voor de bouw van het windmolenpark Riffgat, ten noordwesten van Borkum. In 2014 is door Duitsland en Nederland een verdrag ondertekend waarin hierover afspraken zijn vastgelegd. Dit zogenoemde Westereemsverdrag regelt de bevoegdheden in het gebied ten noorden van de Eemsmonding om vergunningen te verlenen voor activiteiten, zoals het plaatsen van windmolens, het leggen van kabels en pijpleidingen en de winning van gas, olie, zand en grind. Ook zijn afspraken gemaakt over het beheer van de vaargeul en de begeleiding van het scheepvaartverkeer.
Het nieuwe verdrag schept geen duidelijkheid over de precieze grens; deze blijft omstreden.

4.5 Noord-Nederland en Waddenzee

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Voormalige zeedijken achter de primaire keringen krijgen opnieuw waterkerende functie
- Wateroverlast wordt aangepakt volgens de afspraken in het NBW-actueel
- Onderzoek naar mogelijkheden om water regionaal vast te houden
- Waddenzee vitaal houden door maatregelen uit PKB Derde Nota Waddenzee
- Zandsuppleties Noordzeekust compenseren de erosie van het kustfundament als gevolg van de zandhonger van de Waddenzee

	Actietabel NWP Noord-Nederland en Waddenzee	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
191	Onderzoek naar alternatieven zandsuppletie Waddenzeekant Waddeneilanden						●		
192	Onderzoek veiligheid Noord-Nederland en Waddeneilanden						●		
193	Herijking ruimtelijke reservering primaire waterkeringen								●
194	Terugdringen bodemdaling door veenoxidatie						●		
195	Uitvoering Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddenzee en Eems Dollard conform PKB Derde Nota Waddenzee								
196	Onderzoek naar effecten klimaatverandering binnen het onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat						●		

Voortgang

Deltaprogramma

In 2014 is het Deltaprogramma Waddengebied afgerond met de vaststelling van de voorkeursstrategie voor het Waddengebied. Voor het zanddelend systeem van de Waddenzee is het principe ‘leren door doen’ de kern van de strategie. De voorkeursstrategie gaat uit van bestaande strategieën, zoals dijkversterkingen en zandsuppleties. De ambitie is om daarbij ‘harde randen’ te ‘verzachten’, bijvoorbeeld door kweldergroei voor de dijken te stimuleren of om op een andere manier te zorgen voor een meer natuurlijke overgang tussen dijk en zee. Daarbij is het uitgangspunt om waterveiligheid te integreren met de functies natuur, recreatie en duurzame economische activiteiten.

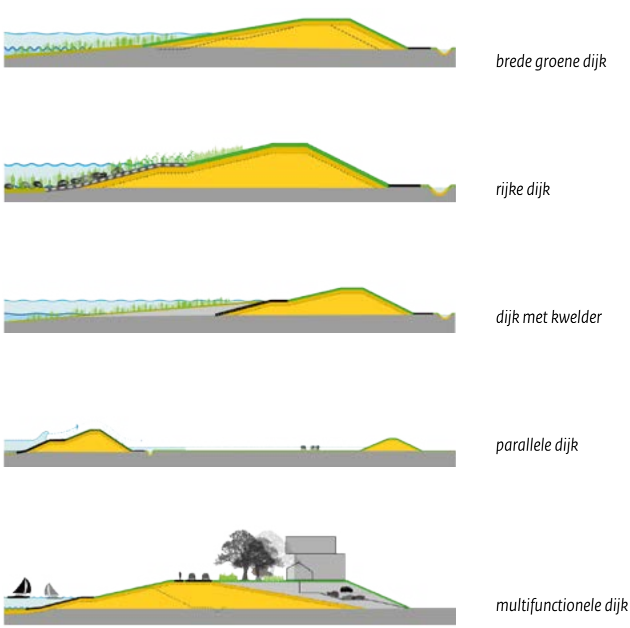
Hoe het Waddengebied verandert en in welk tempo, is nog onbekend. Om te kunnen voorspellen of het Waddengebied op lange termijn een veilig gebied blijft, is meer kennis nodig over de ontwikkeling van de morfologie. Daarom staan modelontwikkeling, het uitvoeren van pilots en monitoring centraal. Het bijeenbrengen van een Quick Reaction Force (QRF) loopt voorspoedig. Dit team monitort de effecten van extreme weersomstandigheden. De effecten van klimaatverandering op het Waddensysteem worden zoveel mogelijk in internationale context gemonitord en geanalyseerd.

Er zijn zes innovatieve dijkconcepten die in de voorkeursstrategie van Deltaprogramma Waddengebied als kansrijk zijn benoemd[1]. De volgende vijf dijkconcepten bieden veel mogelijkheden voor natuurlijke waterveiligheidsmaatregelen en dragen bij aan de versterking van de gebiedsfuncties natuur en economie : 'brede groene dijk', 'rijke dijk', 'dijk met kwelder', 'parallelle dijk' en 'multifunctionele dijk'. De verdere uitwerking van deze dijkconcepten is opgepakt door de drie noordelijke waterschappen, die in opdracht van het Hoogwaterbeschermingsprogramma in een projectoverstijgende verkenning (POV Waddenzee) samenwerken.

Regionaal waterbeheer in Noord-Nederland

Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân hebben in 2014 samengewerkt aan een provinciale visie op de toekomst van het veenweidegebied. Over de visie en het vervolg daarop wordt in het voorjaar van 2015 besloten door Provinciale Staten van Fryslân.

Figuur 4.4 Innovatieve dijkconcepten[2]

1 www.deltacommissaris.nl/Images/DP2015%20D7%20Waddengebied_tcm309-358081.pdf

2 Bron: Alterra rapport 2535 (juli 2014): Innovatieve dijken als strategie voor een veilig en aantrekkelijk Waddengebied. www.wageningenur.nl/nl/nieuws/Innovatieve-dijken-voor-een-veilig-en-aantrekkelijk-Waddengebied.htm

5 Nederland werkt wereldwijd met water

Beleidskeuze Nationaal Waterplan

- Een gedifferentieerde inzet in landen waarmee Nederland samenwerkt
- Het aangaan van langjarige samenwerkingsrelaties met een beperkt aantal deltagebieden
- Het voortzetten en versterken van de structurele samenwerking met overheden, private partijen, kennisinstituten en non-gouvernementele organisaties in Nederland, met name binnen het programma Partners voor Water
- Het ontwikkelen van een internationaal marketingprogramma, gericht op de exportpositie en kennisoverdracht van de Nederlandse watersector en het hooghouden van de wereldwijde reputatie van Nederland op het gebied van delta- en watertechnologie

Mijlpalen 2014

- Memorandum of Understanding Vietnam (Rode Rivier Delta)
- Memorandum of Understanding Egypte
- Oplevering Masterplan National Capital Integrated Coastal Development Jakarta in Indonesië
- Oplevering strategische studie integraal waterbeheer in Birma/Myanmar
- Start met opstellen Bangladesh Delta Plan 2100
- Start met ontwikkeling Masterplan Riviertransport in Colombia
- Advisering delta- en multistakeholderbenadering Beira in Mozambique
- Memorandum of Understanding Azerbeidzjan
- Memorandum of Understanding Mexico
- Lancering Dutch Water Authorities
- Bijeenkomst HELP in Rotterdam
- Minister Schultz van Haegen wateradviseur Wereldbank
- Nederlandse betrokkenheid ontwikkeling overstromingsmodel Aqueduct

	Actietabel NWP Nederland werkt wereldwijd met water	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
210	Besluit over Partners voor Water 4					√			

Voortgang

Water Mondiaal

Het mondiale waterbeleid van het ministerie van IenM richt zich op drie doelen:

- Opdoen van kennis en ervaring die bruikbaar is voor de opgaven (waterveiligheid, kwantiteit en kwaliteit) in Nederland.
- Bijdragen aan maatschappelijke opgaven op het terrein van water en ruimtelijke ontwikkeling (millenniumdoelen, klimaatadaptatie, hoogwaterveiligheid).
- Versterken van economische ontwikkeling door het vergroten van internationale kansen voor de Nederlandse watersector.

Deze doelen worden ingevuld door nauwe samenwerking met de Topsector Water, alsmede door intensieve interdepartementale samenwerking.

Het programma Partners voor Water 3 [210] loopt in 2015 af. Op de begroting van IenM is reeds een reservering gemaakt voor het vervolgprogramma in 2016.

Topsector Water

Versterking van de samenwerking tussen de private sector, de kennisinstellingen en de overheid (de gouden driehoek) is een speerpunt van het topsectorenbeleid om de internationale concurrentiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven te versterken. Hierbij wordt een sterke thuismarkt (kennis en innovatie) gekoppeld aan een concurrerend Nederland in het buitenland, zoals beschreven in de Kamerbrief Topsector Water (Kamerstuk 27625 nr. 332).

Het Centraal Bureau voor de Statistiek berekende in 2014 in de Monitor Topsectoren dat de export met 300 miljoen euro is gestegen (tussen 2010-2012) en dat er een toename is in Research & Development, het aantal bedrijven en aantal werknemers in de sector.

Interdepartementaal Water Cluster

In 2014 is de interdepartementale samenwerking op het gebied van internationaal waterbeleid sterk geïntensiveerd. De ministers van Infrastructuur en Milieu, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Economische Zaken richtten het Interdepartementaal Water Cluster op om de Nederlandse impact bij het oplossen van de mondiale wateropgave te vergroten. Hiervoor wordt één integraal beleid geformuleerd. Door handelsbevordering, ontwikkelingssamenwerking, kennis- en innovatieontwikkeling en waterdiplomatie te combineren, draagt Nederland bij aan duurzaam water wereldwijd. Met de watersector wordt de internationale branding van Nederland en ons verdienvermogen via het waterthema versterkt. Het Interdepartementaal Water Cluster is een pilot in de modernisering van de diplomatie.

Henk Ovink Nederlands eerste Watergezant

De ministers van IenM, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Economische Zaken hebben in maart 2015 Henk Ovink benoemd tot Nederlands eerste Watergezant. In zijn rol als thematisch ambassadeur versterkt hij de internationale waterambitie van Nederland en draagt hij bij aan het nog beter internationaal vermarkten van de Nederlandse kennis en kunde. Hierbij onderhoud hij ook contacten met de Wereldbank, de Verenigde Naties, OESO en EU.

Activiteiten in deltalanden

Om de doelen uit het mondiale waterbeleid te bereiken, werkt de Nederlandse watersector actief samen in zeven deltalanden. Dit zijn Bangladesh, Vietnam, Indonesië, Mozambique, Egypte, Colombia en Birma/Myanmar. Inzet is om de kwetsbaarheid voor overstromingen en de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan. In nauwe samenwerking met de overheden van deze landen worden projecten uitgevoerd op het gebied van integraal waterbeheer.

Bangladesh

In 2014 werd gestart met het opstellen van het Bangladesh Delta Plan 2100. Dit plan beoogt een lange termijn visie te ontwikkelen voor duurzame ontwikkeling van Bangladesh. Klimaatverandering, bescherming tegen overstromingen, zoetwaterbeheer en voedselzekerheid zijn belangrijke elementen van deze visie.

Birma/Myanmar

In 2014 is de strategische studie naar integraal waterbeheer opgeleverd. Naast een analyse van het Birmese watersysteem zijn scenario's en bouwstenen ontwikkeld voor de formulering van een nationale strategie op het gebied van integraal waterbeheer. In vijf 'learning-by-doing'-projecten zet Nederland zijn kennis en ervaring in om Birma/Myanmar te ondersteunen met de uitdagingen op het gebied van Integrated Water Resources Management (IWRM). De ervaringen van deze projecten worden gebruikt als verdere input voor de nationale IWRM-strategie.

Colombia

De samenwerking met Colombia richt zich zowel op delta- en watertechnologie als op transport en logistiek. In 2014 is er veel aandacht geweest voor kennisuitwisseling op verschillende niveaus. Zo kregen Colombiaanse topambtenaren tijdens een bezoek aan Nederland de kans om kennis op het gebied van transport en logistiek uit te wisselen. Ook werd in 2014 een start gemaakt met de ontwikkeling van een Masterplan Riviertransport, dat wordt uitgevoerd door een Nederlands consortium en voor bijna de helft wordt gefinancierd door de Colombiaanse overheid. In een samenwerking tussen universiteiten en kennisinstellingen in Colombia en Nederland is de totstandkoming voorbereid van twee Centres of Excellence, een op het gebied van havens, transport en logistiek en de ander op het gebied van water.

Egypte

In november 2014 tekenden Nederland en Egypte een overeenkomst om de samenwerking op het gebied van water uit te bouwen. Egypte heeft ambitieuze plannen waarbij de Nederlandse watersector een rol kan spelen, zoals de aanleg van het tweede parallelle Suezkanaal. Tevens zorgde Water Mondiaal voor het voorsorteren op twee strategische waterprogramma's: het National Water Resources Planningsproject en het 'Integrated Coastal Zone Management Programme'.

Indonesië

Ten behoeve van de waterveiligheid en kustontwikkeling van de Indonesische hoofdstad Jakarta, heeft minister Schultz van Haegen in april 2014 het Masterplan National Capital Integrated Coastal Development (NCICD) aangeboden aan de Indonesische minister van Publieke Werken. Het Masterplan bevat een visie en praktische aanbevelingen om Jakarta te beschermen tegen toekomstige overstromingen, en om uitdagingen op het gebied van

drinkwatervoorziening, sanitatie en bodemdaling het hoofd te bieden. Tijdens het bezoek is tevens aandacht geschonken aan havenontwikkeling en verbreding van de watersamenwerking naar andere grootstedelijke gebieden (Surabaya).

In 2014 werd een duidelijke slag gemaakt met het verwerven van opdrachten door de Nederlandse watersector vanuit de private sector te Indonesië. Ook werd op het gebied van kennisuitwisseling een vervolg samenwerkingsovereenkomst getekend. Tevens werd een start gemaakt met het Young Water Professional Development programma. Het zogenoemde Indonesia - Netherlands Water Challenge programma versterkt deze relatie verder.

Mozambique

Met de uitrol van een geïntegreerde delta- en multi-stakeholder benadering, is in 2014 een belangrijke impuls gegeven aan een proces voor stroomgebiedsontwikkeling. De gemeenteraad van de stad Beira heeft het masterplan dat met steun van Water Mondiaal is geformuleerd formeel aangenomen In de komende jaren zal de implementatie van onderdelen van dit plan centraal staan. Een goed georganiseerde watersector is instrumenteel voor een sterk waterbeleid in Mozambique en voor effectieve samenwerking met de Nederlandse sector. Sinds begin 2014 verleent het Netherlands Water Partnership ondersteuning bij het opzetten van een vergelijkbare organisatie, PLAMA. Naast versterking van de watersector etaleert PLAMA Nederlandse waterkennis en -kunde richting de grote havens en olie- en gasbedrijven in Mozambique.

Vietnam

Nederland en Vietnam werken samen aan de ontwikkeling van een duurzame en veilige Mekong Delta, een klimaatbestendig Ho Chi Minh Stad, digitale modellering van water, capaciteitsopbouw, investeringsprogramma's en bestuurlijke aspecten. Hierover sloten beide landen in 2010 het Strategic Partnership Arrangement.

De bevindingen uit het Mekong Delta Plan vormen de basis voor afspraken met de Wereldbank, internationale financiële instellingen en donoren, om samen te werken aan een duurzame en veilige ontwikkeling van de rivierdelta. In 2014 zijn bovendien afspraken gemaakt om Nederlandse kennis ook in te zetten ten behoeve van de problematiek in de Rode Rivier Delta. Dit is vastgelegd in een Memorandum of Understanding. Middels het programma 'Water and Climate Services' wordt Nederlandse kennis ingezet bij de ontwikkeling van geo-informatie systemen, satellietgegevens en hydrologische modellen.

De ontwikkeling van Ho Chi Minh City als klimaatbestendige stad in het project 'Ho Chi Minh City towards the sea' is een mooi voorbeeld hoe Rotterdam zich internationaal profileert als autoriteit op het gebied van deltatechnologie en klimaatadaptatie. Ook is in 2014 de samenwerking tussen Amsterdam en Hanoi geformaliseerd in een Memorandum of Understanding.

Activiteiten in overige landen

Voor de internationale positionering van de Nederlandse watersector zette IenM zich ook in 2014 in voor het opbouwen van relaties met andere landen. In een Memorandum of Understanding met Azerbeidzjan zijn afspraken gemaakt voor samenwerking op het gebied van flood management en IWRM. Ook met Mexico is een Memorandum of Understanding getekend over samenwerking op het gebied van IWRM. Met Kazachstan werd een vijfjarige overeenkomst afgesloten over samenwerking op het gebied van water, groene economie en energie. Bovendien bleek in 2014 dat Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen een stevige vertegenwoordiging hebben bij de bescherming van New York en New Yersey tegen hoogwater. Zes van de tien geselecteerde teams in de zogeheten Rebuild by Design-ontwerpwedstrijd hebben een Nederlandse inbreng.

DRR-Team

IenM richtte in 2013 het Dutch Risk Reduction Team op. Het DRR-team kan op verzoek van buitenlandse overheden snel worden ingezet bij het voorkomen of het beperken van waterrampen. Het is geen noodhulp, maar inzet van kennis en expertise op gebied van waterbeheer, waterveiligheid en watervoorziening ter ondersteuning van wederopbouw en preventie. Het team bestaat uit waterexperts van bedrijven, kennisinstellingen, non-gouvernementele organisaties (NGO's)of overheden. In 2014 zijn DRR-teams uitgezonden naar China, Mexico, Filippijnen, Libanon en Senegal. In de meeste gevallen waren overstromingen de aanleiding. In Libanon ging het om dreigende waterschaarste. In de Filippijnen werd een DRR-team ingezet om te adviseren hoe de kustlijn in en rondom Tacloban op een duurzame wijze kan worden verbeterd, nadat de stad in 2013 werd getroffen door de tyfoon Haiyan.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft begin 2015 de Dutch Surge Support (DSS) ingesteld. Dit team wil snel en efficiënt noodhulp leveren in de eerste fase na een grote ramp. Tot 2017 is ruim 2 miljoen euro uitgetrokken voor de inzet van Nederlandse waterexperts bij noodhulp. Bij de DSS-faciliteit ligt de nadruk op directe noodhulp na een ramp. DRR kijkt vooral naar preventie: hoe kan in de toekomst een soortgelijke ramp worden voorkomen

Lancering Dutch Water Authorities

Op de Waterschapsdag 2014 maakte de UvW bekend dat ook de waterschappen wereldwijd hun kennis gaan delen in landen waar het waterbeheer grote uitdagingen kent. Onder de naam 'Dutch Water Authorities' werken de waterschappen samen met overheden, NGO's, kennisinstellingen en het bedrijfsleven om expertise op het gebied van aanleg, beheer en onderhoud in te zetten ten behoeve van internationale waterproblematiek. Hoogtepunten in 2014 waren onder meer deelname aan een verkenningsmissie in Pakistan, deelname aan het vierde bilaterale panel in Boekarest, een bezoek van de Amerikaanse senator Barbara Baxter aan diverse waterschapsprojecten rond Kampen, een workshop over de Mekong

Delta op de conferentie 'Delta's in Times of Climate Change', presentaties op waterconferenties in Italië, Frankrijk en Servië, het project 'Kingfisher' in Zuid-Afrika en ondertekening van een Memorandum of Understanding met Ethiopië.

Multilaterale activiteiten

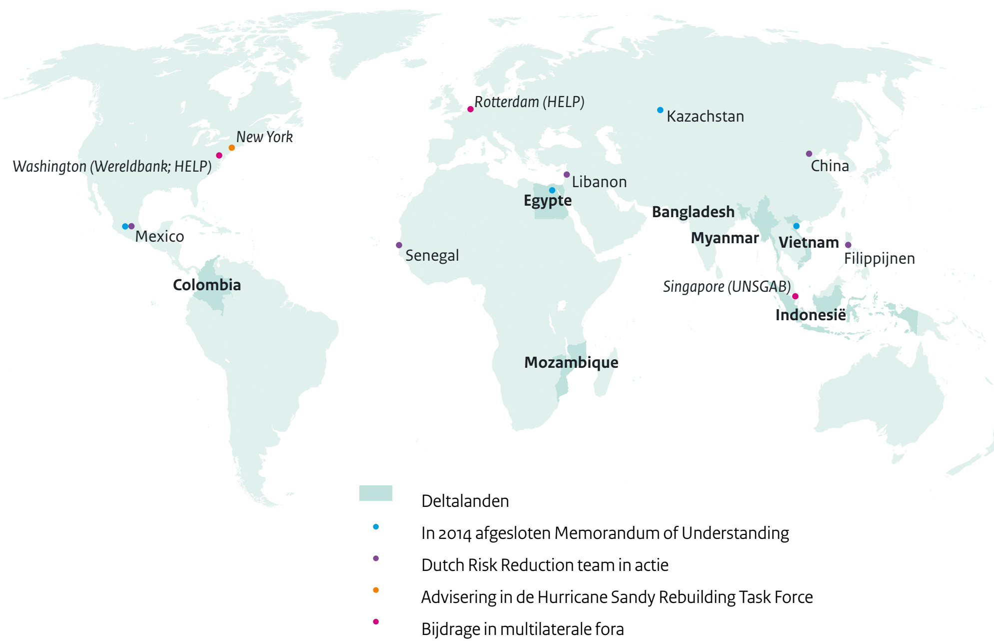
Nederlandse kennis en kunde op het gebied van water werd ook in 2014 in diverse internationale fora ingezet, bijvoorbeeld bij de Verenigde Naties (UNSGAB, HELP) en de Wereldbank.

VN-adviesraad voor Water en Sanitatie (UNSGAB)

In samenhang met de Singapore International Waterweek heeft minister Schultz van Haegen van IenM bij de VN Adviesraad voor Water en Sanitatie de Nederlandse risicobenadering voor waterveiligheid gepresenteerd. Ook nam de minister daar deel aan de 'Global Dialogue on Water Security and Sustainable Growth', georganiseerd door de OESO en Global Water Practice (GWP).

Figuur 5.1 Een greep uit de activiteiten in 2014

Behalve langjarige samenwerkingsbijeenkomsten met zeven Deltalanden zijn er tientallen contacten in andere landen en wordt de Nederlandse waterkennis ingezet in internationale fora

High Level Expert and Leaders Panel for Water and Disaster (HELP)

In mei 2014 was in Rotterdam de derde vergadering van het High Level Expert and Leaders Panel for Water and Disaster (HELP). Dit panel is gelieerd aan de UNSGAB en heeft tot doel om de overstromingsrisico's wereldwijd te beperken. Op initiatief van de minister van IenM is een position paper over watergerelateerde rampen opgesteld, welke op de vierde HELP bijeenkomst in Washington (oktober 2014) is vastgesteld als basis voor verdere discussies. Tijdens het bezoek aan Nederland hebben de HELP-leden en een delegatie van het US Army Corps of Engineers (Amerikaanse Rijkswaterstaat) kennis gemaakt met o.a. de waterwerken in de Rotterdamse haven, de Maeslantkering en een project van Ruimte voor de River in de Noordwaard.

Tijdens deze HELP bijeenkomsten is tevens vooruitgeblikt op de conferentie over Disaster Risk Reduction (DRR) in Sendai (maart 2015) en op de rol van water in de Sustainable Development Goals, welke zullen worden vastgesteld door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in september 2015. Nederland heeft afgelopen jaar actief in deze Open Working Group geparticipeerd.

Minister Schultz van Haegen wateradviseur van de Wereldbank

Nederland werd in oktober 2014 – op verzoek van de Wereldbank – co-voorzitter van de 'Global Advisory Council for Water' van de World Bank Group. Deze adviesraad wordt ingesteld om een veranderingsproces bij de Wereldbank te begeleiden, om zijn projecten meer thematisch en op inhoudelijke kwaliteit te sturen via een 'Water Global Practice'. Nederland heeft in oktober de intentieverklaring getekend om hier over een periode van vijf jaar een bedrag van 50 miljoen US Dollar aan bij te dragen.

Aqueduct

IenM maakte in 2014 bekend bij te dragen aan de ontwikkeling van een online overstromingsmodel: Aqueduct. Het model moet inzicht bieden in de kwetsbaarheid van laaggelegen gebieden voor overstromingen, bijvoorbeeld door klimaatverandering. Landen kunnen het model bovendien gebruiken om te kijken naar de effecten van hun maatregelen tegen overstromingen. De Nederlandse waterkennis kan op die manier wereldwijd worden gebruikt. Het overstromingsmodel Aqueduct wordt ontwikkeld door een consortium van het Amerikaanse World Resources Institute, Deltares, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Utrecht en het Planbureau voor de Leefomgeving.

6 Financiën en doelmatigheidswinst

Het Nederlandse waterbeheer vraagt om grote investeringen van Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven. Op jaarbasis besteden zij een bedrag van 7,2 miljard euro om Nederland te beschermen tegen overstromingen en om te zorgen voor voldoende en schoon water. Omdat de waterbeheerders hun taken met minder middelen moeten uitvoeren, hebben zij in het Bestuursakkoord Water afgesproken dat de kostenstijgingen in het waterbeheer moeten worden beperkt. Zij doen dat onder andere door het intensiveren van samenwerking, besparingen en vergroten van de doelmatigheid. Hierdoor kunnen de noodzakelijke maatregelen worden getroffen die essentieel zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid en volksgezondheid in ons land, terwijl de rekening (met name belastingen) voor burgers en het bedrijfsleven betaalbaar blijft.

Dit hoofdstuk brengt in beeld hoe de kosten van het Nederlandse waterbeheer zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. Ook wordt een overzicht gegeven van de belastingopbrengsten van de overheden die actief zijn in het waterbeheer en van de kosten van de drinkwaterbedrijven. In dit hoofdstuk wordt bovendien beschreven, op welke manier de waterbeheerders de doelmatigheidwinst hebben bereikt en wat het effect daarvan op de lastenontwikkeling is. Tot slot wordt inzichtelijk gemaakt met welke lastendruk huishoudens en bedrijven als gevolg van het waterbeheer worden geconfronteerd.

6.1 Kosten en ontvangsten van overheid en drinkwatersector

Figuur 6.1 Financiën die het Rijk voor het waterbeleid tot en met 2028 beschikbaar stelt.

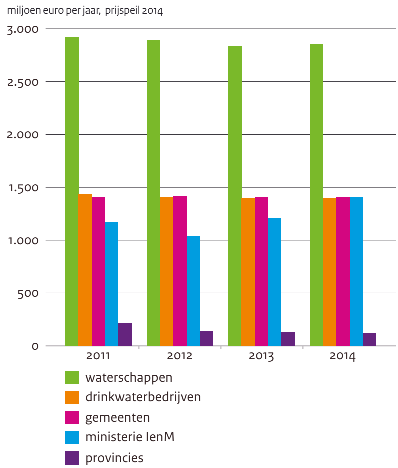
Dit beeld is gebaseerd op de Begroting 2015 (stand Miljoenennota) van het ministerie van IenM

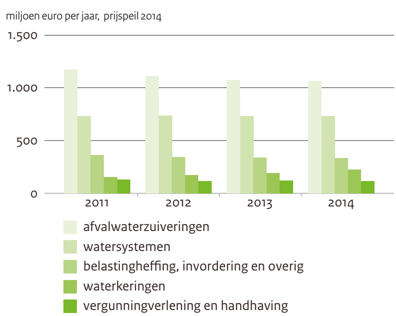
Figuur 6.2 Ontwikkeling van de kosten en opbrengsten voor watertaken (prijspeil 2014)

Overzicht van de kosten en de opbrengsten van de verschillende overheden met een taak in het waterbeheer, alsmede van de kosten en inkomsten van de drinkwaterbedrijven (realisatiecijfers 2014)

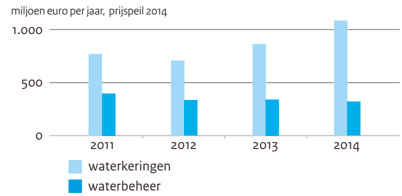
A. Uitgaven verdeeld over overheden[1]

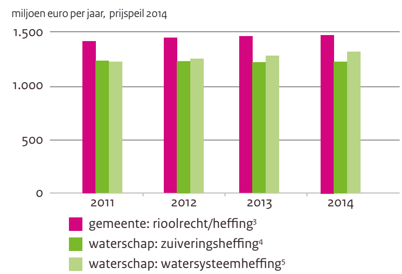
B. Kosten waterschappen, naar beleidstaak[2]

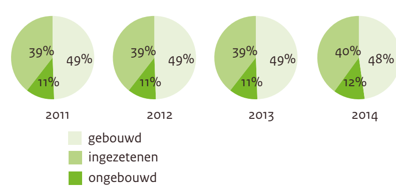
C. Uitgaven ministerie IenM, naar beleidstaak

D. Ontvangsten gemeenten en waterschappen

E. Aandeel belangencategorieën bij watersysteemheffing[6]

Noten

1. Voorlopige cijfers; in juli 2015 zijn definitieve cijfers beschikbaar.
2. Netto kosten waterschappen over beleidstaken; dit zijn de bruto kosten verminderd met directe opbrengsten, subsidies en bijdragen uit voorzieningen. Daarnaast hebben 5 waterschappen kosten voor wegen, vaarwegen en havens. Deze zijn niet in dit diagram opgenomen. De bruto kosten, zoals weergegeven in diagram A, bedroegen in 2014 € 2,85 miljard.
3. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor inzameling en transport van het huishoudelijk- en het bedrijfsafvalwater, en voor de inzameling en afvoer van overtollig regenwater en stedelijk grondwater. De uitgaven hiervoor mag een gemeente aan burgers en bedrijven doorberekenen via de rioolheffing.
4. Voor de kosten van de zuivering van afvalwater.
5. Voor de kosten van ‘droge voeten en schoon oppervlaktewater’; inclusief verontreinigingsheffing voor rechtstreekse lozingen van afvalwater in oppervlaktewater.
6. Watersysteemheffing, heffing wegenbeheer en niet-taakgebonden heffing.

Bronnen

A. CBS, UvW, ministerie van IenM, Vewin, maart 2015
B. UvW, maart 2015
C. Ministerie van IenM, maart 2015
D. UvW, maart 2015
E. CBS, maart 2015

6.2 Resultaten lastenontwikkeling en doelmatigheidwinst

In het Bestuursakkoord Water (BAW) hebben het Rijk, de provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven afgesproken een doelmatigheidswinst na te streven. Deze loopt tot 2020 geleidelijk op naar jaarlijks 750 miljoen euro, ten opzichte van 2010. Het gaat om een doelmatigheidswinst van 450 miljoen euro in de waterketen en 300 miljoen euro in het watersysteem. Deze doelmatigheidswinst moet de lastenstijging voor burgers en bedrijven gematigd houden.
In het BAW is ook de afspraak gemaakt dat de ontwikkeling van de lokale lasten en de bereikte doelmatigheidswinst worden gemonitord. Dat gebeurt langs drie parallelle sporen:
Spoor 1: De ontwikkeling van de lokale lasten en kosten.
Spoor 2: Doelmatigheidswinst in de praktijk.
Spoor 3: De ontwikkeling van geleverde prestaties door de partijen.

Over de twee eerste sporen is jaarlijks gerapporteerd in Water in beeld. Eenmaal in de drie jaar vindt een integrale monitoring over de drie sporen plaats, waarvan een zelfstandige rapportage verschijnt. Dit gebeurt in het jaar nadat de drie grote benchmarks in de waterketen (drinkwater, riolering en afvalwaterzuivering) zijn uitgevoerd.
In 2014 is dit voor het eerst gebeurd over de periode 2010 tot en met 2013.

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen op spoor 1 en 2 tot en met het jaar 2014 in beeld gebracht.

Spoor 1: De ontwikkeling van de lokale lasten en kosten

In het eerste spoor worden de werkelijke belastingopbrengsten of kosten van de waterbeheerders vergeleken met een prognose daarvan. De prognose geeft aan hoe de ontwikkeling zou zijn geweest zonder de invloed van het BAW en van andere ‘autonome ontwikkelingen’ die bij de voorbereiding van het BAW nog niet bekend waren. Als de werkelijke ontwikkeling beduidend lager is dan de prognose, dan geeft dit het signaal dat er voldoende doelmatigheidswinst wordt behaald.

De financiële gegevens die in deze paragraaf zijn weergegeven, zijn gecorrigeerd voor inflatie en hebben – zoals afgesproken in het BAW – prijspeil 2010. Voor de waterschappen geldt specifiek, dat het complex is om een scheiding van de lastenontwikkeling en de doelmatigheidswinst aan te brengen tussen enerzijds het watersysteem en anderzijds de waterketen. Dit kan alleen maar cijfermatig.

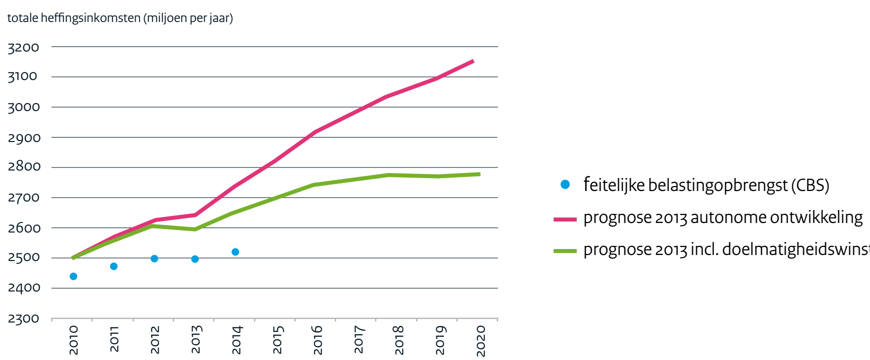
Ontwikkeling lasten en kosten gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven in de waterketen

Afvalwaterketen

Het onderdeel van het BAW dat de meeste doelmatigheidswinst moet genereren (oplopend tot 450 miljoen euro per jaar in 2020), is de aanpak voor de waterketen door gemeenten,

waterschappen en drinkwaterbedrijven. Daarbij streven de gemeenten en waterschappen naar een doelmatigheidswinst van in totaal 380 miljoen euro per jaar in 2020.
De drinkwaterbedrijven nemen 70 miljoen euro per jaar voor hun rekening.

Figuur 6.3 laat de feitelijke ontwikkeling zien van de opbrengst van de riool- en zuiveringsheffing bij de 403 gemeenten en de 23 waterschappen die er in 2014 waren (blauwe stippen). Ook laat het de prognose van de ontwikkeling van beide heffingen zien, zowel zonder als met de invloed van het BAW (rode respectievelijk groene lijn).
De figuur laat zien dat de belastingopbrengsten voor het beheer van de afvalwaterketen op zich stijgen. De riool- en zuiveringsheffing ontwikkelen zich gematigder dan bij het afsluiten van het BAW was voorzien. Dit geeft aan dat de organisaties ook in 2014 de lijn hebben doorgezet om een aanzienlijke doelmatigheidswinst te realiseren. De doelmatigheidswinst zorgt voor een beperking van de kostenstijging (minder meerkosten) wat resulteert in een gematigde lastenontwikkeling.

Figuur 6.3 Ontwikkeling van de totale belastingopbrengsten voor de afvalwaterketen

Figuur 6.3 geeft ook aan dat de doelmatigheidswinst niet kan voorkomen dat de kosten – en daarmee de belastingopbrengsten – in het beheer van de afvalwaterketen stijgen.
De belangrijkste oorzaken van deze stijging zijn:
- opgaven als gevolg van hevigere neerslag (klimaatverandering) en milieukwaliteitseisen (onder meer EU Kaderrichtlijn Water).
- De eerste aanleg van de riolering is in de meeste gevallen betaald uit de grondopbrengst en dus in een keer ten laste gebracht van de koper van het gebouw. Voor de zuiveringsinstallaties geldt, dat de eerste aanleg veelal deels door het Rijk werd gesubsidieerd. De vervanging van de infrastructuur wordt collectief en in zijn geheel betaald uit de riool- en zuiveringsheffing.
- Verbreding van de gemeentelijke watertaken in 2009 van uitsluitend afvalwater naar afvalwater, regenwater en grondwater. Bovendien worden deze taken uit de rioolheffing

bekostigd, waar deze voorheen uit andere middelen (onroerend zaakbelasting en andere algemene middelen) werden bekostigd.

De volgende grafiek bevat vergelijkbare informatie als figuur 6.3, maar dan voor de rioolheffing van gemeenten.

Figuur 6.4 Ontwikkeling van de heffingsinkomsten van de rioolheffing van gemeenten

Ook voor de rioolheffing ligt de feitelijke opbrengst onder de geprognosticeerde opbrengst. De stijging van de rioolheffing ligt iets lager dan de verwachting op basis van de benchmark 2013. Uit de benchmarkgegevens bleek dat de opbrengsten van de rioolheffing lager zijn door zowel autonome wijzigingen als door de bereikte doelmatigheidsbesparing. De besparingen zijn mede te danken aan een andere investeringsstrategie. Door intensiever te meten en monitoren, worden het nut en de noodzaak van geplande investeringen beter in beeld gebracht. Dit heeft daardoor geen negatieve gevolgen voor de prestaties. Ook in 2014 spelen deze factoren een rol. Naar verwachting neemt de bereikte doelmatigheidswinst toe en is tevens de dalende rente een belangrijke factor. De benchmark in 2016 moet hierover definitief uitsluitsel geven.

Figuur 6.5 bevat de feitelijke gerealiseerde ontwikkeling van de opbrengst van de zuiveringsheffing van de 23 waterschappen in de periode 2010-2014 en de prognose daarvan.

Figuur 6.5 Ontwikkeling van de opbrengst van de zuiveringsheffing van de waterschappen

Ook deze grafiek laat zien dat de feitelijke stijging van de belastingopbrengst gematigder is dan werd voorzien bij het afsluiten van het BAW. Het effect van de doelmatigheidswinst op de belastinginkomsten is zichtbaar en deze winst is sneller gerealiseerd. Een betere samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven, alsmede interne efficiencymaatregelen leveren hieraan een belangrijke bijdrage. Ook komen in de zuiveringsheffing meer besparingen terecht dan in de prognose zijn meegenomen. In de prognose zijn alleen de besparingen meegenomen die direct zijn gerelateerd aan de infrastructuur voor de afvalwaterzuivering. Maar er zijn bijvoorbeeld ook besparingen die voortvloeien uit efficiëntere belastingheffing en een efficiënter centraal ondersteuningsapparaat van de waterschappen, die ten bate komen van de zuiveringsheffing.

Drinkwaterkosten

De wijze waarop de drinkwaterbedrijven de doelmatigheidswinst willen realiseren is als volgt:

- De invulling van de doelmatigheidswinst wordt vorm gegeven in de verbeterplannen die de bedrijven op grond van de verplichte benchmark opstellen.
- De verbeterplannen richten zich op de verschillende processen van de drinkwaterbedrijven: algemene bedrijfsvoering, procesondersteuning, distributie, productie en verkoop.

Figuur 6.6 Ontwikkeling drinkwaterkosten bij ongewijzigd beleid en incl. doelmatigheidswinst

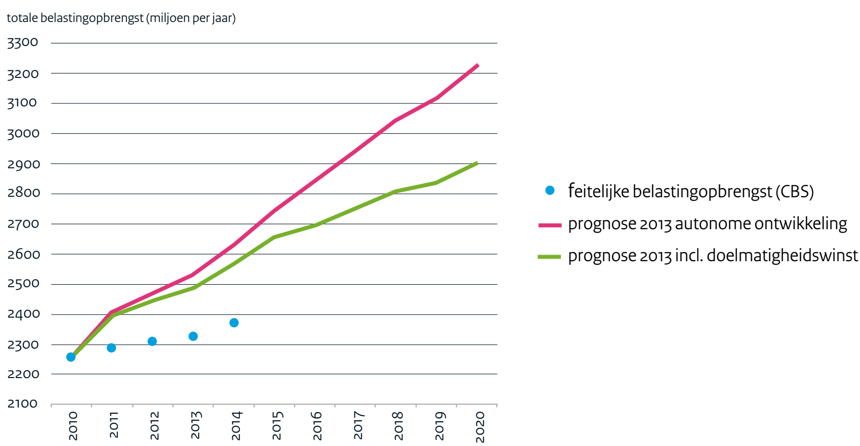
De realisatiecijfers in de bovenstaande figuur laten zien dat de kosten zich iets gunstiger ontwikkelen ten opzichte van de prognose. Dit wordt verklaard doordat besparingen versneld zijn doorgevoerd en extra besparingen zijn gerealiseerd in de operationele kosten. Deze leiden tot een versnelde verlaging van het kostenniveau. Daarnaast blijven de investeringen iets achter bij de prognose. Omdat de oorzaak hiervan optimalisatie van de investeringsplanning onder invloed van verbeteringen in het assetmanagement is, leidt dit niet tot een lagere kwaliteit van de taakuitvoering en de dienstverlening. Dit beeld geldt voor alle tien drinkwaterbedrijven in Nederland.

Ontwikkeling totale belastingopbrengst waterschappen

Als onderdeel van het BAW hebben de waterschappen taken van de provincies en het Rijk overgenomen. Zij nemen inmiddels uitgaven voor hun rekening die voorheen door provincies en Rijk werden gedaan. Het gaat om de overname van de muskus- en bever-

rattenbestrijding van de provincies en hun deelname in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De muskus- en beverrattenbestrijding werd voorheen voor een belangrijk deel uit het Provinciefonds bekostigd. Het HWBP werd tot 2011 volledig uit de rijksbegroting bekostigd. Sinds 2011 financieren de waterschappen het HWBP mee, vanaf 2014 voor de helft van het jaarbudget. De waterschapsbijdrage bedroeg in 2014 131 miljoen euro.

Door een doelmatigheidswinst te realiseren die oploopt tot minimaal 325 miljoen euro in 2020, streven de waterschappen er naar om burgers en bedrijven voor een groter bedrag te ontlasten dan hun bijdrage aan de verbetering van de waterveiligheid. Dit gebeurt met name door het intensiveren van de onderlinge samenwerking tussen de waterschappen en van waterschappen met andere waterbeheerders, maar ook door vele interne doelmatigheidstrajecten. In figuur 6.7 worden de daadwerkelijke totale belastingopbrengst en prognoses daarvan gepresenteerd.

Figuur 6.7 Ontwikkeling totale belastingopbrengst waterschappen bij ongewijzigd beleid en incl. doelmatigheidswinst

Ook de totale belastingopbrengst ontwikkelt zich gunstiger voor de belastingbetalers dan was voorzien bij het afsluiten van het BAW. De waterschappen zijn meer doelmatigheidsinitiatieven gaan ontplooien, in eigen huis en met andere partners. Ook blijft de verklaring die vorig jaar al is gegeven een rol spelen: in 2011 hebben de waterschappen een deel van de kosten, die voortvloeiden uit de deelname aan het HWBP en de overname van de muskusrattenbestrijding, voorgefinancierd en niet ten laste gebracht van hun belastingplichtigen. Terwijl de prognose er vanuit ging dat alle extra kosten wel al direct ten laste van de belastingopbrengst zouden komen. Hierdoor werd in 2011 direct een structureel 'grote voorsprong' genomen ten opzichte van de prognose.

Ontwikkelingen bij Rijkswaterstaat en de provincies

Voor Rijkswaterstaat is het niet mogelijk om de autonome ontwikkeling van de belastingopbrengsten af te zetten tegen de ontwikkeling hiervan met doelmatigheidswinst. De uitgaven die Rijkswaterstaat als uitvoeringsorganisatie van IenM en als beheerder van infrastructurele werken doet, zijn onderdeel van de begroting van het ministerie van IenM.
Deze begroting wordt voornamelijk gevoed vanuit de algemene middelen.

Rijkswaterstaat heeft zich binnen de scope van het hoofdwatersysteem gecommitteerd aan een doelmatigheidswinst van (afgerond) 25 miljoen euro per jaar. De maatregel waarmee men deze besparing realiseert, betreft met name een andere wijze van aanbesteden van het suppleren van zand langs de kust. Daarnaast realiseert Rijkswaterstaat deze besparing door het meerjarig contracteren van het overige variabel onderhoud bij het hoofdwatersysteem.

Door provincies wordt doelmatigheidswinst behaald door samenwerking met waterschappen op het gebied van ruimtelijke planvorming over waterbeheer. Dat het BAW daadwerkelijk leidt tot meer samenwerking, efficiency en andere benaderingen, die zich uitdrukken in doelmatigheidswinst, is inmiddels in verschillende projecten aangetoond.

Uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat de lasten van de provincies op het gebied van de waterhuishouding tot en met 2013 dalen en zich daarna stabiliseren. De lastendaling is een gevolg van bezuinigingen en efficiencyslagen die de provincies op al hun activiteiten hebben doorgevoerd.

Waterschappen besparen door innovatief aanbesteden

Waterschappen willen op een andere manier aanbesteden, om een intensievere betrokkenheid van de markt bij projecten te realiseren en om kosten te besparen. De markt is in staat creatievere oplossingen te bieden voor problemen dan de waterschappen. Met de nieuwe contractvormen leggen de waterschappen een deel van hun vertrouwen bij de markt. Er wordt steeds minder gewerkt met een volledig door de opdrachtgever uitgewerkt document.
Bij dijkversterkingen werken veel waterschappen al met innovatieve contractvormen, waarbij ze het ontwerp en de uitvoering van een dijkversterking aan een bouwbedrijf overlaten en niet meer zelf aan de tekentafel zitten. Het werken met innovatieve contractvormen leidt ertoe dat waterschappen een betere oplossing krijgen voor minder geld. Het overstappen op innovatieve contractvormen is een onderdeel van de marktvisie 'De waterschappen als publieke opdrachtgever', die de waterschappen in 2014 hebben vastgesteld en op 22 januari 2015 tijdens de vakbeurs InfraTech hebben gepresenteerd. Het is een visie over kennis, aanbesteden, innovatie en duurzaamheid.

Spoor 2: Doelmatigheidswinst in de praktijk

Het BAW heeft Rijk, provincies, gemeenten, provincies en waterschappen gestimuleerd om extra doelmatigheidsinitiatieven te ontplooien.

De waterschappen hebben hun efficiency zowel binnen de eigen organisatie als door een steeds intensievere vorm van samenwerking met andere partners verder vergroot. Maatregelen die zij binnen de eigen organisatie treffen, delen zij met andere waterschappen. Waar mogelijk wordt gemeenschappelijk opgetreden en ingekocht. Ook is de samenwerking met gemeenten, waterleidingbedrijven, het Rijk en provincies geïntensiveerd.

Daarnaast geldt dat de waterschappen van oudsher innovatief zijn. De laatste jaren hebben veel innovaties van de waterschappen betrekking op energiegebruik en verduurzaming. Door doelmatigheid, innovatie en duurzaamheid daadwerkelijk in te vullen, kunnen de waterschappen hun opgaven goedkoper, sneller en groener realiseren. Hiermee worden de kosten beperkt, met een matiging van de stijging van de belastingen tot gevolg. Enige stijging van de belastingen is onvermijdelijk. De noodzakelijke, omvangrijke investeringen kunnen niet geheel door grotere efficiency, innovatie en verduurzaming worden opgevangen.

Het grootste deel van de doelmatigheidswinst die in het BAW is benoemd, is te realiseren op het terrein van de (afval)waterketen. Vooral in de afstemming tussen de afvalwaterzuiveringstaak van de waterschappen en de rioleringstaak van gemeenten. Dit gebeurt in 49 regio's die de partijen zelf hebben opgericht. Hierbij was het uitgangspunt dat er voor een samenwerkingsverband is gekozen dat vanuit de (afval)waterketen bezien het meest geëigend is. De Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten stimuleren en faciliteren deze samenwerkingsverbanden. Daarnaast brengen zij jaarlijks de voortgang en het tussentijdse resultaat van deze samenwerking in beeld.

Besparingen worden door de drinkwaterbedrijven vooral nagestreefd en gerealiseerd via interne maatregelen, zoals het verbeteren van inkoopmanagement, procesoptimalisatie en optimalisatie van werkprocessen. De drinkwaterbedrijven hebben hun besparingsdoelstelling reeds geheel ingevuld met plannen voor maatregelen. In de afgelopen vijftien jaar hebben de drinkwaterbedrijven al grote stappen gezet bij de verbetering van de doelmatigheid en kwaliteit, onder meer met een benchmarktraject. Dit heeft geresulteerd in een efficiencyverbetering met ruim 35 procent in de sector sinds de eerste benchmark in 1997.

Voor de drinkwaterconsument wordt het effect van de efficiencyverbetering echter tenietgedaan door de incidentele forse verhoging van de gemeentelijke precariobelasting op waterleidingen en door de verdubbeling van de Belasting op Leidingwater door het Rijk. Desondanks koerst de drinkwatersector ook de komende jaren op de doelstellingen die in het BAW zijn gemaakt. De afspraken in het BAW zijn voor de drinkwaterbedrijven het kompas om waar mogelijk de prestaties verder te verbeteren, onder meer via kennisuitwisseling met de partners in de waterketen.

In december 2014 bracht de Visitatiecommissie Waterketen de eindrapportage 'Waterketen 2020: slim, betaalbaar en robuust' uit. De commissie stelt vast dat het afgelopen jaar grote stappen zijn gezet door vrijwel alle gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven. Zij beschikken nu over plannen waarin verhoging van de kwaliteit, vermindering van de kwetsbaarheid en beperking van de kostenstijging zijn uitgewerkt. Er is vertrouwen dat de afgesproken kostenbeperking tijdig wordt gehaald. Daarnaast hebben de gezamenlijke koepels afgesproken de samenwerking in de waterketen de komende jaren verder te intensiveren. De koepels blijven de voortgang jaarlijks monitoren.
De visitatiecommissie heeft geadviseerd om medio 2017 een nieuwe, onafhankelijke toets uit te voeren. De minister van IenM heeft dit advies overgenomen. Zij plaatste hierbij wel de aantekening dat een dergelijke toets niet nodig is als uit de jaarlijkse monitoring in 2015 en 2016 blijkt dat de implementatie van de plannen ruim op koers ligt. Zie ook paragraaf 3.5.

Ook buiten de waterketen genereren de waterschappen extra doelmatigheidswinst in het waterbeheer, met name door onderlinge en externe samenwerking te intensiveren. Als de twee grote beheerders van de watersystemen in ons land, hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat veel mogelijkheden om bij de uitvoering via samenwerking efficiencywinst te boeken. Regionaal wordt verkend welke samenwerkingsmogelijkheden er concreet zijn. Om de samenwerking in de regio te faciliteren en te verduurzamen hebben Rijkswaterstaat en de UvW het 'Platform Slim Samenwerken' opgericht. De samenwerking verloopt over een aantal sporen: verminderen van kwetsbaarheid, kostenreductie, kennis delen en natuurlijk ook kwaliteitsverbetering. Dankzij de 'slimme' samenwerking zijn inmiddels elf van de dertien acties uit het BAW succesvol afgerond. Voor de nog twee openstaande acties liggen de organisaties op schema. Door gebruik te maken van elkaars kennis, expertise en ervaring werken de waterbeheerders efficiënter en wordt de kwaliteit van het werk in de watersector vergroot.

In 2014 gebeurde dit als volgt. Vanuit inkoop en aanbesteding zijn op gebied van kennisoverdracht, gezamenlijk opleiden en personeelsuitwisseling flinke stappen gezet. Dat geldt ook voor het meten en monitoren van de waterkwaliteit en -kwantiteit. Gezamenlijk onderzoek naar doelmatige monitoring heeft geleid tot concrete voorstellen over het gezamenlijk inrichten en uitvoeren van (regionale)meetnetten. Vergunningverleners en handhavers van Rijkswaterstaat en een aantal waterschappen beschikken over een nieuw ICT-systeem, waarmee gegevens worden gecentraliseerd en werkprocessen uniform worden gemaakt.

Fusies van waterschappen zijn vaak op drie doelstellingen gericht: het leveren van een betere kwaliteit (professionalisering), het verminderen van de kwetsbaarheid en het besparen van kosten. Zo bracht de fusie per 1 januari 2014 van de waterschappen Velt en Vecht en Regge en Dinkel tot het nieuwe Waterschap Vechtstromen een besparing van elf miljoen euro met zich mee, die in de periode 2014 tot en met 2016 wordt gerealiseerd.

Onderdeel van deze besparing was een reductie van het aantal formatieplaatsen met zestig. Op het moment van schrijven geldt dat de personeelsbesparing al is gerealiseerd en dat de financiële besparing op schema ligt. Buiten de fusie heeft het nieuwe waterschap met ingang van 2015 nog een besparingsopgave op grond van het BAW die oploopt tot vijf miljoen euro in 2017.

Rijnland schrapt helft van de regels

Het Hoogheemraadschap van Rijnland halveerde het aantal regels in zijn belangrijkste verordening, de 'keur'. Voor veel plannen van burgers, bedrijven en gemeenten is daardoor geen melding of vergunning meer nodig. Met de maatregel brengt Rijnland de nieuwe bedrijfsfilosofie in de praktijk: meer verantwoordelijkheid voor bewoners en bedrijven, minder regels. Het moet er voor zorgen dat het particulieren, ondernemers en overheden minder tijd en geld kost om aan de regels van het waterschap te voldoen.

Rijnland behoudt alleen de regels die noodzakelijk zijn om de veiligheid en het functioneren van het watersysteem te waarborgen. In de oude keur stonden ook tal van regels waaraan initiatiefnemers moesten voldoen wanneer hun plannen het watersysteem konden beïnvloeden. Volgens de nieuwe werkwijze heeft een particulier bijvoorbeeld geen vergunning meer nodig, als hij een steiger voor zijn boot in een watergang aanlegt die voldoet aan de randvoorwaarden van het waterschap (binnen een maximale breedte en een minimale doorvaartruimte overlatend). Rijnland treedt wel op als blijkt dat niet zorgvuldig wordt gehandeld. Een te brede steiger wordt afgebroken op kosten van degene die hem heeft aangelegd.

Ook voor andere overheden scheelt de nieuwe aanpak van Rijnland tijd en geld. Voor de aanleg van bruggen en aanlegplaatsen hoeft geen vergunning meer te worden aangevraagd, zodat er geen aanvraagtijd en -kosten meer zijn en het werk direct kan beginnen. Het waterschap zelf verwacht een jaarlijkse besparing van 300.000 euro op personeelskosten, omdat minder vergunningaanvragen worden verwacht. Bron: www.binnenlandsbestuur.nl, 14 oktober 2014

Brabantse Delta start samenwerking met gemeente-archeologen

Waterschappen zijn verplicht om bij elk waterproject, zoals de aanleg van waterberging en dijkversterkingen, in kaart te brengen welke archeologische vondsten mogelijk tevoorschijn kunnen komen. Voorheen schakelde Waterschap Brabantse Delta een commercieel bureau in voor dit vooronderzoek. In de regio West-Brabant doen gemeentelijke archeologen dit werk inmiddels. Commerciële bureaus doen nog wel het daadwerkelijke veldonderzoek.

De Regio West-Brabant is een samenwerking van het waterschap met negentien gemeenten. De meerwaarde van hun inzet is dat de regio-archeologen al veel kennis hebben van het gebied en wat daar aan archeologisch materiaal te verwachten is. Bovendien versterkt het de samenwerking met gemeenten en wordt het vooronderzoek nu tegen lagere kosten uitgevoerd. De samenwerking wordt als proef uitgevoerd voor een periode van twee jaar. Bron: www.binnenlandsbestuur.nl, 4 juni 2014

Gezamenlijke inkoop van remote sensing

SAT Water is een samenwerkingsverband van de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel, Groot Salland, Rijn en IJssel, Rivierenland en de hoogheemraadschappen Rijnland en De Stichtse Rijnlanden. SAT richt zich op het gebruik van remote sensing data voor waterbeheer. Remote sensing data zijn gegevens over het aardoppervlak die worden verzameld door satellieten. SAT Water verzamelt dagelijks landelijke informatie over neerslag, verdamping en gewasgroei. Zo kunnen bijvoorbeeld de grondwaterstand en de hoogtes van keringen nauwlettend in de gaten worden gehouden.
Door wijzigingen in de waterstand in een vroeg stadium te signaleren, kan er op worden geanticipeerd, bijvoorbeeld door de dijken te verhogen. De waterschappen kopen deze remote sensing data gezamenlijk in. Dit scheelt aanzienlijk in de kosten.

Warmte uit afvalwater spaart geld en milieu

Bij het zuiveren van afvalwater varieert de temperatuur van gezuiverd afvalwater van 8° C tot 20° C. Het afvalwater bevat dus thermische energie. In het gezamenlijke project 'Warmte uit afvalwater' zorgen waterschap Groot Salland en de gemeente Raalte dat deze thermische energie niet verloren gaat. De warmte van afvalwater wordt gebruikt om het nabijgelegen zwembad Tijenraan te verwarmen. In plaats van dat het direct wordt geloosd in het oppervlaktewater, gaat het afvalwater eerst langs het zwembad. Daar geeft het de warmte af die er nog in zit. De verwachting is dat het zwembad daardoor zo'n vijftig procent kan besparen op de stookkosten. Uiteraard vermindert daarmee ook de CO_2-uitstoot.

Installatie van de energiefabriek in Hengelo

6.3 Lastendruk

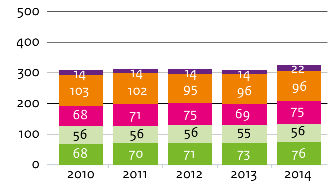
In de paragrafen 6.1 en 6.2 zijn de ontwikkeling van de belastingopbrengsten van de waterschappen en van de rioleringstaak van gemeenten in beeld gebracht, alsmede de kosten van de drinkwaterbedrijven. Belastingopbrengsten en kosten kennen een prijscomponent (de opbrengsten resp. kosten per eenheid) en een volumecomponent. De volumecomponent wordt met name bepaald door het aantal huishoudens en bedrijven. Als bijvoorbeeld het aantal huishoudens dat belasting betaalt sterker groeit dan de toename van de kosten, kunnen huishoudens bij stijgende belastingopbrengsten/kosten toch met een lagere belastingdruk te maken krijgen. Dit voorbeeld geeft aan dat de belastingopbrengst/kosten alleen niet altijd een goed beeld van de belastingdruk voor burgers en bedrijven geeft. Daarom wordt in deze rapportage ook deze belastingdruk in beeld gebracht.

Figuur 6.8 geeft voor zeven veelvoorkomende situaties van huishoudens en bedrijven in ons land de gemiddelde belastingen en kosten weer die zij betalen aan waterschappen, gemeenten en waterleidingbedrijven. Alle bedragen zijn volgens prijspeil 2014.

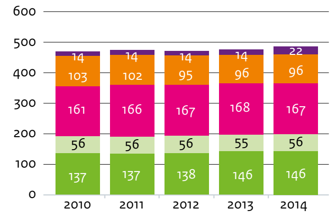
De lasten die met het drinkwatergebruik samenhangen, worden onderscheiden in de kosten van de drinkwaterbedrijven zelf en de rijksbelastingen die met het drinkwaterverbruik samen hangen. Die rijksbelastingen zijn de BTW en de Belasting op Leidingwater (BOL); deze zijn geen onderdeel van het drinkwatertarief, maar komen daar bovenop. De rijksbelastingen maken dus wel onderdeel uit van de lastendruk van consumenten en bedrijven die samenhangt met het drinkwatergebruik, maar vormen geen kosten voor de drinkwaterbedrijven.

Voor de periode 2010-2013 gold, dat de lastendruk voor huishoudens en bedrijven zich min of meer met het inflatieniveau ontwikkelde of daar onder bleef. In 2014 trad voor veel situaties een stijging van de lastendruk op. Deze stijging wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de verhoging van de BOL. Het tarief van deze belasting, die alleen geldt voor de eerste driehonderd kubieke meter verbruikt water, verdubbelde in 2014 ten opzichte van 2013.

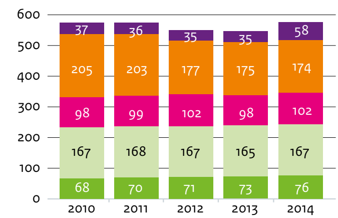
Een huishouden van drie personen met een eigen woning, betaalde in 2014 gemiddeld in totaal 729 euro voor drinkwater, de rioolheffing van de gemeenten en de heffingen van waterschappen (zuiverings-, watersysteem-, wegen- en verontreinigingsheffingen). In 2013 was dat 702 euro (prijspeil 2014). Dit is een stijging van 3,9 procent. Deze stijging wordt voor een aanzienlijk deel veroorzaakt door de stijging van de BOL. De lasten als gevolg van de drinkwaterkosten en de belastingen van de waterschappen en gemeenten stijgen met 0,6 procent.

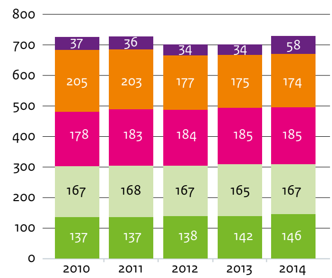
Eenpersoonshuishouden huurwoning

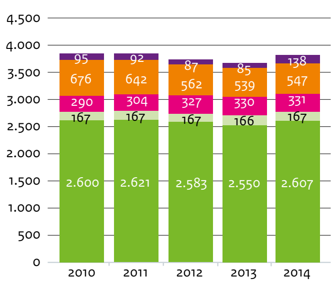
Eenpersoonshuishouden koopwoning

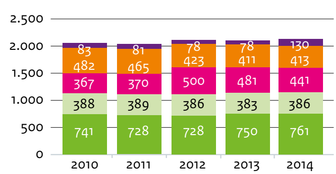
Meerpersoonshuishouden huurwoning

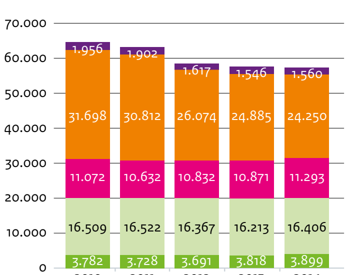
Meerpersoonshuishouden koopwoning

Agrarisch bedrijf

Groothandel

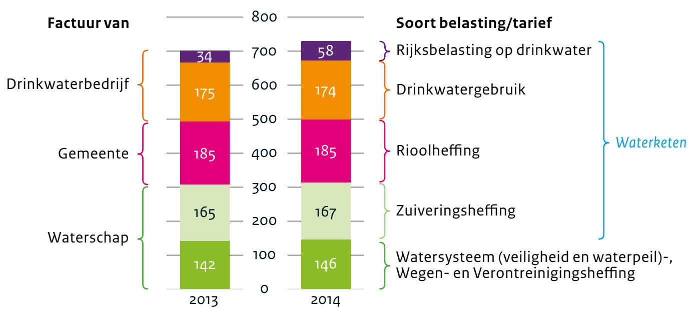

Productiebedrijf voedingsmiddelen

- rijksbelastingen drinkwater
- drinkwaterbedrijf
- rioolheffing
- zuiveringsheffing
- heffingen watersysteem en wegen waterschap

Figuur 6.8 Ontwikkeling lastendruk in periode 2010-2014 voor enkele veelvoorkomende huishoudens en bedrijven (prijspeil 2014)

Het geld dat dit huishouden in 2014 van het totaalbedrag kwijt was aan de waterketen (bestaande uit de zuiveringsheffing, de rioolheffing en de kosten voor drinkwater) bedroeg 583 euro, 4,1 procent hoger dan in 2013. Van de lasten voor de waterketen ging 167 euro naar de waterschappen (zuiveringsheffing) en 185 euro naar gemeenten (rioolheffing).
De overige 233 euro werd betaald voor de levering van drinkwater. Dit laatste bedrag bestond voor 174 euro uit de kosten van de drinkwaterbedrijven en 58 euro uit rijksbelastingen (BOL en BTW).
Driepersoonshuishoudens met een eigen woning betaalden in 2014 ook nog 146 euro aan het waterschap voor de watersysteem-, verontreinigings- en wegenheffingen. Dit is 3 procent meer dan in 2014, toen nog 142 euro werd betaald.

Figuur 6.9 Een gezin met één kind dat in een koopwoning woont krijgt jaarlijks diverse facturen van verschillende instanties. Dit overzicht laat zien waarvoor betaald moet worden en aan wie

6.4 Conclusies

- Op basis van de huidige inzichten ligt het realiseren van de doelstellingen van gematigde lastenontwikkeling en een grotere efficiency in het waterbeheer goed op koers. De belastingopbrengsten en kosten ontwikkelen zich gunstiger dan bij het afsluiten van het BAW werd verwacht. De BAW-partners ontplooien veel initiatieven die de onderlinge samenwerking intensiveren en de interne doelmatigheid vergroten.
- Niettemin is waakzaamheid bij het op koers blijven gewenst, zoals ook de advisering door de visitatiecommissie aangeeft. Daarom blijven de koepels van de gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven de samenwerking stimuleren en ondersteunen, alsmede de voortgang monitoren. Met ingang van 2015 zijn ook de drinkwaterbedrijven hier intensiever bij betrokken.
- De verdubbeling van het tarief van Belasting op Leidingwater heeft een significant effect op de lastendruk van veel huishoudens en bedrijven: deze is in 2014 gestegen, waar er in de periode 2010-2013 sprake was van een in reële zin gelijk blijvende of dalende lastendruk.

Afkortingen en begrippen

BAW	Bestuursakkoord Water (2011)
BOL	Belasting op Leidingwater
Deltaprogramma	Het Deltaprogramma is een nationaal programma om ervoor te zorgen dat Nederland nu en in de toekomst veilig blijft tegen hoog water en over voldoende zoet water beschikt. In het Deltaprogramma werken Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen samen met maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten.
Green Deal	Overeenkomst van overheid en bedrijfsleven om groene groei te realiseren
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
IenM	Het ministerie van Infrastructuur en Milieu
IPO	Interprovinciaal Overleg
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRM	Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water
MER	Milieueffectrapportage
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruime en Transport (financiële investeringen van de rijksoverheid in ruimtelijke programma's en projecten)
NBW-actueel	De in 2008 geactualiseerde versie van het Nationaal Bestuursakkoord Water (uit 2003)
NWP	Nationaal Waterplan 2009-2015 Nieuwe Nationaal Waterplan 2016-2021 (tweede Nationaal Waterplan)
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
RGV	Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
RIONED	Kenniscentrum voor riolering en water in de stad
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
Topsector Water	De Topsector Water behoort tot de negen topsectoren in Nederland waar samenwerking tussen bedrijven, onderzoekers en overheden wordt gestimuleerd om economisch en maatschappelijk tot de wereldwijde top te blijven behoren.
UvW	Unie van Waterschappen
Vewin	Vereniging van waterbedrijven in Nederland
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Colofon

Dit is een uitgave van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, in samenwerking met de partners in de Stuurgroep Water (samenwerkingsverband tussen Rijksoverheid, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten) en de Vewin.

Meer informatie kunt u vinden op:
www.rijksoverheid.nl/ministeries/ienm
www.helpdeskwater.nl (Hier kunt u ook een pdf-versie downloaden)
www.uvw.nl
www.waterschapsspiegel.nl
www.onswater.nl
www.ruimtelijkeadaptatie.nl
www.waterkwaliteitsportaal.nl

Tekstredactie
Gerard Haverkamp. Alphen aan den Rijn

Vormgeving en realisatie
Mijs Cartografie en Vormgeving, Rotterdam

Infographics
Rikkers Infographics, Den Haag

Fotografie
Cover: Stuw bij Driel in de Nederrijn (Theo Bos), p. 5 Brouwersdam (Tineke Dijkstra), p. 9 app Overstroomik? (Mediatheek Rijksoverheid), p. 13 Balgstuw Ramspol (Ivo Vrancken), p. 21 Polder Noordwaard bij Werkendam (Siebe Swart), p. 26 water in de stad, IJburg Amsterdam (Theo Bos), p. 27 Hondsbossche zeewering (Rob Poelenjee), p. 37 suppletie bij Hondsbossche Zeewering (Tineke Dijkstra), p. 42 Ruimte voor de Rivier bij Lent (Tineke Dijkstra), p. 45 Maaswerken (Ivo Vrancken), p. 49 Haringvlietsluizen (Thomas Fasting), p. 51 Wateroverlast in Amsterdam (Hollandse Hoogte/Dingena Mol), p. 58 Schoonmaakactie plastic afval Amsterdam (Richard Wareham/Nationale Beeldbank), p. 60 Drinkwaterwinning: Infiltratie IJsselmeerwater in duinen bij Castricum (Theo Bos), p. 66 Aanleg persleidingen (Unie van Waterschappen), p. 69 Hindeloopen (Ivo Vrancken), p. 75 Vismigratierivier (Projectbureau De Nieuwe Afsluitdijk), p. 87 Nederland werkt wereldwijd met water (Rebuild by Design/BIG Team, New York), p. 108 Energiefabriek (Henri Cormont)

ISSN-nummer: 1388-6622
Den Haag, mei 2015

Ons Water is de publiekscampagne om Nederlanders meer waterbewust te maken. We zijn nooit klaar met ons water. Kijk op www.onswater.nl voor informatie, verhalen en tips. Ons Water is een initiatief van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, Unie van Waterschappen, IPO, VNG, Vewin en de Deltacommissaris.

verder met ons water